

Statu
Ecclesie Parochialis
Zorauicensis
In Anno Domini presentis 1662
Quem
Ad maiorem DEI gloriam, pro Bono
eiusdem Sponsa mea Charissima scripsi
Fridericus Alembek
S. Theologiae Doctor, Cantor
Ecclesiae Cathedralis Premisliensis
Stephanus Zorauicensis

Si Nomen Domini benedictum ex hoc nunc et
vsq; in saeculum.

Dzieje Żurawicy

Studia i materiały

tom 2

Żurawica 2013

© Copyright by Parafia Rzymskokatolicka
pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Żurawicy
ul. Św. Józefa 4
37-710 Żurawica

Tytuł oryginału:
Status Ecclesie Parochialis Zoravicensis In Anno Domini præsenti 1662
Oryginał znajduje się w Archiwum Archidiecezji Przemyskiej syg. nr 1991

Redaktor: *ks. Marian Hofman*

Opracował: *ks. prof. dr hab. Stanisław Nabywaniec*

Projekt okładki: *Agnieszka Mac-Uchman*

Tłumaczenie tekstu: *Piotr Kuta*

Korekta tekstu: *Tomasz Szeleszczuk*

Zdjęcia tekstu oryginalnego wykonał: *Ryszard Wojtowicz*

Projekt graficzny i skład: *Agnieszka Mac-Uchman*

Druk: *TECHGRAF – ŁAŃCUT*

ISBN 978-83-86697-99-1

Wstęp

Parafia Rzymskokatolicka pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Żurawicy ma bardzo bogatą historię. Istnieje już ponad 600 lat, została bowiem erygowana w 1406 roku. Z racji tak pięknego jubileuszu, w dniu 17 czerwca 2006 roku została zorganizowana konferencja naukowa. Jej pokłosiem była publikacja książkowa wydana w 2010 roku, zawierająca wygłoszone podczas niej referaty oraz - zgodnie z koncepcją p. Lucjana Faca, Redaktora opracowania – artykuły tematycznie związane z historią Żurawicy (m. in. dotyczące historii proboszczów Żurawicy, budowy świątyni) i działalnością społeczno-religijną ludności żurawickiej.

Wśród wielu wybitnych duszpasterzy tej parafii był ks. Fryderyk Alembek, który pełnił posługę proboszczowską w Żurawicy w latach 1624 - 1672. Ks. Alembek pozostawił po sobie kilka dzieł, z których „największym” jest księga „Status ecclesiarum dioecesis Premislensis”, dotycząca wizytacji z lat 1636-1642. Około 1830 roku oryginał zaginął, pozostały po nim jedynie liczne wypisy i wyciągi. Ponadto w Przemyślu zachowały się inne jego rękopisy. Wśród nich jest także „Stan kościoła parafialnego żurawickiego z 1662 roku”. Dzięki istnieniu tego rękopisu można poznać opis parafii żurawickiej z XVII wieku.

Wiele wysiłku w opisanie działalności parafialnej ks. Fryderyka Alembeka w Żurawicy włożył śp. ks. dr Henryk Hazik, który przygotował nie tylko historię proboszczów żurawickich okresu staropolskiego, ale także artykuł poświęcony temu wybitnemu plebanowi żurawickiemu. Artykuł ten składa się ze wstępu i czterech części. Część trzecia opisuje działalność ks. Fryderyka Alembeka w Żurawicy. Materiały opracowane przez śp. ks. prałata Henryka Hazika stały się inspiracją do dalszych opracowań, w tym do publikacji dokumentu, który w niniejszym – drugim tomie *Dziejów Żurawicy* - przekazujemy Czytelnikom. Redaktor opracowania 1 tomu – p. Lucjan Fac – stwierdził, że ks. Fryderyk Alembek „*w postaci opracowania „Status Ecclesiae parochialis Zoravicensis in Anno Domini praesenti 1662” (Stan kościoła parafialnego żurawickiego z 1662 r.) pozostawił największe źródło do historii parafii i miejscowości, które jest równocześnie świadectwem jego ogromnej pracy duszpasterskiej, organizacyjnej i naukowej. Na realizację zasługuje postulat badawczy postawiony przez księdza doktora (Hazika), aby powyższy „Status ...” opublikować w następnym tomie „Studiów i materiałów”*”.

Ponieważ 2012 rok zbiegał się z 350-leciem napisania tego dzieła, dlatego parafia Żurawica podjęła wysiłek wydania „Stan kościoła ...” w formie publikacji książkowej. Długotrwałe starania o wydanie tej publikacji sprawiły, iż zarówno moja satysfakcja,

jak również wdzięczność wobec wszystkich, którzy się przyczynili do publikacji tego dzieła, jest jeszcze większa i pełniejsza.

Na samym początku pragnę bardzo serdecznie podziękować panu Tomaszowi Szeleszczukowi za przygotowanie wniosku i doprowadzenie do druku dzieła.

W swoim podziękowaniu pragnę wyróżnić ks. Henryka Borcza, dyrektora Archiwum Archidiecezjalnego w Przemyślu. To dzięki jego zgodzie i życzliwości można było wykonać skany z oryginału rękopisu.

Podjęcie trudu odczytania tekstu łacińskiego z zeskanowanych plików, wykonanie maszynopisu łacińskiego oraz przetłumaczenie tekstu na język polski, to zasługa Pana Piotra Kuty.

Wyrazy wdzięczności kieruję do ks. prof. Stanisława Nabywańca, za opracowanie dokumentu i przygotowanie do publikacji „Stanu kościoła ...” oraz za życzliwe rady edytorskie.

Pracę nad publikacją mogliśmy rozpocząć dzięki pomocy pana Ryszarda Wójtowicza, który przygotował odbitki rękopisu, za co wyrażam mu wdzięczność.

Wszystkim, którzy swoją radą i życzliwym słowem pomogli mi w realizacji tego przedsięwzięcia składam serdeczne podziękowanie - Bóg zapłać. Mam nadzieję, że nie będzie to ostatnia publikacja o żurawickiej parafii.

ks. Marian Hofman

Statu
Ecclesia Parochialis
Zoravicensis
In Anno Domini presentis 1662
Quem
Ad maiorem DEI gloriam, pro Bono
eiusdem Sponsa mea Charissima scripsi
Fridericus Alembek
S. Theologiae Doctor Cantor
Ecclae Cathedralis Premisliensis
Stephanus Zoravicensis

Sic Nomen Domini benedictum ex hoc nunc et
vsq; in saeculum.

Titulus Primus

De Literis, Foundationum, qua extant, et de Sanctis Patronis Titularibus Ecclesie

I De Fundatione primâ

Originalis Literas, antiquitate, aetate, et casuum iniuria obolevit. Sed ex-
tat, curam Transcursum, in Actis Consistorialibus Præmiss. Sub Actu A^o Dni
1553, die 29 Decemb., de mandato R. di. Patris, Domini Petri Starzechowski, Can-
onicus, Vicary in Spiritualibus, et officialis, Gnatus Prim. inductus, in istam
et auferatur, quod cum suo Originali, diu ibidem concordasse, de verbo ad
verbum. His autem Literis, Magnifici, p^{re} memoris, Dni Dni Jo-
sephus, et Petrus, Fratres Germani de sprova, Ecclesiam hanc, in villa Zu-
ravica, ad laudem Dei omnipotentis, et Honorum S. Mathæi Ap^{osto}li, et Euange-
listæ, et Sanctæ Catharinæ V. M. fundatorum, dotauerunt, dando eam Eccl^{esi}e,
Lanum Agri, Pratum, Locum Piscinæ, Decimas post sua avatras, et
Illius, de singulis landis, de quolibet, per unum truncum filiginis, et
alterum avenæ. Ad dendo obligationem Vigiliarum, et Missæ Defunctorum
in Quatuor Temporibus Legendarum. De quibus sub suis titulis, in fra-

Z

De Fundatione secundâ

Habent in ystem Arch. Consistorialibz Avam. sub Ann. Anno Dni 1492,
vltimâ Aprilis. Quomodo Ignarus Dnus Stephanus Swantopeth Vexillifer Terræ
Przemislens', in Bolestrafyce. Avam. componens curam h'edem Arch. personatv
Decimar' manipularis, de Agris p'cedialibus Villa Bolestrafyce, Ecclesie
Zorauicenti dedit, et Donauit. De quibus infra, sub suo titulo.

3

De alijs Fundationibus

Nec Originalibz, aliarum Fundationum, Literar', nec Literarum Transumpti.
extant. Tempus edax rerum, Turbatores inuasionibz grauissimâ, Pestibz, alijsqz
vniuersalibz, Scripthurarum nutrimenta, sacert'itati consecrata, prostrata abole-
uerunt. Usu tamen, et possessione Eccl'ie Benefactorum Pictas, in uariâ
memoria conservat', et sub suis titulis, dicitur. Quidquid autem intercedit,
usumqz interrumpit, sius est in Domino, suo tempore, ad Ecclesiam adducum
iri. Fiat Voluntas Dei.

Titulus Secundus De Statu antiquo Villa Zorauica

1

Sub tempus Fundationis

Certum est, ex Historia Polonâ, in eoz conueniunt Historiâ nostri Terrarum
Russiâ, Regnante Casimiro Magna, bellis continuis, et hostilibz exursionibz

Supremum

Supremum ad modum vastatam, atq; sic habet: Iuannes Herbustus, in conspectu sua
 Poloniarum Historiâ (quam hac in materia, quod omnibus, cordi habeo, etiam antiqua-
 tem, Patriâ suâ Russiâ curiosissimam indagavit) etiam pestilentiam exinanitam
 minus cultam, minus populosam fuisse. Eam vero calamitatem, Terrâ Pru-
 miensi, incubisse gravissimam, hoc approbat, quod idem Casimirus Rex, e-
 xpositum, in Russiam duxerit, Leopoldus, obsident, quam et per Vadimonem
 accepit, circa Annum dñi 1440. Quod sua magna Russiâ, circa Prumi-
 ani, vastatione, contingere non potuit, cum eo tempore, Prumiâ Prusis fuisse.
 Nec multo post interivito tempore, idem Casimirus Rex, indicâ universali ex-
 peditione (verba sunt Herbusti) ad subigendam reliquam Russiam venerit, cum
 nullis, negotio Prumiâ, Sarcoc, Halkin, Trembolâ, Lubissinâ, et alijs, vicijs
 munitionibus potius est, ita ut ad Camericiam usq; usque circumferret. Hic illi
 Libro. 10 c. 3.

Eundem vero et medicinam huius mali, eodem libro, capite 8 ita edissent po-
 stimum 2. 1555. Hic autem primum Casimirus, cum Poloniam et Russiam,
 postea bellis Sucionibus, et exursionibus Barbarorum, partim pestilentia
 exinanitam, minus cultam, populosam, occurreret, Teutonici generis homini-
 bus, suis accitis, sine ulla venientibus, agros attribuit (quorum non exi-
 gua reliquit, in submontana, et Angaricâ finitima regione et Russiâ
 in hodiernum usq; restant dem) eorumq; curâ, et opera frequentior Pol-
 onia, et cultior esse rogat, et oppidibus cepit.

Certum itaq; est, omnes circumquaq; Prumiâ adiacentes villas
 magno bellorum fumasse incendio, et non non potuisse, quin tota in cineres
 et favillas abirent, populus autem Lwo, Detereq; aut fugâ Polabereq; universq;.
 Quam dubitari non potest, Russiam, Terramq; Prumiâensem, demum
 circa Annum 1360 respirare, et, cum nonis Colonis Teutonibus,

reunire

veniosae esse. Non tamen illi subito, et paucis annis peritū potuisse, possibile est. Quae enim à gravissimis morbis, nec cito, nec facile vixel resumuntur. Ita, post deploretam vastationem, desolationemque, etiam per novam coloniam, ad priorem statum, tardissimo quædam, fortuna Provinciarum reuertitur. Quasi proba, illud videtur Terram Sarmaticam, vix post secundam generationem, ad se redire. Profertim autem villam Sarmaticam, quæ ut videtur, in Sarmaticam vicinior est, ita bellico furori magis obnoxia fuit, et plura desolationibus accepit. Vix ergo circa annum Domini 1330, aut potius 90, cepit digna videri, quæ nomen villo haberet.

Cum vero Ecclesia Dorem accipere Anno Dni 1406, et in dotationis Literis legamus fundatam, hoc est iam antea fundatum, hoc est a fundamentis erectam fuisse, omnino et vitia, cum Tentationibus vniuersitatis, et Ecclesie tempora concouent. Sic quida Ecclesiam, in Tentationum gratiam, edificatam, et dotatam fuisse, ambigi non debet, repte, nouos Colonos Tentonas, non genitrici aliquam habentem.

Z Succedentibus Temporibus

Post frequentes, ac numerosissimas Tartarorum, in Russiam, expeditiones, tandem Stephanus Balachus Anno Domini 1493, primo Veri, cum Balachorum, Turcarum, Tartarorumque exercitu, Podoliam, et Russiam inuasit, et (sic ait Heriburdus Lib. III. c. 5) postgressus Leopolim, ad Cumaniam oppidum, et Vislocam annem, longè hinc, populabundè exiit, nemine ad arcendum hostem, neque parato, neque armato. Unde plures nationes, tribusque sexus, in miserabilem servitutem sunt abducti, ita ut Thracia, Macedonia, Scythia, et Asia, Russis manibus implerentur.

Supra

Supra centum milia hominum, cum ab eis esse feruntur, cum innumerabili gregum, armentorum, et omnium generis pecudum. Slavici Radimam, Jaroslavia, Polonorum, cum innumerabilibus aliis. Polesia atque incerta. Hoc ille. Et mox addit, Tartaros, Depositi in Da, iterum redire, et mente Julio, eadem Regionibus, immensi excursione dispersisse. At ergo status est illi, cum Terra Polonorum, Anno Domini 1498. Ex quo facile est coniectura, quid cum Teutonica Slavica, illo tempore, acrum fuerit. Certe quod cum ipsa Poloniam, et alios innumeros pagos. Ac proinde fundum delectam, et abolum esse.

His positus, concludendum est. Omnes agros Villo Zoravica, et agros esse Catholicorum, nullum autem Ruthenorum. Quod ex eo quoque confirmatur, quia in veteribus primivae Fundationibus, nulla ponitur restrictio, ad Catholicos, vel exceptio, aut mentio Ruthenorum, sed absolute dicitur, ex singulis Lanis quilla predicta, et ex quolibet per unum truncum filigines, et alterum anona.

Quando autem Rutheni Slaviam, primum incolere coeperint? undeque advennerint? Facile est coniectura, demum post Teutonibus sublatis. Ab illo enim tempore, Poloniam Terra, colonis vacua, novis procul dubio, fundam cepit Colonias. Primum post Annum Domini 1504, et Stephani Valachi mortem. Jam enim, ad Civitatem Poloniam, sem, Tartarorum excursiones, non penetrabant, sed in ulteriori Russia Podolia grassabantur, et sub Sigismundo Primo (qui regnavit a patre Anno Domini 1507) ibidem plurimis cladibus afflicti.

Itaque sic dicendum venit. Quicquidque ipsi nostris Regionibus manentibus, et antiqui Indigenae, si quis proceperit, in Profundura Poloniae, Rega salvaverat, et alij multi montales Catholici, Russi quoque, ex Podolia

lia

liã, et uttenim Russia confluebant, et reduces quidem Indigenas suos a-
gros occupabant, advenit autem, in primum Catholicorum agris collocabantur.
-Aucto tandem Ruthenorum numero Synagoga quoque Ruthenica, est edificata,
et agri semilanceis, sine gratiis, sine precibus mediante, Populi et aplicibus,
cui postea quarta agri accessit, per eundem Populum, quod unum Kmetonem completa,
et iam tribus agris quartas possideat. Eius vero, quartas agri, emptionibus,
recedunt memoria primis mei Plebanatus temporibus, quibus Traditio
quoque erat, Synagogam Ruthenam, vix ante 70 annos, edificatam esse.
Quod tempus, cum dictis meis, congruit bene. Inquit enim Synagoga de-
dificatio, in Annam D. 1550. aut 1590. Qui post novam Coloniae Transilvanicae
erat circiter 40 aut 30. Hoc est una generatio completa, cum iam Ru-
thenorum numerus augmentatus, propter Synagogam necessitatem habere vi-
debatur.

Titulus Tertius

De situ antiquo Villa Zoravica

Primis Plebanatus mei temporibus, Traditio erat, antiquam Villam Zoravicam
fuisse, diversam à presentis fuisse. Siquidem, à termino Villae Occidentalis,
incessisse, et per curvalem dictam Zug, transgisse, ad eam locum, ubi nunc
ponticulus est, in viam publicam, et pervenisse, ad villam Byskovicam, imò cum
ipsa, eandem villam fuisse. Et erant Senes, qui se id certum habere
affirmabant, imò domos etiam aliquas nominabant, quae superstites cladi
translatae sunt, ad nomen hunc Zoravicam, qui et tempore presentis.
Etiam hoc affirmabatur ex Traditione, Curiam, ad finem Occidentalem
Villae, olim existisse. Operabatur, in postremo Villae Siquis, complu-
rentibus magnitudinibus, erant ad instar cuiusdam Siquis Scopulis, qui

etiam

Etiamnum superest) in quo Aedificium aliquod Curiale fuisse constitutum dicebant. De
 cuius hic Singulis potest esse erroris, ad renovationem, et secunditatem animi, inter
 aquas illas, cogitandum.

Magnam vero hae traditio habet probabilitatem, et arguit Eccles. Fundationem,
 in qua cum duo nominentur Fundatores, Germani Fratres, consequenter infer-
 rum putamus, duos quoque Dominos, et Heredes Villae, ac proinde, duos
 quoque Curias exuisse.

Titulus Quartus De Aedificio Ecclesiae

Primum Aedificium Ecclesiae, certum est, fuisse ante annum D. 1406.
 impensibus Magnificorum Dnorum Dnorum, Dobesici, et Petri, Fratrum Germa-
 norum, de Sprowa, Primorum Fundatorum. Quod quantum statum habe-
 erit, non constat. Indubitatum tamen esse indicamus, per Stephanum
 Veladium, una cum Villa Zoravica, delectum fuisse Anno D. 1493.

Secundum Aedificium successit, Magnorum Dnorum Dnorum, aut de
 Sprowa, aut Koscieleciorum, liberalitate constitutum, quod ante Annum Do-
 mini 1580, suam peregit statum.

Tertium, Illustrissimae ac Magnae, pater memoris Dni, Dni Sebastiani
 Comitis in Misnie, Lubomirskii Castellani Woynicensis, Dni et
 Heredis villae Zoravicae, Ecclesiae Patronus, suis impensibus, a fundam-
 ento crevit, circa Annum Domini 1580. Cuius novae Structurae,
 habetur mentio in Actis Confessionibus Promislensibus Anno eodem
 1580. ultima Jani.

In medio Ecclesiae est Baptistarium, ex uno lapide albumo, per-
 quam

quam elegans, Deum eundem Illu^m & Magnifici Domini D. Castellani Woj
 nianob^{is} cum Stemmatis & eisdem guntur Altari magis spectantib^{us}.
 Ad Latus Septentrionale facta est Capella, in Sacristi-
 am conversa, cum interiori refectore, parietibus, latens, quam puto, aut
 primo Ecclesie constantem, aut Deum post Valachicam devastacionem, ex-
 hantam. Certum est esse antiquissimam.

In hac Ecclesia celebrabatur ex Indulto, donec per me, ex
 Illustri, ac Excellentissimi Domini, Dni Petri Gembicki, Sacerdotis, Episcopi
 nostri Promiskensis, Cancellarii Regni, Synodali Commissione, Be-
 nedicta fuisse. Peragi autem hanc Benedictionem Anno Dni 1671,
 die 20 Aprilis.

Quis in interiori parte, ad Parietem Septentrionalem, inter Turris Capellae,
 seu Sacristiae, et minus Altaris, exerat Epitaphium lateritium,
 cum Tabula marmorea, talem, ac sequitur, inscriptionem habente.

D. O. M. S.

Vobis Jacobus Sniebek, de Laskowka, in Zowozowek, et Koburzh
 -kows, Stanislaw Sniebek, Filius, Optimo spei iuveni, Artium Libera-
 lum studiosissimo, Pietatis, et Patris Amoris ergo, matrius, hoc
 monumentum posuit. Obijt Jaroslauy XXIII die, mensis Decembris
 July Anno Domini M D XCVI. Aetatis suae XIX.

Hoc Epitaphium, cum cepisset, a pariete recedens, periculum, vixit
 videns imminere. Locum quoque, ad minus Altare, angustius celeberrimis
 videns esse incommodior: ideo deponatum est, et Tabula mar-
 morea, proximo sepulchro, in quo defunctus quiescit, superposita est, in
 ipso Pavimento.

Epitaphium

Sepulchra, lateri ecclesie sepulchra, sunt duo. Alterum maius, sub choro minore, minus alterum, in choro maiori, ad Latib' Baptistarum Septentrionale. De alijs notitia non habetur.

Cimiterium, Segmento trapezoidali, quibusdam autem in locis virgulaceo, clauditur, cuius partes, alijs Dieb' n'c, destinatae sunt agris Subditorum Zoravicensium, à quorum possessoribus singulis singulis restaurantur.

Titulus Quintus De Fundo Plebanali

Contingit duo latera Cimiterij, Orientale et Meridionale. Ad cuius angulum, versus occiduum, incipiunt Sepes Plebanales, quibus ego, pro maiori securitate, addidi fossam, quae antea nunquam fuit, et super ipsius aggerem, eosdem Sepes collocaui. Hi Sepes, à dicto Cimiterij angulo, supra viam publicam, quae Promisla dicitur Ierosolauiam, procedunt usque ad angulum septimum Curialium, ex opposito Ponticuli. Ab Orientali parte, clauditur eisdem septibus Curialibus, à Septentrione, seu idem fossam, quae antea nunquam fuit, et super ipsius aggerem, supra viam, ex villa ducentem ad Curiam, Sepes, qui ex altera parte sunt collocati.

Intra hunc ambitum extat Domus antiqua Plebanalis, et alia noua, meo summo edificata. Pomarium quoque, cum multis arboribus fructuosissimum per me, maximam ex parte, plantatis.

Extra hunc ambitum, à parte Septentrionali, post viam praedictam, erat olim Ager Plebanalis, primus ad Fundationis, nunc autem Pars ipsius, in figura trigonalis, clausa, quae meliorationis titulo,

Actu

Ecclesie auctoris, de quibus supra
 A parte Meridionali, sub ipso agere (aliis quod Groble) Stagni dicti
 antea Kusielny, nunc autem Serbin, ex opposito Molendini Serbin, est Fossata,
 olim Sadzanka, ad formam trianguli, seu rotata, quae desinitur iam aqua.
 Sed olim eam habuit, ex eodem Stagno, per canale, immissam, cuius canale
 reliquus adhuc supersunt, quoniam iam computruerunt. Ex parte aut Meri-
 dionali, est alius canalis, olim factus, ad aquae defluxum in vicum, ex
 molendino, et hinc fluentem. Hanc fossatam, alii Sadzanka, magister
 Antecessoris mei possidebant, et ego possideo

Notandum

Et quicquid mei Plebanatus, fuisse ab uno alterove nobilitatum, ali-
 quam ipsius fundi partem, olim ad Molendinum Curiale, abstractam fuisse. Et
 exibat, uno in loco, non procul à sepius hinc Curiale, quidam terrae
 paulo in longum protensa, eminentia, et solet esse, cum antiquior sepius
 locus mutatur. Quoniam et ex alijs causis, id contingere potuit. D. D. S.

Titulus Sextus.

De Agro, seu Lanco Plebanali

Agro, seu Lanco Plebanalis, sitatur inter agros Laboviosorum Zaigo
 Tabernaculis ex una, et Dulba Kmetibus Curialium, ex altera partibus,
 extenditur, seu cum longitudinem usque ad Granites, et agros Villae
 Mathonica.

Olim, ex primaria Fundatione, alijs ab ipso, erat Possessio
 Plebanalis, procedens à fundo Plebanali, ad eandem Granites.

Leu

Sed temporum successu, commutatus est in presentem. Rarum hinc commu-
tationem habuerunt, aliquot RR Plebani, sibi continuo succedentes. Verum
immediatus Antecessor meus Plebanus A Radus olim Dominus Nicolaus
Zolnowski, Canonicus Primus, molesti accipiens, vicin publican, per trans-
uersum Agri eundem, ad agrum primarium suspiravit, et commutationi con-
tradixit. Postquam rancore à Magro Dno Dno, sui memoris Constantino in
Biatoboki Kowiat, Bonorum Villi Zoravicae Herede, Herede insignibus
Pietatis, eminentissimarumq, virtutum splendore clarissimo, promissionem
accepit, meliorationis, in recompensam faciendae, acquiescit.

Habetur super hoc Scriptura, etiam, et postea Relicti sui memoris,
Qui Dni Thomae Pirawski Suffraganei Leopoliensis, manibus sub-
scripta, et sigillis communita, continent compositionem, etiam super alijs
Eccle. differentibus, factam, de data Sosnica Anno Dni 1623, die 13 Se-
ptemb. Cuius oblata extat, in Actis Consistorij Prim. Anno Domini
1635. die 12 Ianuarij.

Compositionis istius executionem, minus proleuit. Sed bono Patri, cum bo-
ni Relig. successissent, Maribus, sui memoris, Dni Dni Alexandro Ebigndy,
Primogenitus Aluis, et Bonorum Zoravicae possessor, sui et Magri
Domini Dni Caroli Transij, Germani sui nominibus, dilectis Parentibus
voluntati, filiali observantia, pietateq, parentavit, et Compositionem prae-
dictam, per posterius sui Compositionis Scripturam, de data

Anno Dni 1635 die 6 Maij, ad effectum deduxit. Quae
Scriptura habetur adscata in Actis Consist. Prim. Anno eod. die 12
Iunij.

Itaq, ad Dotem Eccle, meliorationis titulo, accessit

1635

Pars Agri primarii, Trigoni lateris figuram, magnitudine Dimidij studij
 lateralis, seu pauli maioris, secundum arcum, seu capacitatem ipsius. Accessit
 et Hostulania, quae infra licetur testis, adiacens Hosto Zaige Tabernato-
 ris, ex parte orientali, ex occidentali autem, Hostulaniis vni Plebanali.
 Quae Hostulania, iam praedictis 600, annis (videlicet ante possessionem,
 cum Algeo Domino Dno, quod memorat, Alexandro Eligendo, Primogenito
 filio, factam compositionem, de qua proxime dictum) ab Ecclia possidebatur.
 Siguidem, cum Ecclia, ex dilatione meliorationis, magnum puteretur,
 et querebatur gravamen, Algia, quod memorat, Dna Dna Heliabetha,
 de Tselyn Korniatkova, eorumque Algeorum Dnoꝝ Feliorum suorum, pijs-
 sima Parens, Tutrix, et Bonorum possessor, ad rationem meliorationis, cum
 plena recompensa, suo tempore faciendis, hanc ipsam Hostulaniam, cum
 possessionis Myciatki Polny, in Dns et Dominium Ecclesiae tradidit.
 Ei autem traditioni, postea robor accessit, per illam Patrum voluntatis
 executionem, et postea, cum Ecclia peractam compositionem, de qua
 paulo supra. De his in particulari iam scilicet.

Titulus Septimus

De parte Agri seu Florio, in tri- goni figurâ, constituto.

Pars agri primarii Plebanalis, seu Hostus, in trigoni figurâ constitutus,
 accessit Ecclia, et dictum, Rulo meliorationis. Habet à parte meridiona-
 li, viam, ex villa ad Curiam ducentem, et, post viam, fundum seu
 Hostum Plebanalem. Ab ortu versus Septentrionem, claudij fossâ
 et

et agger seu vally quo dividitur, ab agris curialibus, usque ad angulum Horti Hospitalis, quem chain habet, a parte occidentali, prout et Hortum Schola, eundo versus fundum Plebanatem.

In hac parte Agri, seu Horti trigonali, promissam ego Domum magni commoditatis, et convenientis capacitatis, edificatam prope intermedium angulum Septentrionalem, qui componitur ex aggeri, seu vally, et septibus Horti Hospitalis concurrentibus. Idque pro habitatione Venerabilium Vicariorum Ecclesiae meae, plurimisque annis, aliquot VV Vicary, iam inhabitaverunt. Et quia dignum est Benefactorum memoriam personarum, et nostram quoque gratitudinis recognitionem, in posterorum honore vivens, ideo libens libenterque addo, dimidium sumptibus, pro hac Domo, per Magistrum olim Dominum Alexandrum Elignolum, in Biatoboki, Korniaki, supra memoratum, collatum fuisse, et dimidium quoque per me Plebanum.

Erant ibidem, altera quoque Domuncula, prope Domum praedictam, quam sibi edificaverat, subditus meus, meo consensu praesente, propter custodiam, et ministeria VV Vicarys praestanda.

Utique Domus, incendio sublata est, per Hungaros Anno Domini 1657. Et licet subditus idem, aliam postea Domunculam, prioris loci, construxisset, tamen ea hinc brevi post, igne rabicali, alige in cineribus.

Ceterum, in hoc Horto trigonali, ex beneficentia mea, concesseram VV Vicarijs, certam eius portionem, pro ipsorum Horto, videlicet, ab Angulo Septentrionali, usque ad salices, per transversum Hortum à me plantatum, secundum latitudinem autem, ab Hortu Hospitalis ad aggerem, seu vallum. Habebantque omnes VV Vicary ipsam portionem. Postmodum, cum V. Thomas Kleozowski, modernus Commendarius meus, multorum annorum curricula, virtutum suarum et meritorum

Invidio quodam mihi fecisset. Speciali favore, ipsum prosequendum iudicium, utrumque illi hunc trigonalem Hortum, seu Partem Agri, in hunc constitutionem attendam juramenti, utrumque, et utrumque, uti ex beneplacito meo, ita ad beneplacitum quoque meum.

Titulus Octavus. De Hortulanis Plebanalibus.

Hortulanis antiquiores sunt duo.

Prima et Secunda adherent, à parte Meridionali, Agro per communicationem accepto, à Parte Orientali, Hortulanis Plebanalis, quae titulo meliorationis accessit, et hinc vocatur Tertia, ab Occidente Horto Dulba, Kmetonic Curialibus. Habent fundos, seu Hortos, secundum latitudinem eisdem Agri Plebanalis, videlicet singula per dimidium.

Labuntur ex unguibus, per dies duos, qualibet septimana, non tamen veniunt summo mane, verum Sole bene elevato. Et nihil proventus oblationis habent.

Tertia Hortulania, ipsa, à parte Orientali contigua, accessit, ut dictum, titulo meliorationis. Ex qua eadem est obligatio, quae ex prioribus duabus.

Quarta, et Quinta, situantur supra Stagnum, quod ab eadem eundem, est ordine quartum. Habent à parte Orientali, Hortulaniam, possessionibus, ad praesens, Valensium Burgi, ab Occidentali Hortulaniam, ad praesens, Viduus velius et Hospitalis, Substantiam Augustini Domini. Et reddunt.

Haec generis Hortos, habent etiam molles, tendentes usque ad granatibus. De

bet illas Ecclia, pietati ac liberalitati. Alia, quae memoria Domini Dni Con-
 stantini in Bantoboki hereditate, Bonorum Nullo Zoravica Hereditis, cuius me-
 moriam benedicunt omnipotens Dominus. Collata sunt Ecclia, cum obligat-
 unis Missis Defunctorum, festis secundis, quilibet septimana, celebrandis,
 si dies, festo solenni, non fuerint impediat, alias proximè sequentibus,
 non impeditis. Itaq; pro Animabus, Sui Magni Dni Benefactoris,
Alia Dni Elisabethae, de Reg. Syn. Coniugis legitime, et Libere,
 Nati Magnificorum D. D. Alexandri Zbigniewi, et Annæ, in Domino cum
 Interuentum, et post fata, quae seorsum precamur, Alia Dni Dni Caroli
 Transi, quoniam Paternum, et futurum, ita et virtutum hereditem, a
 manibus eius respicimus, atq; semper bene sanum, semper felicem, semper
 pietate in Deum, meritò in Patriam, fauor in Ecclia florantem ex
 animo uouemus, ad decrepitam peruenire etatem.

Continetur autem expresse hae obligatio, in Privilegijs immunitatum,
 et melioratarum Fundationum, quae idem eximus Benefactor, Ec-
 clesijs, in scripto contulit. Ex quorum numero est unum, Ecclia Al-
 bigoniensi datum, et extat actutum in Libro Privilegiorum Con-
 sistoyi Premislens. Siquidem omnibus Ecclesijs Parochialibus, in
 fines Bonorum suorum hereditariariorum, constituto, duob; Articulis
 singulis consignavit, et alijs iam Privilegia, seu, ut in suo Testamen-
 to (cuius oblata habent, in Actis Consistoyi Praem. Anno Dni
 1624 die 23 Mensis July) vocat scripturas, Pederali, alijs
 more praeventis, dare non iusterat. Pari tamen iure, omnes, et sin-
 gulas gaudere voluit, unaq; in omnes intentione fuit. Quam
 omnes etiam, et Zoravicae cum illis, eidem subiant obligati-
 onem. Et sic Declaratum obligatio, approbata est, per Illorum et

Actis

Relatum Dno Dno Scamclam Suvonyski, Dei et Aplice Sedis Con-
 tip. Episcopum nouum Puenisliensem feliciter modernam, Perpetuum Alia-
 riel Suleuicenfis Administratorem, De data Br3030nis, Die 6 Septem-
 Anno Dni 1660. Litera approbaturis est, habentur inter Ecclia Mu-
 nimenta Oblata, vnde in Actis Consp. Livm. A. D. 1662. Die 11 Decemb.
 Hortulani, ex his duabus Hortulanijis, laborant qualibet septi-
 mana, tribus diebus, videlicet Tercijs, et Quinib, Sabbatib, Dant
 pro Festo S. Martini, censum, per duas marcas, et duas gallinas singuli

Titulus Nonus.

De Domunculis.

Domuncule sunt quatuor. Duae ad priores duas Hortulanias, Duae
 ad Tertiam Hortulaniam, scilicet. Ex singulis his, per septimanam,
 laboratur, per dimidior diei. Et labori eorum sunt sessoris.

Titulus Decimus

De Libertate Subditorum Plebanalium.

In Compositione posteriore, de qua supra, exprimitur Subditos Pleba-
 nales, pro more Subditorum Curialium, liberos, in syluis, incisionem
 lignorum, Sub pasuendi, sua pecora, na Ugovack Panskich, Item Sub
 Inquilinos Curiales, ad se rapiendi, habituros, in se sessoris
 a Domino Domini et Alodis, Plebanis tantum laborent. Vnde
 quos, ex Domino Plebanis, et Subditos Domini et Alodis, in forma

tandem, Skotnik, aboleretur. Quia vero anteaq̄ temporibus, frequentis
 Leorum Ecclie contingebat mutatio, etiam non Residentia, ac tandem Villa
 Zoravica, in manus Aiveticorum transiit, Ecclesięq̄ distinctis vacavit, fa-
 ctum est, ut nullo iam, Skotnik, extante vestigio (utpote cum Skotnik
 idem esset, cum agro kmetonali proximo) pensum solutione intermiserit,
 tandem eius, non possessio tantum, et usq̄, sed et memoria oblittera-
 verit.

Ceterum primis, mei Plebanatus, temporibus, meminisse
 Traditionem fuisse, Skotnik Septentrionalem, olim consignatam fuisse Ecclie
 pro cura et alijs necessitatibus providendis, Meridionalem autē Synago-
 gę Ruthenicę, pro ysdem. Verum quando id, et per quem, nulla super-
 erat memoria, nec certum documentum. Residebat tunc in Skotnik, et
 p̄sentis, et huiusmodi, kmetu Ruthenicę, sed iam, agro suo ita uni-
 tum retinebat, ut unus ager haberetur, sine omni prorsus distinc-
 tione. Quare ego agens, ratione Messaliorum, de agris Ruthenicorum,
 etiam hunc inter alios, recessi, et ex eo Messalia, pro more aliorum
 kmetonum, praesumpta, obtinere, precipiebamq̄ et percipio.
 Erat vero Skotnik, magnitudinis, unius quartę agrı lancealis, et in
 eo quoq̄ Taberna extabat, postea, per Tartaros exarsa, cuius tamen ad-
 huc superant vestigia.

Concludendo, sentio Constructum Orzechovsij, et Skotnik Syna-
 gogę Ruthenicę Meridionalem, tantam, In Ecclia mea, lucem af-
 ferre, ut Dubiani non possit, veram illam Traditionem, Skotnikę
 Septentrionalem, Possessionem et usum Ecclie fuisse, nec aliter, de ipso
 quim de Meridionali Ruthenico, sentiri oportere. Hęc est, Ecclesiam

res, iam non Sleban, sed Dominio et Hinc, et labores maneat obligati.
Sicimz, Sudditi Slebanales, Civitatibus sunt exiguas, Uxorom niemaßi
nemini ergo sit inimia. In ceteris nulla est querimonia.

Titulus Undecimus. De Skotnik.

Skotnik expressè ponitur, inter fundos, et proveniunt Ecclesie, in Contractu
Adm. Hedi olim Dni Stanislawi Orzechowski, Cawonii et officiali Prowusleni,
Sleban Zoranensis, Anno Dni 1548. Die 25 Januarij. Cuius Oblatum est,
in Actis Confessorialibz Præm. Anno eodem. Die 26 Januarij. Ex quo Con-
tractu, evidenter apparet, Skotnik (quod antea in confessoriam meam
non veniebat) temporum successu, ad Ecclesiam incorporatum fuisse,
et, qui olim fuerat vice, pro precariis in pascua, expellendis, rati-
dem, postquam vari, et seminari, cepit, ad Sub et possessionem Eccle-
siæ pertinuisse. Alias enim per Slebanum, aritari non potuisset
Et confirmatur. Quia Skotnik cum in vltima parte Villa habetur,
tam qui Meridionalis est, colitur Synagoga Ruthenica nomine. fund-
ni igitur, et Septentrionalis, ad Ecclesiam pertineat. Et Contractus Orze-
chowski omnino pertinuisse. Sed postea per aliquos Dominos, et Hinc-
redem, emens est in eo constitutus, seu potius Linc. Vianus, cum suo
agro incorporavit.

Verisimile certe est, olim Skotnik per partes cultum fuisse, sensim aut
cultum eius auctam, donec totus omnino coleretur. Cum aut Viano Linc-
toni locaretur, factum est, ut sensim, in agrum ipsius transiret, et nomen

A habet et hoc Contractus, in Actis Curialibz Præm. Præm.
sub Actu feria quinta post Dominicam Linc. Quia ratiomales
proxima A. D. 1656.

tandem

verum, in Skotnik Dominium habere, et fructum ex ipso, ad Eccliam Carbonam
 pertinere. Quoniam vero Skotnik, in agrum kmetonalem, et parum cum alijs
 kmetonalibz, conditione gaudet: idcirco fructus quidem kmetonales, et sunt
 Labores et Censuræ (qui à kmetonibus, ad Curiam, praestantur) Carbonae
 Ecclesiae, et assalia autem, ex titulo Fundationis, pro more aliorum kme-
 tonum, Reuerentibus ipsis debent, clarum est. Et sic agitur, cum Sko-
 tnik Ruthenico. Locatur enim alicui (ut his temporibus Marton
 Lanion) qui ad carbonam Synagogam, annuatim dat certam pensionem,
 sed praeterea mihi quoque obligatus est, ad Messalia. Super quo
 habetur Contractus, de Data Zoravica, die 26 Julij, Anno Domini 1653.
 roboratus Actis Capitulibus Ivom. et ibidem alicuius, Sabbatho in
 Vigilia S. Laurentij Martyris, eod. anno.

His annis Skotnik Septentrionalis, qui est Eccliam, possidetur titulo
 kmetonali, per Laboriosum Byk - Stag, rebus sic stantibus
 certum est, recuperandi alienati necessitatem, incumbens officio Ple-
 banali - Vide supra Supplementum.

Titulus Duodecimus De Loco Piscinae.

Quis Locus Piscinae, ex immemora Fundatione, fuerit, non constat. An-
 ecessor meus immediatus, dicebatur allegasse, Stagnum, sub Ecclia
 existentis, Iuris esse Ecclesiae quidem, quod nominatur Stan Kio-
 scielny.

Ceterum cum, per Compositionem, de qua supra, titulo de agro, differentia con-
 planaretur alia, etiam de Loco Piscinae, preter concordia. Ann. 1653.

pu?

pro memoria Dni Dni Confratrum in Butoboki kovniakt, obdile Se
Locum Piscina designatum, pro Ecclesia. Sunt autem ipsius verba for-
malia: A is es, medlug Funduſu, miano bytu na Bracze, kufiu
Towi Zoravichiemu, Locum Piscina, a do tyju cBafu ni ena Bracze
Obicnie Se mſi San kovniakt, Sa piewnym przyjacielom swoim, D.
Zoravice, na Bracze to miesie. Sic compositum fuit. Verum
sancti voluntatis executionem, mors praeventit.

Ibi tamen Agnus, pro memoria, Dnus Dnus Alexander Zbignaz,
Primogenitus Filius, Bonorum Villi Zoravica, possessionem accepit
ut in alijs, ita in ipſo quoyz gunde, promissa dilectissimi Patris sui,
deducere ad effectum conatus est, Anno et supra. Assignavit enim
et suo impendio elaborari fecit Locum Piscina, post Stagnum Molen
dinatoris Trybatak, versus praedium Gorny. Sed ego advertens,
hunc Locum Piscina, a Plebanii fundo, nimis dſſimum, fuisse, et
si piscus haberentur, obnoxium, nec omnino certam aquam habentem,
nec habes in hunc diem
art. acceptum illum non potui, et intactum reliqui, seu tempore de alio com-
modiore tractatum, qui sit a bono Eccle, et non periculum ipſi
commoditate.

Antequam vero hunc locum elaborari fecis, et ordinaverat, in proprio
Praefato nihil mandaverat, ut singulis Sexu Fery, Sabbatis, et
i Curia, mihi Plebano darentur, donec Locum Piscina assignatus
Et dabatur aliquanto tempore. verum, cum Stagna Zoravica, in
piscum penuria laborarent, Villa Procuratorum, magnam exasandi mate-
riam suppeditaverunt, mihi, servatis, in exigendis discretis, curam
praebuerunt. Sic piscus, intra Liberam Ordinationis conclubi, in dese-
rudinem abierunt, nec amplius, ad mensam meam adnatauerunt. Eij

aut

autem Ordinationis, expressa mentio videtur, in eadem Constitutione, et ha-
bentur, per oblatam, in Actis Consistorialibus Pravi. Anno Domini 1635 De

12 January

Titulus Tredecimus.

De Prato

In Licentia primae Fundationis, nominatur Pratum, in Colstomoffy. Sed
iste locus, immo ne nomen quidem hoc, iam existit. Nunc Ecclia, prout
a Tempore immemorabili, gaudet possessione Prati, post Villam Bolepra-
szel, inter prava Villarum Myshyze et Bolepraszyce, consistentis, qui
Locus vocatur Trzebió.

Certum est autem, ante annos centum quatuordecim, hoc pratum, post Bole-
praszyce, fuisse possessionis Antecessorum nobilium Plebanorum. Quia
in Contractu Adm. Rudi olim, Dni Stanislai Orzechowski, Canonici et
Officialis Gradis Primiensis, Plebani Zoravicensis, de quo supra
Actus de Skutich, inter alia Bona Plebanalia, ponitur haec nomen
et datur in arandum.

Titulus Quatuordecimus

De Decimis.

Ex Agris Pradiatibus villa Zoravica, uniusq[ue]
Pradij, videlicet Dolny et Gorny, post straturas omnes Curiales, tam
ex antiquis agris Curialibus, quam ex his, qui post expulsos Kmetes
ad agros antiquos Curiales, incorporati sunt, manipularum Decimas peri-
piunt. Quod in Licentia Fundationis, his formalibus verbis exprimitur: Decimam

per

post Araturas nostras, in dicta villa Zoranica prouenientem, manipulatam
 tantam, De omni grano seminato donauit. Et sic eas percipio, de utroque pre-
 dio. Quamquam uero super his, cum Regis Dno, Dno Carolo Transilua, in Beato
 Gohi kurniost, aduicalem contractum fecimus Anno Dni 1653. 16 Julij, eundem
 postea renouauimus, Anno Christi 1662 tamen hoc praesens
 cum est, et ex agris kneuualibus, ad Curiales aduicis, manipulos Deum,
 in perpetuum Ecclae duntur.

Ex agris Pradialibus villarum Dunkowice, Orze-
 chowce, Wielboryzy. Idem manipulos Decimas exdecimantur, secundum
 antiquum usum, ius, et possessionem Ecclae. Super quibus habentur Contractus
 Diuersorum temporum, Depositiones testium Curatorum Iudiciales, et alia documen-
 ta. Nunc sunt, sub eodem aduicario Contractu, de quo supra.

Ex agris Pradialibus villa Bolestrafyce. Idem manipu-
 los percipio, quamquam et isti sunt, sub aduicario contractu, de quo supra.
 Sed in literis Fundationis, haec leguntur formalia:

De Laneu intago Curia sua, seu pcedij, quod pro Curia colitur, qui se in sub-
 latitudine, ac longitudine, a Curia sua in Bolestrafyce, uero progressu usq;
 ad limites villa Zoranica extendit, necnon post agros, dictos uulgariter
 Schurzynskae, qui agri, penes piscinas villa Bolestrafyce, iacent, et se
 similiter, a villa Bolestrafyce, usq; ad granitibus, villa Zoranica, in
 sub latitudine, ac longitudine, extendunt, ac pertendunt, a tempore extirpa-
 tionis, Decimas manipulos, uisib; grani, sine seminis Ecclae donauit.

Quare licet, in Bolestrafyce, expulsi, sine profugis (De factis enim profuge-
 runt) agri alij, diuersis in locis, facti sunt pradiales, et nomum quoq; pradium,
 ante multos annos, conscriptum est: non tamen ex alijs, quam in Fundatione per-

ificatus

afirma, Decimas pro pio.

Ex agris Prædialibus villa Mathowice, Ratione Decimarum
 manipularium, corroboratum habeo, cum a Reo Dno Petro Lusienicem, et
 causa pendet in Appellatione coram Illro ac Revisio Dno, Dno Dnno Apo-
 stolico. Tunc Voluntas Dei. vide Supplementum de hunc titulum.

Ex agris Prædialibus villa Mathowice. Ratione Decimarum
 Manipularium, actionem intentam Intra Dominis Hlaski et obligatoris In-
 fessori, eisdem villis in Paresis Tempibus Prem. obtinuit iam Consumatum.

De Decimis Prædialibus villa Baryze, Immediatus Inve-
 nitor mens Plebanus, ad ipsas Decimas, huius Ecclesie pretendit, et patet ex com-
 positione Prior, de qua titulus De agris. Ego super istis deliberationem,
 hinc in suspensa.

De Decimis ex agris Prædialibus villa Byszkonice
 Canonialis, nullam notam habeo, cui Ecclesie nec exdecimata fuerunt. Aliam
 tamen quomodo agri huius villa, exceptionem non conferunt. Nam et Inve-
 nitor Parochialis, Administratores, successores, habent assistentiam Inve-
 nitoris. Et de Agris prædialibus villa Wielborg^{qui}, per subditos Villa
 Byszkonice, Dominij Zoravicensis, prout et per subditos Villa Wielborg^{qui},
 pro Curia solentur, Decime manipulari traduntur, in hunc diem. Utque enim
 vult, velle Wielborg^{qui} et Byszkonice Zoravicensis Dominij, in unam vil-
 lam transire, et prædium tantum est in Wielborg^{qui}.

Si quoz Byszkonice Canonialis villa, fuit olim pars Villa Zoravice, ut
 supra annotavimus Traditionem: tanto magis profecto mirum videretur, ab obligatione
 primæ Traditionis, nullum hanc remanere immunitatem.

Adde Inve-
 nitor, cui Plebanus, ruzonibz, mississe unum, alterumque ad Ecclesiam
 Zoravicensis, datum aliquando quidquam fuisse, quasi titulo Messatorum, ab
 aliquo

aliquo Subdito Bythovicensi. Quamvis etiam probationem non habebat.
Sed Deus scit, quid olim fuerit, quod intervenit. Utinam mei Successo-
res, in indagando maiorem, à Dño Deo, felicitatem consequantur;

Titulus Quindecimus De Messalibus

Messalia redduntur, de agris Subditorum villa Zornica, qui nos sunt
Agris Curialibus incorporati. Redduntur autem pro Festo S. Martini, de
quolibet lanceo, per unum tantum siliginis, et autum alterum. De agris
Lanceo minoribus, secundam eorum, ad lanceum proportionem. Et quidem
sine omni distinctione Personarum, Nobilium à Rusticis, Catholicis
& Ruthenis, etiam ex Agro Poperti. Habetur enim Primordia Fundus
de singulis lanceis villae praedictae, nulla admodum exceptione, vel
restrictione. Et ita iudicatum est, in Iudiciis Terrestribus, et Tribunalibus
Regni, quorum decreta sunt executioni mandata, usque acceperit Submissio
Mga' Domini Hieronis, obligatoris, ipsius, personaliter coram i. Ter-
restribus Provinciali, comparatis Anno Dni 16

Titulus Sedecimus De Mensalibus.

Mensalia, singulis annis, Quadragesimali tempore, dari consueverunt, pro
more aliam Eccliarum, et quidem de omnibus villis, ad Iurisdictionem
Parochialem pertinentibus. A singulis lanceonibus per gr.
16 Hontalamb per gr.

Titulus Septemdecimus.

De obligationibus Missar.

Inter Curam Animarum, Administrationem Sacramentorum, et Sacrificij Missae celebrationem, Dominicis ac Festis Diebus.

I

Ex primaria Fundatione, tenentur Ecclia Rectores, singulis annis, pro Salute Animarum Progenitorum ~~et posterorum~~, in Quatuor temporibus Anni, singulis, Vigiliis, et Missis Defunctorum legere.

Z

Ex Ordinatione Alga, pro memoriae Domini Dni Constantini in Bistoboli korniake, singulis Festis secundis non impeditis, aliis proximis precedentibus diebus, non impeditis, Missam Defunctorum legendo celebrare tenentur, pro Animabus Tituli, De korniake, ad korniake quantam et quantum, nominatis. Quae obligatio per Illustrem ac Reuerentissimum Dominum, Dnum Episcopum, est approbata, et ibidem dictum.

Titulus Octodecimus

De Jurisdictione Parochiali

Jurisdictionis Parochialis extenditur per villas in quibus per meam Eccliam Sacramenta administrantur. Videlicet, per Zoravicam, in qua, presens anno numerantur animae 393. Dunhowice in qua animae 9. Babuse in qua animae 4. Orzechowice, in qua animae 73. Mathowice, in qua animae 28. Mathowice, in qua animae 52. Dolepsa pyce, in qua animae 29. Bytkowice Canonicaem, in qua animae 6. Bytkowice Zornicembem, et

Wielkowsky.

Wielbuzdy, in quibus anime 8. Summa omnium animarum ad Iurisdic-
tionem Parochialis pertineturum est, 567.

Ado. Ratione Jurisdictionis Parochialis ad villas Mathonice et Mathonice de-
terminare me, in Hincis Conscriptionibus Præm. Decretum, per A. R. D. Stebanum Kuppe-
nicensem, Anno 1662, Die 7. Mensis July. Et Descriptio Capicum, in Comitibus
Regni, laudata, id omnibus prædictis villis (præter Mathonice, quæ delata est
ex nro Dno, Contributionis Capitalis Exadoni, peracta est, per V. Dnum Commenda-
rium Ecclæ nre, habetur, in Actis Capensibus Præmisiensis.)

Titulus Decimus nonus.

De Scholâ.

Domus Scholæ, est ex opposito Porta Comitij. Habet Hortum adiacentem,
qui iacet in parte septentrionali. Domus eiusdem, sed latitudine extenditur, a
viâ, quæ ex publicâ viâ, et villa ducit ad Curiam, versus Hortum, seu
Partem Agri Trigonalis, quæ Ecclæ, titulo meliorationis, ex posteriori Com-
positione accessit. A parte autem Septentrionali, claudij Horti Hospitalis.

Titulus Vigésimus

De Hospitali.

Ad viam publicam, quæ Præmisiâ, ducit Favostaniam, olim edificatum fuit
Hospitalis, quod tandem corruit vetustate. Sed eiq. loco, novum, impensis
Magæ Dominæ Dni, pio memoris, Helisabethæ de Tszogn, Korniaktowa,
Matronæ, omni Virtutum generis cumulatis, extrudum ovat, maioris, quam
illud primum, commoditatis, quod, per Hungaros, Anno Dni 1657, incandis

est

est obolatum.

Hanc Structuram novam, iam a primis fundamentis, incepisse jam enumeravimus, nobili pietate, munificentiaq, Magni Domini Dni Caroli Francisci, in Bialobozia, Archiepiscopi Kensis nominatissimi, et sui Civitatis Przemislensibus, omnibus, infra ipsius ambicionem existentibus Ecclesiis, suam salutem et integritatem, post DEUM, seculumq, suorum, reverent accepimus. Hic enim unq, Anno Dni 1678, rebus Patrie desertionibus, omnibusq, presertim fuga, dilabentibus, inventus est, qui Divino consilio auxilio, pedem movere noluit, nisi contra hostem, victoribus ac preda, supra modum insolentem, Quod tanta benedictione Dni secundatum est, et cum Zaporovienibus, Kosacis, Przemislum obsidentibus, ac pene iam occupantibus, sub ipso Civitatis vallo spectantibus universis, manu conferta, ipsi feliciter ingressent, eduxit magna alde, a Civitate recesserunt, ac fugerunt, Patrieque ac servationis nomen, etiam apud invidos, sibi comparant. Quod totum Divinis gratiis, Beatissimae, Virginis MARIAE, Domini Patronae Advocati nostri, sanctorum Civitatis Przemislensibus Patronorum, Meritis et Intercessioni debemus. Ipsi, Vir fortissimus, debet se proficere. Quapropter Pietatis operibus intentus, ad Pauperes quoq, Slavonicos, benignum Christi Misericordiae, convertit suum aspectum, et Domum ^{quae} ipsorum habitatione, sit commodissima, cum, ut dictum, habere cepit, sub liberalitate sua manu.

Ad hospitale, pertinet Hostius, inter viam publicam et hostium figuralem, Plebanalem scilicet, a Septentrionis agro Curiali, a meridie Hosto Scholae clauditur.

De Fundatione Hospitalis pergeat, nullam notam invenio, quae fieri possit certa. Gaudet tamen scriptis Ordinationibus, annorum proventuum, per Magnos Dominos, Vilii Hwedes, et etiam per Magni Domini Dnum Carolum

lum

lum Transiunt, in Bialoboki horti, felicitate modernum Dnum et Hrdem
 assignatis. Ad presentem non Hospitalis Domo, prout antea cessauerit. Vbi Do-
 mus noua consistit, rediem liberalitatem, munificentiam, Magni Domini spe-
 rationibus, et expectamus.

Titulus Vigessimus primus De Approbatione Compositionum

Approbatio Sedis Ordinarij, apponitur est, in vtriusq; Compositione, tanquam
 conditio principalis, et fulcrum, ac robur perpetuitatis. Nondum habet,
 nec pro illa est laboratum.

Prius obicium habuit, ex interueniente morte, et quod Executioni plenè non fuerit
 demandata. Posterior, idem nondum totaliter, effectum est consecuta, propter lo-
 cum Bisum, qui Ecclie commodus esset, ipsamq; contentaret, nondum assignatum.
 Nam qui designatus erat, non est ex re, et commodo Ecclie, ut supra dictum,
 ideoq; acceptari non potuit, nec est acceptatus. Accedit etiam, quod de
 Skosnik (propter informationes sufficientes, quae iam haberi cepit, defectum)
 in vtriusq; Compositione, nullus tractatus habitus fuerit, sine quo, ne Ecclia
 damnificata relinquatur, ad Approbationem, perueniri non potest. Hunc tracta-
 tum, et dictum supra, iam ego mente concepi, tribusq; in eo sum, et Ecclesia
 plenè reddatur indemnis, et Fiet Voluntas Dei.

Percipio quidem de Skosnik, Messalia, sed hoc non obstat, quominus iur-
 sessor ipsius kmeto, ad labores quoq; et census, Ecclie sit obligatus, si-
 cut alij kmetones, et Redoni ~~Ecclie~~ Ecclie, qui ad Messalia, et Domino ac-

Hrdi

Heredi suo, qui ad labores et census obligantur. Tunc enim est, qui
 in ista, Ecclesia obligari, ac Domino, et heredi Seculari.

Ceterum, quae iam complanata sunt, et executioni demandata, e-
 rum nihil retracto, et quantum humana permittit fragilitas, pro Ecclesia,
 in Jure suo, quod ad illa, sanctam testam. conservatam esse. De loco tantum
 p. 1. et de Skutnicki rebus agitur, quae duo sola, Approbationis impetra-
 tionem remouantur.

Additur autem, in posteriori Compositione, officium appro-
 bationis impetrans, ad me Plebanum, impensas vero omnes, quibus, ipsius
 occasione, faciendae fuerint, ad Dominum et Heredem pertinere. Quod ex me
 est, sublati memoratis impedimentis, fiet. Preter Sanctissimam Divinam Bonita-
 tem, fiat mentem meam, in sua Voluntate, illuminare, atque ad agendum, pro
 Patrimonio suo, et Dote sponsae suae Ecclesiae, gratiam mihi largiri dignetur,
 et plene, et perfecte fiat Voluntas Ipsius, et proter ipsam, in omnibus con-
 silijs, et actionibus meis, nihil omnino admittam.

Titulus Vigesima secundo. De Rectoribus Ecclesiae.

Quorum mentio habetur, in Actis Consistorialibus Przemislensibus, hoc col-
 legi, et per ordinem sequuntur.

Praedictus Plebanus in Zoravica, Praevocatus constituit Anno Domini
 1479. Die 7 Junij.

Joannes Bastowski Canonius Sandominicus, resignat Ecclesiam
 Zoravica.

Zorawiceniensis, Anno Domini 1485. 22 Junij.

Leonardus Notarius Officiarius, nominatus Plebanus, et Procuratorum
 censuratus. A° D. 1485. 7 Nov. Ponitur in Fundatione Decimarum, de Bolestra-
 byce A° D. 1492. 21 Aprilis. Agit de vaptu Decimarum, de Dunkowice et
 Matkowie, Anno D. 1495. 16 Sept. Decimum obtinet, ratione eorundem A° D
 1495. 25 Decembis. Jurat super eorundem valore A° D. 1496, 18 Januarij.
 Agit ratione Decimarum, de Bolestrabyce et obtinet Interlocutoriam Anno D.
 1510. 13 April. Decimum A° D. 1511. 20 Martij.

Stanislaus Orzechowski, Canonicus, postea Officialis Gnatib
 Przemislensib, nominatus Plebanus Zorawiceniensib, Anno Domini 1530. 3 Septembis.
 Componit ratione Decimarum, de Bolestrabyce, Anno Domini 1537. 24 Septembis.
 Donat Alexandro Orzechowski, ad annum, omnes presentib Eccle Zorawiceniensib
 Anno Domini 1541. die 7 Julij. Acto eig, ratione Decimar de Bolestrabyce A°
 Domini 1541. 4 Novembis. Et 1543. 24 Octobris. Ibidem habetur Decim-
 um. Compositio A° D. 1545. 23 Septembis. Cuius Contractus, ratione Buno-
 rum, et Decimarum, ad Eccleam Zorawiceniensem pertinentium, in quo inter alias
 Decimar, est de Wielbowysy, et Matkowie. Item hoc formalia verba ponunt:
 Jedem ogrod, Dobse sprawinsy, kwy bzdzie chint. Ex quo patet, plures
 hōis Plebanales fuisse. Resignat Ecclesiam Anno Domini 1549. die 27 Octo-
 bris.

Matthias Dunkowski. Insinuitur Anno Domini 1549 die 18
 Decembis. Acto eundem ratione Decimarum, de Bolestrabyce Anno Domini
 1559. 27 Octobris, et Decretum ibidem. Ad idem Anno Domini 1560. 1 Februarij.

Piscan

Procuratoris constitutio. Nuncius à Revere[n]do D[omi]no Philippo Pachniewski equi-
scopo Iur. Admichy, ad possessionem Bonorum Egrum palam Anno D. 1560 de
v[er]a testā, post Dominicam Iulii. Quod habetur in Actib[us] Conclap[ar]um Capu-
lulium. Resignat Anno D. 1569. Die 5 Septemb[ri]s.

Andreas Dąbski, Canonicus Krusvicen[si]s, inscriptur ad Ecclesiam
Zoravicensem, Anno Dni 1569. 23 Septemb[ri]s.

Martinus Garkowski, pretendit se, Plebanum Zoravicensem, et
citatur ad p[re]dicandum. Anno Dni 1589. Die 20 July.

Venceslaus Trzykowski scribit, Eccl[esi]am resignasse, Anno Domini
1596. die 23 Augusti. De hoc Traditio est agrum Plebanalem, primarum
Fundationis, commutasse in presentem. Et sic affirmant, immediatus. Antea
for men[te] n[on] habetur, in p[re]iore compositione, De qua Titulo de agro supra.

Matthias Faminiski de Lonic[is]. Inscribitur Anno Domini 1596.
23 Augusti.

Andreas Buscensis, natus à Buskio. Inducit Testes curatos,
ratione Decimarum, de Warkonice, et Orzechowice, Anno Domini 1602, die
22 Martij. Resignat Ecclesiam Zoravicensem, Anno Domini 1603. Die
4 Aprilis.

Joannes Sobocki, Inscribitur ad Ecclesiam Anno Dni 1603, die
Junij. Resignat eandem, Anno Domini 1605. 7 Martij.

V. S. M. S. L. S.

Stanislaus Zembryca. Inscriptur Anno Domini 1605. die 26
Julij. In eius Testamento, sit menti Decimarum, de Bolepra Byca, et Dun.
kowca. Anno Domini 1615. 29 Aprilis.

Samuel Kobiavowski, nominatur Plebanus Zomienbibus, Anno Domini
1620. die 13 Januarij.

Nicolaus Zoltowski. Inscriptur Anno Domini 1622. 2 Junij. Eius
actio, ratione Decimarum manipularum, de Matkowice, et Interboachwin. Anno dñi
1623. 10 Febr. Testes inducit 17 Februarij, et dilatio ad 5 Aprilis

Hi praecesserunt quorum nomina cognoscata sunt, in Actio Con-
sistorij Iwemliensis.

Ego tandem successi.

Et sum institutus Anno Domini 1624, die 26 Aprilis, ad Praesentationem
Magnificae Dominae, Domini quae memoris, Helisabethae de Teubgen, Kurnia-
kowna, Domini Adhucitatis Bonorum Villo Zovawica, et Possessoris, necnon
Tubio Filiorum suorum Minorum, Benefactoris mei Desideratissimi
Mahon, in qua splendor Senatorij, Generis, ex Patre Ossolinio, Palatino Lun-
dominensi, Matre sienini, Palatinide Podoliensi, acceptus, cum Pietate,
eminentissimavumq, Virtutum claritate, tanta effulgebat luce, ut quam Na-
tura, tam Gratia donis, paucas sui Ordinis, Viduarum, Quales habuisse
putantur. Sit memoria eius, in perpetuo Honoris.

Sed

35.

Sed

Heu me, nouissimum Sponsum, tam nobilis Sponsæ
Ecclesiæ Zoravicensis. Aetatem egi, hoc in sancto spiritali connubio
longissimam. Et amari quidem Sponsam meam, ex animo, sed vix aliquid
meritorum contuli. Debitum meum sequi esse maximum, et soluendo re-
pavem me præstarem, non curavi. Senex, defectibus meos video, recogito,
erubesco, ad quos clauderam oculos iuventutis meæ. Parce Domine
DEVS meus, summa et Infinita Bonitas, peccatori. Da, Sponsa dile-
ctissima, veniam Deprecanti. Ignoscite Successores et

Sit Nomen Domini benedictum, ex hoc nunc,
et usq; in sæculum.

Hic facti in Curia meâ Canonicali, die S. Mathæi Apostoli, et Evan-
gelistæ, Patroni Ecclesiæ meæ Zoravicensis, quæ est dies 21 Mensis
Septembris. Anno Domini 1666 secundo. Meum ætatis annum 64^{tum}
cum Dei Gratia incepturum, si vixero, die 13 Octobris, proxime se-
quentis.

Friedericus Alembek, S. Theol. Doctor, Cantor Ecclesiæ Cathedralis
Præmisiensis, Plebanus Zoravicensis. mp.

Supplementum

Ad Titulum Indecimum

De Skotnik

Jam, ex superioribus, notum, et per evidentiū certum, in
 dubitatis est. Agrum, qui, olim, Skotnik, nuncupatus fuit,
 ex Heredis donatione, in Ins et Dominium Ecclie Zovanicę,
 pro vino, cęra, et alijs necessitatibus, ex eo comparandis, transiisse.
 Postmodum autem, per Antecessor meos, ~~inadvertentem~~ ^{inadvertentem}, agro Plebanali
 dicitur aspinabursta, advenitum, et per Plebanali habitum fuisse, ac
 proinde Meffalia tantum, et nihil amplius, uti ex alijs tenetis nactibus
 natis, ex illis me percipere soluisse. ~~Itaque~~, ubi certus
 erat, agrum hunc Skotnik, domum esse Ecclie Sponsi meę, cum
 Mgno Domino Carolo Francis in Biatubohi Kormacht, tanquam
 Herede et Possessore bono Villę Zovanicę, per plures annos
 habitabim, super illis, ad Eccliam meam, restitutione, ^{etiam} quę, ad per-
 bandam restitutionem, inclinatum advertebam. Sed restitutio diff-
 rebat, et tamen semper in bonā spe pendebat, videbatur, brevi,
 ad optatum exitum deducenda. Eapropter, ad Forum Judiciale, cau-
 sam non deduxi, cum indignum iudicarem, per tricas potius forenses,
 quam per amicitiales tractatus, ~~pertrahi~~ cum Ecclie Patrono, desi-

Carsten

dentam infra quatuordecim, quatuordecim definationem
 Cum vero hanc materiam, dicitur, et philosophi multum, et per
 animum meum, rationabilis consideramus deus nos docere, et de
 Deo orietur quibus, et in perapudis nullatib; ex agro, Skomik
 dicit, qui placet domus esset Eccl^{ie} medij, per me, aliquatenus non
 erraret. Conf. ha ergo magnorum in plorari Theologorum, in quib;
 multum et temporis et laboris est impensum. Tandem, non pro-
 culiter Belstomus, tempore Donacionis, Skomik nunciam executionem
 fuit sed abinde excoli cepisse, ac proinde quicquam ad Messalem
 ea consequenda, ex quocumq; Fundacione Plebanos inde habuisse,
 nonum tamen ea percipisset donec excolto fuisset, sub iamq;
 conditione remaneret, ac Resuata confuissent. Ideo in eam
 sententiam inclinabat, ut diceret, Skomik agrum, ita ad Eccl^{iam}
 istam spectare, et Pleban, ad fructus usq;, minime pertinere possent,
 sed quidquid ex eo proveniret, totum esset Eccl^{ie}, ad carbonumq;
 ipsiq;, pro vino, cedra, et alijs necessitatib; pertinere.
 Super hac materia sententiam fateor, me Ius nullum inveniisse,
 nec invenire potuisse expressum. Captivabat me tamen Doctissim;
 Viri Leonardi Lepij Soc. Jesu Theologi, de Iusticia et Jure
 Libro 2. c. 39. dubit. 5. num. 23, insignis sententia, quam his
 verbis, ut sequitur, expressit verbis:

~~Quod~~ igitur qd, pradium huius Eccl^{ie}, debet decimas, alteri
 Eccl^{ie}, si antiquam esset huius Eccl^{ie}, eas alteri debebat. Seas
 si non debebat alteri Eccl^{ie}, sed illi, cui postea donatum est,

tunc

tunc enim Decretum extinguunt. Et pro hac sententia allegat Parovinciarum, in caput, Novum geny, De Decimis, ubi in eadem sententiam, citat Innocentium.

Ex hac sententia, ea videtur formandum esse dictum. Reger sicut ait, cum esset incultus, nondum erat, ad proficendum, de factis messalia obligatus, ergo ea nondum debebat. Successus donatio Skotnik, in dta Ecclesia, ergo si erat aliqua messalium obligatio, in potentiam Plebanus per hanc donationem est extincta.

Dicentur, quia addidit Lessig, si non debebat alteri Ecclesie, deo suo de facto non debebat, sufficienter tamen, quia debebat in potentiam. Ergo et si Plebanus non recipiant messalia, tamen ipsis debebant, ac proinde non possunt dici messalia extincta.

Verum Lessig sententia habet, extinguuntur. Extingui autem non potest quod non est, quod non debet. Ergo cum dicit, si non debebat alteri Ecclesie, intelligendum est de debito, non in potentia, sed in facto, ac proinde, cum in facto non debeant Plebanis, debitor in potentia indidit debebat, extinctum esse per novam donationem Ecclesie factam.

Ego ut verum fatear, sum hac in parte perplexus. Nam et Ecclesie, et Redorem ipsius, cum derogari pertinetur. Interea autem conscientiam meam, vultu integerrime conservari. Confiteor ergo in animo meo, quantum vita mea erit superflua de messalibus meis, huius agri, quibus annuo Ecclesie meae cedent ubi et quocumque, de Skotnik, ad manus meas pervenerit, omnia ad Ecclesiam

Ecclia carbonum consignem, id est a festo Anno, hoc proxime
 antecedenti Autumno Anno Domini 1660 anni, quo missalia per-
 cepi ultima. Sui tamen Successorum meo Plebanus Zoravicensium
 nihil penitus derogando. Post fata vero mea, Successors meos Ple-
 banus, par erit et omnino iudici esse necessarium ad Illustrem
 ac Excellentissimum D. D. D. Locum Ordinariam, hac in causa recurrere
 et Sententiam Sui Altitudinis implorare sententiam, sine qua
 uti conscientia illibata, servari, ita nihil omnino, hac in parte,
 perpetuum firmum et securum haberi potest. Si tamen Divina
 Bonitas hanc communitatem mihi concedere dignata fuerit, etiam
^{ipse} ego, vivens, ad Sententiam Sui Altitudinis Chroon recurrere, et facere
 faciendum non negligam. Scripsit D. D. D. Maty. A. D. 1660.

Ad Titulum Quatuordecim

De Decimis

Ex agris Prædialibus villa Matkovicæ

I Decime manipulares, à prima Ecclia Zoravicensis antiquitate, ipsi,
 tanquam sue propriæ Parochiali et Bishopali, ex agris prædialibus
 villæ Matkovicæ, reddebant. Successu autem temporum, annis proxime ante
 1495, laysis Plebanus, immediatus Leonardus Antecessor, cum Adamo Zor-

ce, in Dukowice et Matkowie. Hinc, fuit super ipse constructione
 usq. ad mortem suam vel eiusdem termino. Rursum Plebanus, ubi Leonardus
 fuit, ad decimas manipulares reuocandis, se conuertit, et per unum
 conuentionis decretum in Foro Ecclesie obtinuit, in quo hinc, que sequuntur,
 continentur.

- 1 Decimas manipulares, omnis agrorum, Leonardus ad iudicandam, prout antea debebat,
 - 2 Contractus, per Antecessorem, factis irritas.
 - 3 Ad solutionem Decimarum, una cum lib. ingratib. Adam Lomce compellit.
 - 4 Valorem Decimarum, Leonardus Plebanus, iuramento comprobast. mandatis.
- Quod sententia lata, et in scriptis prout est in q. d. d. 1495, die
 23 Decembris, habetur, sub eod. Actu in Actis Consistorij Przemislensis.
- 2 Habet autem, in eodem decreto, ubi, quo manipulares Decimas, ad iudi-
 candam, Leonardus Plebanus Zyranicensis. Quia uidet, Adam Lomce, nec sua
 Curia Dukowice et Matkowie, sed Ecclesia Zyranicensis in Parochia
 parochialis, in eadem, Ecclesia Sacramenta percipiebat, et ratione huius
 percipiendi Sacramentorum, de Decima omnis agrorum, post agros predictos
 Curia Zyranicensis et eius Plebanus respondere debebat, et a multis
 annis respondebat.

Itaque, succedentibus annis, non est dubium, manipularis Decimas, in agris
 parochialibus uilla Matkowie, per Plebanos Zyranenses, manipulationem
 ex decimis fuisse. Nulla enim in quocumque, demum contractibus Plebanus
 cum Possessoribus Matkowie, extat mentio, vel minima nota.

- 3 Sic ergo continuata est, manipularum Decimarum possessio, ad Annum
 Dni 1548 inclusive, et succedentibus annis. Siquidem Stanislaus
 Beckowski, Canonius Przemislensis, Plebanus Zyranicensis, se

lyha

vespiano kamianki. Tamen Villa Zoravica, per contractum suum cum
 laud. Daimas, ex Matriculis pro curia. De quibus ex eodem contra
 ctu evidenter constat, fuisse manipulares. Primo quia posita sunt, sine
 ulla exceptione, vel additamento, inter alias manipulares, quod etiam cum
 omnes sunt manipulares. Deinde quia si pecuniarii fuissent, arrendari
 non poterant, sed ipse Orzechowski eam perciperet, ut saltem summam
 per annua exprimeret in numerum, quanta pro eadem deberet. Tandem
 quia Orzechowski, aperte et expresse, huc declarat, cum dicit in contractu
 Item Orzechowski, ma bronie Orzechowski, przysięgony, h. dy. Dofly
 Sera kamianki, ego, ustiby kawy Parochian kamianat, kawy Pse.
 signum. Duo hic notanda. Primum, quia dicitur in contractu, memorat
 sub eodem titulo arrendantem, aliter non scripsisset: Testibus, albo Orzechowski
 kamianat albo in kawy pismicki, nisi et. Secundo, quia illa omnia
 in nullo modo potest aliter intelligi, quam de impedimento exdeciman
 ti. Non enim dicitur potest, se kamianie bedace przy sobie pismicko,
 kawy oddac pismicko, ale se orzechowie, albo Orzechowski, albo miche
 woflyskich oddac. Erant ergo, ut alia, manipulares. Et sic in
 manipulis allebant, ex animam per consequentem statem, nec erat
 alia in eis mutatio, quia eis nulla omnino existat notis.

Et habet hic contractus, infans Henr Confessor Polonensis sub Actu
 Anno Domini 1548 die Jovis, 24 Januarii. Et Actu Castromby Polon
 sub Actu in Castro Polonensi feria quinta post Dominicam Con
 trit Radvayhim, proxima Anno Domini 1653.

† Successit longam post annorum seriem mutatio Anno Domini 1613.
 Quo Stanislay Plebanus Zoravicensis, super his Decimis manipularibus,

— Laut

fuit contractum, ex quo, certam pecuniam summam, à Gwose olim
 Domino Dunkowski, Subiudice Terræ Promisliensis, Villa Mathe-
 nica possessore, annuatim percipiebat. Sed penitentia ductus, coram
 amicis declarabat se arcam habiturum, et manipulationum decimarum
 non gaudere. Et movens litem Gwose Dominus Dunkowski Subiudice
 intercesserat, mox, ad Iudicia Regni Tribunalia, in quibus Stanislay
 Plebanus profertur, refertur quo casu, aut causa non comparuerat
 ideo, G. D. Dunkowski Subiudice obtinuit libertatem à termino, non
 tamen à causa. Et sic Ius Ecclæ Zoranensis, illibatum, intactum
 remansit.

Ad id, quod idem Plebanus, iure habere, et habiturum se de-
 clararet, habet, inter depositiones Testium pro Ecclâ Zoranensi, in
 Testibus, in depositione Testis Testis. Quæ depositiones extant in
 Arch. Consistoriali Præm. sub Actu Anno Domini 1623. Tercia sexta
 die 17 Mensis February.

Ergo Anno Domini 1623 Ecclâ Zoranensis illibatum
 est. Dicit enim ibi contractum factum ante annos 10.

Successores quoque Plebanus, non erant hæc in parte ociosi et flentes
 Nam paulo post, Nicolaus Zatorski Plebanus, illos quos testes in
 Testibus, ex citatione proveniente, induxit eosdem, sicut examinari;
 ubi expresse iure iuris habent: Ex parte decimarum manipulationum,
 de quibus villa Matheonica, ad Eccliam Parochialem Zoranensem
 antiquitus de iure et consuetudine spectantibus.

Adde. In depositionibus Testium, hæc singularia contineri, quod

de

De pecunia aliquando, ante Leonijam Plebanum contractum accepit, nulla
 sit mentio in testamento post illum contractum, et quod sit annexa tantum
 a G. Dno Dubrovski Subudice. Et quia inde non manet semper
 antea manipulata fuisse ex Declaratione

6 Obiit cu. suffi. eximus, ratione manipulationum decimarum casum in huius
 spirituali immuni feodo Dalmatiae Sordolipensis, Plebano Lucianicani
 qui has decimas, quibus ante venditionem operat, et pro ipso pecunia
 in forma foverat 70 annuatim percipiebat, ex contractu cum supra
 memorato G. Dubrovski Subudice Terrae Primislionensis, iuxta Eval
 huc longior controversia, tandem decimas manipulatas, nisi et Ecclesiam
 Zoravicensis, sunt adjudicatos, illi silentium indicium, idq. sub Picta
 Anno Domini 1624 die 11 Decemb. Appellavit, et per novum
 Decretum Declarationem est Appellatum fuisse decretatum, sub Picta
 Ao d. 1625 Feria quarta die 8 Mensis Januarij.

Hac tamen non obstante, reversa ille ad Illustrem ac Reverendum
 Dnum I. Primium Archiepiscopum obtinuit, Litem compulsum, insti-
 tutionis et creationis. Postea egit apud super provocations locum in
 aliam, obtinuit et idem aliquoties iterum tandem, ^{Appellationem et} causam
 silentio penitus deservit, me interim, et studiorum tractata, ei varis
 ingredients occupato.

7 Tandem Anno Dni 1660 Gussam Dnam Catharina Gurbina
 Subudiffiam Terrae Primislionensis, Possessionem villae Mathome,
 Cessione ad Iudicium spiritualium Curiam, itaq. ad exactionem decimarum
 Manipulata.

manipularis, omni quatuor et feminis, et quibus et auctoritas iudicialis
 et, punitivitate, à tempore sui possessionis, sententiam Ludov. Pring.
 cupi, et compelli, petiti post decessum auctoris sui, nimirum Petri aialaf.
 Grosse sine Summo Kollato committitur, respondit, Deum non contra
 veritatem pro amice intendit, sed Joanni Anstipanski, Plebano hujus
 parochie, per Gubernam Dniem Gubernam Substitutam, extrajudicium esse su-
 am deo curam 1660, et alijs, in futurum succedentibus, et ex rade-
 dam fore, cui per decessum Ludov. Grosse, sententia ad iudicata. Et
 data ergo est Deum mandatum, nisi ad hoc, et cetera. Et
 Exarantur, et reddi ex hoc meo, si tunc est data, mandata
 infra decessum ducum Legationum, Plebano vero hujusmodi
 inhibitionem esse, ne eandem Deum, in posterum, usurpato proficiat
 et non eo, iure agendi, est mihi cura restituta, restituta tantum Deum
 et inveniunt meo. Lata hinc est sententia, et habet in Actis
 in officio. Datum, sub Actis, Provisio, feria quinta post Dominicam 20
 post Pentecost. proxima, die 6 mensis Octobris, Anno Domini
 1660.

8 Evocari statim, ad eandem in Deum Joannem Anstipanski, Ple-
 banum hujusmodi, ob interceptam eandem Deum et Exarantur
 contra ipsam sententiam pro parte mea et eandem meo Exarantur
 et mandata respicitur, infra decessum ducum meorum sub
 ydrii non Appellavit. Non est Delatum Appellationi.
 Est hoc in eodem Actis, sub Actis Provisio, feria secunda post
 Dominicam Tertium, post Pascha proxima, die 9 mensis May, An-
 no Domini 1660, Tamen, extrajudiciali appellatione, sicut in factis

Evocatus

devenit & successit de mea causa, impendit aliquot, et
 privilegia communium, et tandem venit ad perfectionem, et
 infra

9) Rebus suis p[ro]p[ri]is, obtinuit, contra personam Ignacii Dami Gyn
 lina, possessorum villae Mathonica, officium inhibitionis, et
 ipsa, decimas mansuras, unius gram, et seminis, ex agris par
 ticularibus villae Mathonica. Et hoc motu individuali et sub ap
 pellatione generalis, Plebano Ruzicensi, ex decimis et extra
 decimis ~~non~~ ~~induct~~ sed in primo aspectu per obsequia debitorum et
 Et hoc inhibito hoc extradidit Examinibus die 23 mensis
 July, A^o Dⁱ 1661, Episcopus Examinibus mandata Anno eodem
 July 30. Adhibuit ipsi robore Authentice Ordinationis
 A^o Dⁱ eod^e 1662 die 6 Augusti, et habet in p[ro]p[ri]a
 et Manimentis, et est ingrossata Anno Consistorij Pragensis Anno Dⁱ
 1669 Feria quinta, post Dominicam Tertiam Quadragesimae, die
 28 Martij.

10) Similis inhibito, ab eodem Ignacio Juliano emanavit Anno sequenti,
 contra quosdam Dominos, Stanislaum à Drohobim Drohobimski, He
 vedum, et Catharinum Grabina, Subindiffan, Possessorem villae Mat
 konica, die 12 mensis July, Anno Dⁱ 1662, et est exam
 inationi demerenda, eodem Anno et mense, die 18. Episcopus huius Inhi
 bitioni, à sede Ordinaria, robore et auctoritate propriae Promota
 est interpositum, eod^e Anno Dⁱ 1662 25 mensis Augusti.

Habet

Habet hoc Inhibitor, in Actis Consistorij Promissionis, una cum
procuratore.

11 Ventum est eandem, ad professionem integritatis appellatis, et
seriatim condempnatis, cum Pbro Scudalio Janice, cum impensis,
post decessum alim Pbris Joannis Swolipowski, Plebano Kupie-
nicensi. Coram Illro Dno Alexandro Bellantano, De Pot.
lentanis, Prothonotario Aptica, Gnali Auditore, et Judio Curial
Causarum, Venerabili Aptico, necnon Illro ac Relicte Domini
Domini, Antony Pignatelli, Dei et Apticae Sedis Legati, Archie-
piscopi Laniffeni, Sacristi Domini nostri, Domini Alex. Martini, Divina
Providentia, Pagis Septimi, Probrati Domus Pii, et Assistentis, ad Sere-
nissimum Joannem Casimirum, Polonis, et Suedis Regem Poloniam
totamque Poloniae Regionem, et Magnam Lithuaniam Ducem, cum
Facultatibus Legati de Laterani, Nunci Apticae Post controversiam ean-
dem, statit decretum approbativum, decreti primae Instanciae, de
quo supra. Idem sub Actu, Anno Domini 1663, die Veneris
nona mensis Martii, Leopoli. Quod decretum, pro Executione
remissum, ad Iudicem à quo, prima Instancia.

12 Pbr Dns Plebanus Kupienensis, ab hoc decreto appellavit, ad S Sedem
Apostolicam. Admissa appellatio, sed tantum ad effectum devolutio-
nem, non autem suspensionum. Et igitur, majori commoditate, Execu-
tio rei iudicatae, michi succederet, iterum fuit Pbr Dns Plebanus Kupien-
ensis, ad Iudicia Illrorum Promissionis Apostolicae Citatus, postquam de-
clarari sensum, Devolutivum et Suspensionis effectus, ne Pbr Dns Ple-
banus Kupienensis, novum possit excitare difficultates. Et

Declar.

deklaratum est, per sententiam curiae Illustrii Iudicij, reputatum
 esse appelloem, quò ad effectum suspensionum, et ego pater meo meo
 iam inferunt, impetratae pater confirmata, in eò Aplice
 Tribunali - Stetit huc sententia A^o Dⁿⁱ 1663, die veneris, prima
 Mensis Junij, completi. Utrumque decretum, habet authenticum

13 Appelloem hanc, quò ad dubium deferantur, nunquam dicitur
 ultra terminos iuris, expectassem, non vicium, aut mensium, sed
 annum quoque, longa spacia indulgendo. Ubi res stetit in aprico,
 nec deferantur iam aliquis proceps affingi poterat, Executioni
 rei iudicatae, me accinxit, terminum, Bodo Marthio Jurkovic, tam
 temporis Plebano kassimicensi, perficere obtinui, ad videndum et
 audiendum, Decretum superiorum, Illustrii Municipii Aplice, executioni
 tenendam. Et in presentia illius personaliter conveniens, stetit
 Executio. Declaratum, sententiam transisse in rem iudicatum, Rel.
 Plebano kassimicensi presentis, et alijs, in futurum, pro tempore exi-
 stentibus Plebanis, silentium perpetuum et iudicatum. Sub pater et
 Lata Executionis sententia, et in Actis Confessionibus Pater.
 extat, sub Actu Pater, feria quarta, post Dominicam quartam
 Quadragesimae. die 23 Mensis Martij, A^o Dⁿⁱ 1667.

14. Sola ergo iam Possessor Villae Mathonica, Quosa Domina Gubi-
 na Subiudicia Terrae Pateriensis, cum Quosa Domina Stami-
 slis à Duchione Duchowinski Herede, restabat. Ad quos in
 Iudicium suscitatus, dum Circumstances apparere, et tamen interea
 per.

per quas missas literas, in praesentem facio, et dignantur Iura
mea, et Ecclia mea, rebus indicatam, ex authenticis nominantur,
cognoscant, deprecantur et ad amicitiales tractat. Impunitis Graja
D. Gratian, super Decimis annis consecutivum, meum composuit.
Die subsequenti, adfuit Graj, Dn̄ Droluorowski, et gratum se
habere ~~secessit~~ declaravit, me cum Graja Dna eadem, et
facto est, compositionem fecisse. H. acta 5, in Martio A. D. 1667, 17ma

15, Die eadem, S. Josephi, ex iudicata compositione accipi, in parva
pecunia, ratione Decimarum annis antea retentae, summam flu-
renti 300. Ubi ad quietationem venturae et, nona emerit diffi-
cultas. Cum enim in illa expressio diceret, ratione manipularum
Decimarum, et postea salva reservatione, mihi et successoribus meis
Plebani, ad manipularum Decimas, per consequentibus annis, Decimas
huc videbitur, me constanter circa Ecclia mea Iura, consistente,
in tantum, et pecuniam quae acceptam, restituere vellem, et
tantam quietationem reciperem, et, modeste quidem, sed tamen
ipsam laeseram in parte. Tandem tamen ipso die S. Josephi,
Dn̄ Dn̄, videri inclinavit, et super hanc quietationem con-
senserunt, quam scripsi de novo, sine aliqua mutatione. Erat
aut huc quietatio, de verbo ad verbum, talis ut sequitur:
Ja niżey podpiłany, wiadomo ebynie, bym piłaniem moim, i 3 mi-
li, we wojskach protestackich moich, w zeględem dnie sywa swo-
jonych, Soboroso Dn̄orshich, Msi Matkoni, Sa Dn̄evsamy
Dey Myu Pani, Pani Katherzyny Grabiny, Podskurnej Zemi
Pde.

Przemyslaw i Bawozymnych, kawe przez Decret Jasne Wiel-
 moznoze Se misa Xystu, Swieto Scolie Apostolskoy, Nunia sa,
 Lann mego iustie Mfowego, mnie y kowuloni menu Zoravi-
 chow, sy przysadzone, Bupetui ad Annum Domini 1660. in-
 clusiu, Doszo stato. Lzeu, wzykdom, y ch d' Bra-
 sian, przy wbetnym y i'pocnym Doszo wzykdom, t'ez
 pamiemioz Jey misa, ad Annum Dni 1660. in clusiu
 quatuor, nie sobie y Successorom niom, wpr'ed'niach Damiach,
 miebachon mize, y cale do pamiemionego roku sexagenarium
 od Annum Jey misa wozulniage. Saluo iure Decimarum suppa-
 rnych, mnie y Successoribz meis Plebanis Zoravicensibz, in
 annos consequentibz, reservato. Na co d'la lepszy wiany, r'zke
 more podpisac, y p'w'ezc przyk'ladam. w'ozem. W'ozem S
 Iosepha, die 12 Marty A. D. 1660. anno

Friderik Alambek S. Th. Doct. Locus sigilli
 Canon. Pleban Zoravichin
 Sic i'zch Infinita Beatae Mariae, die festo s. Iosephi, Mu-
 lity Domini 1660. et Sanctissae Virginis DEI matris
 suavis. Con mi. Dilectiss. Con perpetuum enim servum me
 b'ziet Beatiss. Virginis Dominae meo dilectiss. me
 ipse, deuote contionez, curis, laboribz, impensibz. Magnis,
 propter manipulos Decimas Mathematicas, a me susceptibz, fi-
 nem imponere Dynata R. Sit nomen eig benedictum in sa-
 cula. S'ncipi die 20 Marty A. D. 1669

Anno Dni 1669, die 20 Decemb. Pro ydem Decimis, ab ead' Gu'ra summi
 accipi R. Et quietum, similem p'cedit' quietum, v'edi, v'ite, pro Decimis
 manipularibz, et saluo iure manipularium. Similiter annis consequentibus. Pro Decimis
 Anno D 1670, quietam A. D. 1671 immediate ante diuicam s. Quadragesimae. Pro
 Decimis. A. D. 1671 Quietam die 12 Ianuarij A. D. 1672

Supplementum ad varios titulos

De his, quae sunt acticata, et supra non habent

In Comp. titio cum Magnifico Dno Domino
Alexandro Zbignao Kovniakt, natione Bonoy, et
Proventuum Ecclae

Facta in Curia Zoranica die Sexta May A^o D. 1635

Roborata ad Alia, Caprenja Promisiensis Curia tertia

post ^{4, 600} ~~4, 600~~ ^{4, 600} ~~4, 600~~ S. Joannis Baptistae proxima Anno
Dni 1635.

Acticata jsdem Acto Caprensi, Iremislic, Sabbatho in

Vigilia S. Laurentii, Leuitae et martyris A^o D. 1633.

Z. Quietatis, qua post rem, in Judicys Tribuna-
litys, indicatam, ratione Messalov, quietari Mgum
D. D. Carolum Franciscum, in Biatoelki, Kovniakt,
personaliter comparentem, De oibz causis, actionibz, et
post praestitam satisfactionem, cum salua inju-
sterum, reddendorum Messalov, tam ex Ruthenis et
Popone, quam ex Catholicis villa Zoranica.

Ibidem eisdem, super salua eadem consensus,

appos

approbatio, confirmatio, et ratificatio.

Stetit cum Adm^o Terrarum, Præpositis, in Terrarum Terrarum
 stitibus feria tertia, post Dominicam Conducitur Pascha proxima A. D.
 1644.

3 Compositio, cum Mg^o D^{no}, D. Carolo Francisco,
 in Białoboki, Korniakt, ratione manipularium
 Decimarum et messaliorum, cum expressâ nomi-
 natione messaliorum, ex skomik Synagoga Rutheni,
 et agro Jajielka mlynarza, et agro Szweda Ka-
 cmarza.

In eadem continet, contractus, ratione manipula-
 rium Decimar, ad vitis tempora

Stetit in Aula Zoravicensi, Die 26 July, A. D. 1653.

Roborata in Castro Przemysliensi, feria sexta, ipso die festi S.

Petri in Vinetis, Anno eod. 1653

Adicata ibidem, in Castro Przemysliensi, Sabbato in Vigilia
 Sancti Laurentii Leuitæ et martyris Anno Dⁿⁱ eod. 1653.

Sunt aut istæ manipulares Decimæ ex agris prædictis Villarum
 Zornica Horny et Dolny, Wielborzy, Dunkowice, Orzechowice,
 Bolepszyce

4 Contractus nouus, ratione eorundem manipularium
 Decimar ad vitis tempora;

Stetit Prædictis die 30 May A. D. 1662.

Causa eij de nouo impetenda fuit. Quia Mg^{us} Dⁿⁱ Korniakt

condit

Tekst łaciński

Tłumaczenie polskie

[Ch. 1]

Status Ecclesiae Parochialis Zoravicensis
In Anno Domini praesenti 1662
Quem Ad maiorem Dei Gloriam, pro
Bono eiusdem Sponsae meae Charissimae
scripsi Fridericus Alembek, S. Theologiae
Doctor, Cantor Ecclesiae Cathedralis
Praemisliensis, Plebanus Zoravicensis
Sit Nomen Domini benedictum ex hoc
nunc et usque in saeculum

[S. 1]

Stan żurawickiego kościoła parafialnego
w bieżącym roku Pańskim 1662, opi-
sany na większą chwałę Bogu i dla
dobra Oblubienicy mojej Najdroższej
[Kościoła] przeze mnie, Fryderyka
Alembeka¹, doktora świętej teologii,
kantora kapituły kościoła katedralnego
w Przemyślu i plebana żurawickiego
Niech Imię Pańskie będzie pochwalone
teraz i na wieki

[Ch. 2]

Charta vacua

[S. 2]

Strona pusta

[Ch. 3]

[S. 3]

Titulus Primus

De Literis Foundationum, quae extant,
et de Sanctis Patronis Titularibus
Ecclesiae

1

De Fundatione prima

Originales Literas antiquitatis, aliorumque
casuum iniuria abolevit. Sed extat, earum
Transcriptum, in Actis Consistorialibus
Praemisliensibus Sub Actu Anno
Domini 1533, die 24 Decembris, de
mandato Reverendi Patris, Domini
Petri Starzechowski, Cantoris, Vicarii
in Spiritualibus, et Officialis Generalis
Praemisliensis, inductum, infertum et
auscultatum, quod cum suo originali,

Rozdział pierwszy

O dokumentach fundacji kościoła,
które się zachowały i o świętych
patronach tytularnych kościoła.

1

O pierwszej fundacji

Oryginał dokumentu zniszczył wpływ
czasu i inne niekorzystne wypadki.
Istnieje jednak jego odpis w aktach
Konsystorza Przemyskiego w akcie
z dnia 24 grudnia roku Pańskiego
1533², na polecenie Wielebnego Ojca,
Pana Piotra Starzechowskiego³, kantora
kapituły, wikariusza *in spiritualibus*
i oficjała generalnego przemyskiego,
wpisany, wprowadzony i porównany,

1. Fryderyk Alembek (1598-1672) – oficjał generalny i wikariusz *in spiritualibus* diecezji przemyskiej, kanonik przemyski, pleban żurawicki w latach 1624-1672. Zob. H. Hazik, *Ks. Fryderyk Alembek (1598-1672)*, [w:] *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010, s. 47-65.

2. W 1533 r. wigilia Bożego Narodzenia przypadała w środę.

3. Zob. M. Kociubiński, *Księża diecezji przemyskiej do roku 1772*, t. 1, Jarosław - Przemyśl 1989, mps, s. 641.

dicitur ibidem concordasse, de verbo ad verbum. His autem literis, Magnifici, pie memorie, Domini Domini Dobeslaus et Petrus Fratres Germani de Sprowa, Ecclesiam hanc in villa Zoravica, ad Laudem Dei omnipotentis, et Honorem Sancti Mathaei Apostoli et Evangelistae, et Sanctae Catharinae Virginis Martyris fundatam, dotaverunt, dando etiam Ecclesiae, Laneum Agri, Pratum, Locum Piscinae, Decimas post suas araturas et Missales, de singulis laneis et quolibet per unum truncum siliginis et alterum avenae. Addendo Obligationem Vigiliarum et Missae Defunctorum in Quatuor Temporibus Legendarum. De quibus sub suis titulis infra.

2

jak tam jest stwierdzone, słowo w słowo z oryginałem. W tym dokumencie Wielmożni Panowie, śp. Dobiesław⁴ i Piotr⁵ ze Sprowy⁶, bracia rodzeni, wyposażyli ten kościół we wsi Żurawica, ufundowany ku chwale Boga Wszchemogącego i ku czci świętego Mateusza, Apostoła i Ewangelisty, oraz świętej Katarzyny, Dziewicy i Męczennicy⁷, dając temu kościołowi łąn pola, łąkę, miejsce na sadzawkę rybną, dziesięciny ze swoich pól ornych, i meszne⁸ z każdego łąna⁹ w wysokości jednej kłody¹⁰ żyta i drugiej owsa. Dodali także obowiązek odprawiania wigilii i mszy świętej za zmarłych w Suche Dni¹¹ cztery razy w roku. Mowa o nich będzie w odpowiednich rozdziałach poniżej.

2

4. Prawdopodobnie Dobiesław II, kasztelan przemyski po 1429 r. Zob. E. Dybek, *Lokacja Żurawicy na prawie niemieckim*, [w:] *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010, s. 20-21.

5. Piotr Odrowąż ze Sprowy (ur. XV w. – zm. 6 IX 1450 r.) – szlachcic, starosta lwowski (1440, 1442-1450) i podolski, wojewoda ruski (1437), wojewoda podolski (1434), starosta samborski i starosta halicki. Zob. F. Kiryk, Piotr Odrowąż, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 23, s. 551-555.

6. Sprowa – wieś w Świętokrzyskiem, wspomniana po raz pierwszy w dokumentach z lat 1470-1480.

7. Katarzyna Aleksandryjska (ur. ok. 282, zm. ok. 300) – dziewica i męczennica czczona w Kościele wschodnim i zachodnim; bogata i wykształcona chrześcijanka z Aleksandrii, złożyła śluby czystości. Poniosła śmierć męczeńską w wieku 18 lat po zwycięskiej dla siebie dysputacji apologetycznej.

8. *Meszne* – w dawnej Polsce forma świadczenia na rzecz parafii z tytułu odprawiania mszy św. w kościele.

9. łąn – od XIII w. jednostka powierzchni stanowiąca podstawę uposażenia chłopca osadzonego na wsi na prawie niemieckim. łąn staropolski, zwany też włóką (łąn mniejszy lub włóka chełmińska), wynosił 30 mórg czyli 17,955 ha.

10. Kłoda – staropolska miara cieczy i ciał sypkich. Kłoda zboża na Litwie i Rusi zawierała w sobie 4 korce (1 korzec = 43,7-74,1 litra), ale miara ta w różnych miastach i okolicach stanowiła różną wielkość. I tak kłoda jarosławska miała 160 garnicy (1 garniec od 2,75 litra do 7,12 litra), przemyska 130 (zapewne o tę kłodę chodzi w tekście), lwowska kłoda żyta ważyła 532 funtów polskich (1 funt = 0,5 kg).

11. Suche Dni – środa, piątek i sobota obchodzone w Kościele zachodnim co kwartał, na początku lata, jesieni i zimy, a od końca VII w. także wiosny, jako dni modlitwy przebłagalnej, dziękczynnej i błagalnej, połączone z postem ścisłym. Należą do starożytnych zwyczajów roku kościelnego i sięgają najstarszej epoki Kościoła rzymskiego.

[Cb. 4]

De Fundatione secunda

Habetur in iisdem Actis Consistorialibus Praem. Sub Acti Anno Domini 1492 ultima Aprilis. Quomodo Generosus Dominus Stephanus Swantopełk, Vexillifer Terrae Praemisliensis, in Bolestraszyce Haeres comparens coram iisdem Actis personaliter Decimas manipulares, de Agris praedialibus Villae Bolestraszyce, Ecclesiae Zoravicensi dedit et donavit. De quibus infra sub suo titulo.

3

De aliis Fundationibus

Nec originales aliarum Fundationum Literae, nec Literarum Transcripta extant. Tempus edax rerum, Hostiles incursiones

[S. 4]

O drugiej fundacji

Jest ona zawarta w tych samych Aktach Konsystorza¹² Przemyskiego w akcie z 30 kwietnia roku Pańskiego 1492¹³. W niej, szlachetnie urodzony Pan Stefan Świętopełk¹⁴, chorąży ziemi przemyskiej, dziedzic wsi Bolestraszyce¹⁵, zjawiając się osobiście przed tymi Aktami, podarował kościołowi w Żurawicy¹⁶ dziesięcinę snopową¹⁷ z pól folwarcznych¹⁸ wsi Bolestraszyce. Mowa o niej będzie poniżej w odpowiednim rozdziale.

3

O innych fundacjach

Nie zachowały się ani oryginalne dokumenty innych fundacji, ani też ich odpisy. Żarłoczny czas, bardzo cięż-

12. Konsystorz (generalny) – jeden z centralnych urzędów terytorialno-jurysdykcyjnych w przedrozbiorowych diecezjach polskich. Wytwarzane przez konsystorz akta nosiły nazwę *Acta officialia* lub *Acta consistorii* – akta konsystorskie. Najstarsze, tzw. *Acta actorum*, zawierają tylko sprawy sądowe, a nieco później również inne. Od połowy XV w. w *Acta actorum* obok spraw sądowych (oskarżenia, wyroki, niekiedy zeznania świadków) dokonywano także wpisów transakcji o umowach wieczystych (kontrakty kupna-sprzedaży, zmian, darowizn), protestacji o naruszenie praw publicznych lub prywatnych, wpisów testamentów osób duchownych i świeckich, wpisów niektórych aktów publicznych (jak erekcje parafii, kaplic, ołtarzy, opisy uposażenia parafii itp.), wpisy protokołów instytucji plebanów, prowizji wikariuszy oraz rezygnacji z beneficjów kościelnych.

13. Był to poniedziałek po Białej Niedzieli.

14. Stefan Świętopełk, h. Lis, z Zawady, w 1440 r., poprzez małżeństwo z córką Steczki, wszedł w posiadanie wsi Bolestraszyce, przyjmując od jej nazwy nazwisko Bolestraszycki.

15. Bolestraszyce – wieś w pobliżu Żurawicy, wymieniana w źródłach z 1403 r. Do dzisiaj zachowały się w Bolestraszycach (na terenie arboretum) resztki zamku warownego z XVI w.

16. Zob. *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010.

17. Dziesięcina snopowa – obowiązkowe świadczenia chłopów na rzecz Kościoła w wysokości dziesiątej części, pobierana w snopach na polu. Stopniowo dziesięcinę snopową w naturze zastępowano dziesięciną pieniężną.

18. Folwark – gospodarstwo rolne w dawnej Polsce, produkujące towary rolne na zbyt przy wykorzystaniu sił zależnej lub najemnej ludności, a zarządzane przez właściciela lub jego pełnomocnika. Folwarki powstawały już w XIV w. w dobrach kościelnych i królewskich. W XV w. dokonał się ich stopniowy rozwój a apogeum gospodarki folwarcznej przypadło na wiek XVI. Przeciętny szlachecki folwark obejmował 60-80 ha (ok. 3, 5 łanu).

gravissimae, Pestes, aliaeque variae causae, Scripturarum munimenta, aeviternitati consecrata, prorsus aboleverunt. Usu tamen et possessione Ecclesiae, Benefactorum Pietas in virorum memoria conservatur, ut sub suis titulis dicetur. Quidquid autem intercidit usumque interrupt, spes est in Domino, suo tempore ad Ecclesiam reductum ire. Fiat Voluntas Dei.

kie najazdy wrogów, zarazy i różne inne przyczyny całkowicie zniszczyły dokumenty, które miały trwać na wieki. Dzięki temu jednak, że kościół korzysta z tych darowizn i ma je w posiadaniu, pobożność dobroczyńców nie niknie z pamięci ludzi, jak będzie to podane w odpowiednich rozdziałach. Jeśli zaś cokolwiek zostało zapomniane lub czego używanie ustało, to jest nadzieja w Panu, że w swoim czasie powróci we władanie kościoła. Niech się dzieje wola Boga.

Titulus Secundus

Rozdział drugi

De Statu antiquo Villae Zorauicae

O dawnym stanie wsi Żurawica

1

Sub tempus Fundationis

Certum est, ex Historia Polona, in eoque conveniunt Historici nostri, Terram Rusiae, Regnante Casimiro Magno, *bellis continuis et Hostilibus excursionibus*,

[Cb. 5]

supremum ad modum vastatam atque, ut habet Joannes Herburtus, in compendiosa *Polonorum Historia* (quemhacin materia, prae omnibus, cordi habeo, uti antiquitatum, Patriae Suae Russiae, curiosissimum indagatorem) *etiam pestilentia exinanitam*,

1

W czasie fundacji

Jest rzeczą pewną z historii Polski, i w zgodnej opinii naszych historyków, że ziemie Rusi, za panowania Kazimierza Wielkiego¹⁹, przez ciągłe wojny i wrogie najazdy

[S. 5]

były w najwyższym stopniu spustoszone, i jak to podaje Jan Herburt²⁰, w zwięzłej *Polonorum Historia* (a stawiam go w tej materii przed wszystkimi innymi, jako najbardziej dociekliwego badacza dziejów swojej ojczyzny,

19. Kazimierz Wielki – król Polski w latach 1333-1370, ostatni władca Polski z dynastii Piastów.

20. Jan Herburt, h. Herburt (po 1524-1577) – dyplomata i historyk, autor dzieła *Chronica sive Historiae Polonicae Compendiosa, ac per certa librorum capita ad facilem memoriam recens facta descriptio*, Basileae 1571.

minus cultam, minus populosam fuisse. Eam vero calamitatem, Terrae Praemisliensi, incubuisse gravissimam, hoc approbat, quod idem Casimirus Rex, exercitum, in Russiam duxerit, Leopolimque obsederit, quam et per deditionem accepit, circa Annum Domini 1340¹. Quod sine magna Russiae, circa Praemisliam, vastatione, contingere non potuit, cum eo tempore, Praemislia Hostilis fuisset. Nec multo post interiecto tempore, idem Casimirus Rex, indicta universali expeditione (verba sunt Herburti) ad subigendam reliquam Russiam revertitur, nulloque negotio Praemislia, Sanoco, Halicia, Trembovola, Lubossonia, ceterisque omnibus munitioibus potitus est, ita ut ad Cameneciam usque arma circumferret. Haec ille libro 10 caput 3.

Eventum vero et medicinam huius mali, eodem Libro, capite 8, ita edisserit post Annum Domini 1355. *His autem peractis Casimirus, cum Poloniam, et Russiam, partim bellis superioribus, et excursionibus Barbarorum, partim pestilentia exinanitam, minus cultam, populosamque cerneret, Teutonici Generis hominibus, sive accitis, sive ultro venientibus agros attribuit (quorum non exigue reliquiae, in submontana, et Hungaris finitima regione, et Russia in hodiernum usque restant diem) eorumque cura, et opera frequentior Polonia, et cultior esse pagis, et oppidis coepit.*

Certum itaque est, omnes circumquaque, Praemisliae adiacentes villas magno bellorum fumavisse incendio, et fieri non potuisse, quin totae in cineres et favillas abirent, populus aut ferro deleteretur, aut fuga dilaberetur universa.

Rusi) były wyniszczone zarazami, oraz w niewielkim stopniu zagospodarowane i z rzadka zaludnione. Dowodem zaś, że wielkie to spustoszenie objęło ziemię przemyską²¹, jest to, że tenże król Kazimierz, wyruszył z wojskiem na Ruś i obległ Lwów, który opanował po poddaniu się mieszkańców około roku 1340. Nie mógł tego osiągnąć bez wielkiego spustoszenia Rusi w okolicach Przemyśla, ponieważ w tym czasie Przemyśl należał do wrogów. W niedługi czas później, tenże król Kazimierz, zwoławszy pospolite ruszenie (cytując Herburta), wraca do opanowania pozostałej części Rusi i bez trudu opanował Przemyśl, Sanok, Halicz, Trembowłę, Lubaczów i wszystkie pozostałe warownie, tak, że doprowadził wojsko aż do Kamieńca. Tak pisze w księdze dziesiątej, rozdział 3.

Koniec zaś i lekarstwo na to spustoszenie, przedstawia w tej samej księdze, w rozdziale 8, po roku Pańskim 1355. Po dokonaniu tego wszystkiego, Kazimierz, widząc, że Polska i Ruś są niezbyt zagospodarowane i rzadko zaludnione, w części z powodu uprzednich wojen i wrogich najazdów, a w części z powodu zarazy, osadzał na polach chłopów niemieckich, którzy albo byli sprowadzani, albo przybywali z własnej inicjatywy. (Niemąla ich liczba zachowała się aż po dzień dzisiejszy na terenach podgórskich, w pobliżu granicy z Węgrami i na Rusi). Dzięki ich staraniom i pracy, Polska zaczęła być bardziej ludna i lepiej zagospodarowana z wioskami i miasteczkami.

1. W tekście Alembeka omyłkowo rok 1440.

21. Ziemia przemyska – jednostka administracji państwowej Królestwa Polskiego i w okresie Rzeczypospolitej. Stolicą tej ziemi był Przemyśl.

Quam dubitari non potest, Russiam, Terramque Praemisiensem, demum circa Annum 1360 respirare, et cum novis colonis Teutonibus,

Pewne jest zatem, że wszystkie wioski zewsząd otaczające Przemyśl zostały spalone w wielkich pożarach wojennych, i było to niemożliwe, żeby nie zamieniły się całe w popiół i płonące żagwie, mieszkańcy ich zostali bądź wybici mieczem, bądź rozproszyli się w powszechnej ucieczce. Bez wątpienia dopiero około roku 1360 Ruś i ziemia przemyska odetchnęły

[Cb. 6]

reviviscere coepisse. Non tamen id subito, et paucis annis perfici potuisse, possibile est. Ut enim, a gravissimis morbis, nec cito, nec facile vires resumuntur: ita post deploratam vastationem, desolationesque, etiam per novas colonias, ad priorem statum, tardissimo gradu, fortuna Provinciarum revertitur. Quare probabile videtur Terram Praemisiensem, vix post secundam generationem ad se rediisse. Praesertim autem villam Zoravicam, quae ab Civitate Praemisiensi vicinior est, ita bellico furori magis obnoxia fuit, et plus desolationis accepit. Vix ergo circa annum Domini 1380, aut potius 90, coepit digna videri, quae nomen villae haberet.

Cum vero Ecclesia Dotem acceperit, Anno Domini 1406, et in dotationis literis legamus fundatam, hoc est, iam antea fundatam, hoc est, a fundamentis erectam fuisse, omnino et villae, cum Teutonibus renascentis, et Ecclesiae tempora concurrent. Ac proinde Ecclesiam, in Teutonum gratiam, aedificatam, et locatam fuisse, ambigi non debet, utpote, novos colonos Teonas, non gentem antiquam habentem.

2

[S. 6]

i zaczęły wracać do życia dzięki nowym osadnikom niemieckim. Nie mogło się to jednak stać nagle i w ciągu zaledwie kilku lat. Bo tak jak po bardzo poważnych chorobach siły nie wracają ani szybko, ani łatwo, tak po pożarowania godnym spustoszeniu i ruinie, pomimo nowych osadników, bardzo wolno powróciły te prowincje do poprzedniego stanu. Z tego powodu jest rzeczą prawdopodobną, że ziemia przemyska ledwie po drugim pokoleniu podniosła się z upadku. Zwłaszcza zaś wioska Żurawica, która leży najbliżej Przemyśla i dlatego też była najbardziej narażona na okrucieństwa wojny i doznała największych zniszczeń. Dopiero zatem około roku Pańskiego 1380, a nawet 1390, zaczęła być uznawana za godną miana wsi.

Kiedy zaś kościół otrzymał uposażenie w roku Pańskim 1406, w dokumencie fundacyjnym czytamy, że był on założony od podstaw, czyli już wcześniej został założony i wzniesiony od fundamentów, zatem zgadza się całkowicie wiek kościoła i wsi, odrodzonej dzięki osadnikom niemieckim. Nie można zatem wątpić, że kościół został lokowany i zbudowany ze względu na Niemców, nie było bowiem dawnej ludności, a tylko nowi osadnicy niemieccy.

2

Succedentibus Temporibus

Post frequentes, ac numerosissimas Tartarorum, in Russiam, exundationes tandem Stephanus Valachus, *Anno Domini 1498, primo vere, cum Valachorum, Turcarum, Tartarorumque exercitu, Podoliam, et Russiam invasit, et (ut ait Herburtus Libro 18 caput 5) praetergressus Leopolim, ad Cancugam oppidum, et Vislocam amnem, longe lateque populabundo excurrit, nemine ad arcendum hostem, neque parato, neque animato. Unde plurimi mortales utriusque sexus, in miserabilem servitutem sunt abducti, ita ut Tracia², Macedonia, Scythia, et Asia, Russis mancipiis impleretur.*

[Ch.7]

Supra centum millia hominum, tum abacta esse feruntur, cum innumerabili gregum, armentorum, et omnis generis praeda. Praemislia, Radimnum, Jaroslavia, Praevorscum, cum innumerabilisque pagis, direpta atque incensa. Haec ille. Ubi mox addit, Tartaros, deposita praeda, iterum rediisse, et mense Iulio, easdem Regiones, immani excursione divexasse. Hic ergo status erat totius Terrae Praemisliensis, Anno Domini 1498. Ex quo facilis est coniectura, quid cum Teutonica Zoravica, illo tempore, actum fuerit. Certe quod cum ipsa Praemislia, et aliis innumeris pagis. Ac proinde funditus deletam, et abolitam esse.

His positis concludendum est. Omnes agros villae Zoravica, agros esse Catholicorum, nullum autem Ruthenum. Quod ex eo quoque confirmatur, quia

2. Poprawione z Dhracia

W czasach późniejszych

Po częstych i licznych najazdach na Ruś dokonywanych przez Tatarów, także Stefan Wielki²², wczesną wiosną roku Pańskiego 1498, z armią Wołochów, Turków i Tatarów najechał Podole i Ruś²³ (jak opisuje to Herburt w księdze 18, rozdział 5). Ominąwszy Lwów, dotarł, pustosząc wszystko, aż do miasteczka Kańczugi i rzeki Wisłok, bo brakowało do powstrzymania wroga zarówno odpowiednich przygotowań, jak i woli. W ten sposób liczni śmiertelnicy obu płci zostali uprowadzeni w nieszczęsną niewolę, tak, że Tracja, Macedonia, Scytia i Azja zostały zapełnione niewolnikami z Rusi.

[S. 7]

Podaje się, że uprowadzono wtedy ponad sto tysięcy ludzi, wraz z niezliczoną ilością stad zwierząt i łupu każdego rodzaju. Przemyśl, Radymno, Jarosław, Przeworsk oraz niezliczone wioski zostały złupione i spalone. Tyle podaje Herburt. Do tego zaraz dodaje, że Tatarzy, po odwiezieniu łupów, powrócili i w miesiącu lipcu straszliwy zagon ponownie spustoszył te same regiony. W takim to stanie była cała ziemia przemyska w roku Pańskim 1498. Na podstawie tego łatwo można się domyślić, co się działo z zamieszkałą przez Niemców Żurawicą. Z pewnością to samo, co z Przemyślem i niezliczonymi innymi wioskami, była zatem ona doszczętnie spustoszona i zniszczona.

22. Stefan Wielki (1433-1504) – gospodarz wołochowski.

23. Zob. J. Wyrozumski, *Historia Polski do roku 1505*, Warszawa 1984, s. 214.

in Literis primaevae Foundationis, nulla ponitur restrictio, ad Catholicos, vel exceptio, aut mentio Ruthenorum, sed absolute dicitur, ex singulis Laneis villae praedictae, et ex quolibet, per unum truncum siliginis et alterum avenae.

Quando autem Rutheni Zoravicam, primum incolere coeperint? undeque advenerint? Facilis est coniectura, demum post Teutonas sublatos. Ab illo enim tempore, Praemisiensis Terra, colonis vacua, novas, procul dubio, fundare coepit Colonias. Praesertim, post Annum Domini 1504, et Stephani Valachi mortem. Iam enim, ad Civitatem Praemisiensem, Tartarorum excursiones, non penetabant, sed in ulteriori Russia, Podoliaque grassabantur, et sub Sigismundo Primo (qui regnare coepit Anno Domini 1507) ibidem plurimis cladibus afficiebantur.

Itaque sic dicendum venit. Quietioribus ipsis nostris Regionibus manentibus, et antiqui Indigenae, si quos praeceps, in Profundiora Poloniae, fuga salvaverat, et alii multi mortales Catholici, Russi quoque, ex Podolia,

Pora na podsumowanie tego, co zostało przedstawione. Wszystkie pola wioski Żurawica należały do katolików, a nie było żadnego Rusina, co znajduje potwierdzenie także w tym, że w akcie pierwszej fundacji nie wprowadzono żadnego ograniczenia lub wyjątku, jeśli chodzi o katolików, nie ma tam również żadnej wzmianki o Rusinach, ale mowa jest po prostu: z poszczególnych łąnów wymienionej wioski i z każdego po jednej kłodzie żyta i drugie owsa.

Kiedy zatem Rusini zaczęli mieszkać po raz pierwszy w Żurawicy? I skąd przybyli? Można z łatwością domniemywać, że dopiero po usunięciu osadników niemieckich. Od tego bowiem czasu, niewątpliwie zaczęto w ziemi przemyskiej, pozbawionej wielu wiosek, zakładać nowe osady. Działo się to zwłaszcza po roku Pańskim 1504 i śmierci Stefana Wielkiego. Najazdy Tatarów nie dochodziły już do miasta Przemyśla, ale grasowali oni w bardziej odległych częściach Rusi i Podola, i tam też doznali wielu porażek za Zygmunta I Starego²⁴, który zaczął panować w roku Pańskim 1507.

Trzeba zatem stwierdzić, że choć ten nasz region był bardziej spokojny, dawni mieszkańcy, jakby na oślep, ratowali się ucieczką w głąb Polski, a inni ludzie w wielkiej liczbie, i to zarówno katolicy jak i Rusini, napływali z Podola²⁵

24. Zygmunt Stary – król Polski w latach 1507-1548; wcześniej wielki książę litewski (od 1506 r.).

25. Podole – kraina historyczna i geograficzna rozciągająca się nad północnymi dopływami środkowego Dniestru – Smotryczem i Zbruczem oraz w górnym biegu rzeki Boh, do XIV w. znajdująca się w strefie wpływów ruskich. Po śmierci księcia halickiego Jerzego Bolesława Trojdenowicza, Kazimierz Wielki, na mocy wcześniejszych układów polsko-halicko-węgierskich, zajął Podole, i zachodnią jego część włączył do Królestwa Polski jako województwo ruskie, wschodnią zaś oddał w lenno Koriatowiczom. Całość Podola włączono do Korony aktem unii lubelskiej (1569).

[Cb. 8]

et ulteriore Russia confluebant, et reduces quidem Indigenae suos agros occupabant, advenae autem, in priorum Catholicorum agris collocabantur.

Aucto tandem Ruthenorum numero, Synagoga quoque Ruthenica est aedificata, et agri semilanenus, sive gratiose, sive pretio mediante, Poponi est applicatus, cui postea quarta agri accessit, per eundem Poponem, apud unum Kmetonem empta, ut iam tres agri quartas possideat. Eius vero, quartae agri emptionis, recens erant memoria, primis mei Plebanatus temporibus, quibus Traditio quoque erat, Synagogam Ruthenam, vix ante 70 annos, aedificatam esse.

Quod tempus, cum dictis meis, congruit bene. Incidit enim synagogae aedificatio, in Annum Domini 1550 aut 1540. Qui post novae coloniae Fundationem erat circiter 40 aut 30. Hoc est una generatione completa, cum iam Ruthenorum numerus augmentatus, propriae synagogae necessitatem habere videbatur.

[S. 8]

i dalszych części Rusi. Po powrocie zaś dawni mieszkańcy zajęli swoje pola, a przybysze zostali rozmieszczeni na dawnych polach katolików.

Gdy wzrosła liczba Rusinów, została także zbudowana dla nich cerkiew, a pop otrzymał pół łanu pola, albo za darmo, albo na drodze kupna. Do tego pola doszło później jeszcze ćwierć łanu, które zakupił tenże pop od jednego kmiecia²⁶, tak że posiadał już trzy ćwierci łanu. Pamiętano o tym zakupie ćwierci pola, jako o niedawnym wydarzeniu w pierwszych latach mojego proboszczowania i wtedy też przekazywano, że cerkiew ruska została wybudowana zaledwie przed siedemdziesięcioma laty.

Czas ten zgadza się zupełnie z tym, co opisywałem. Budowa cerkwi miała bowiem miejsce w roku Pańskim 1550 lub 1540, czyli czterdzieści lub trzydzieści lat po założeniu nowej osady. Jak się wydaje, po upływie jednego pokolenia i kiedy wzrosła liczba Rusinów, zrodziła się potrzeba wybudowania dla nich własnej cerkwi.

Titulus Tertius

De situ antiquo Villae Zoravicae

Primis Plebabatus mei temporibus, Traditio erat, antiquum Villae Zoravicae situm, diversum a praesenti fuisse.

Rozdział trzeci

O dawnej lokalizacji wsi Żurawica

W pierwszych latach mojego urzędowania jako plebana²⁷ przekazywano, że dawna lokalizacja wsi Żurawica była różna od

26. Kmiecie – największa i najbogatsza grupa mieszkańców wsi. Byli oni gospodarzami pełnorolnymi posiadającymi najczęściej jednołanowe gospodarstwo. Odrabiali zazwyczaj pańszczyznę sprzężajną na rzecz folwarku – własnymi wołami, końmi wraz z wozem, pługiem i broną.

27. Pleban – dawna nazwa proboszcza, głównie wiejskiego. Nazwa pochodzi z języka łacińskiego, od słowa *plebanus* a ten termin od słowa *plebs* – lud.

Siquidem, a Termino Villae Occidentali, incepisse, et per convallem dictam Ług, transiisse ad eum locum, ubi nunc ponticulus est, in via publica, et pervenissem ad villam Byskovice, imo cum ipsa, eandem villam fuisse. Et erant Senes, qui se id certum habere affirmabant, imo domos etiam aliquot nominabant, quae superstites cladi, translatae sunt, ad novum hanc Zoravicae situm, qui est tempore praesenti.

Etiam hoc affirmabatur ex Traditione, Curiam, ad finem occidentalem villae, olim exstitisse. Ostendebaturque, in postremo Villae Stagno, competentis magnitudinis, erectus, ad instar cuiusdam insulae, Scopulus (qui

[Ch. 9]

etiamnum superest) in quo aedificium aliquod curiale fuisse constitutum dicebant. Verum hic Scopulus poterat esse erectus, ad recreationem, et iucunditatem animi, inter aquas alluentes, captandam. Magnam vero haec traditio habet probabilitatem, et congruit Ecclesiae foundationi, in qua, cum duo nominentur Fundatores, Germani Fratres, consequenter inferendum putamus, duos quoque Dominos, et Haeredes Villae, ac proinde duas quoque curias exstitisse.

obecnej. Mówiono mianowicie, że wieś ta dawna zaczynała się od zachodniej granicy wsi, ciągnęła się przez dolinę zwaną Ług²⁸ do miejsca, w którym jest teraz mostek na drodze publicznej i dochodziła aż do wioski Buszkowice²⁹, tworząc z nią jedną wioskę. Żyli też starcy, którzy zapewniali, że jest to prawda, a nawet wskazywali kilka domów, które ocalały przed zniszczeniem i zostały przeniesione na to nowe miejsce, w którym obecnie jest Żurawica.

Zapewniano również na podstawie przekazów, że na zachodnim krańcu wsi stał kiedyś dwór. Pokazywano też pośród ostatniego stawu wsi kopiec znacznych rozmiarów, zbudowany na wzór wyspy (przetrwiał

[S. 9]

on aż dotąd), o którym mówiono, że istniał tam jakiś budynek dworski. Istotnie kopiec ten mógł zostać wzniesiony w celu odpoczynku i zyskiwania radości ducha pośród wód, które go otaczały. Przekaz ten zawiera dużą dozę prawdopodobieństwa i zgadza się z aktem fundacji kościoła, w którym wymienieni są dwaj fundatorzy, rodzeni bracia, zatem możemy przypuszczać, że było dwóch panów i dziedziców wsi, a zatem były też dwa dwory.

28. *Ługi* – bagniste łąki, tereny *podmokłe*.

29. Buszkowice – wieś leżąca pomiędzy Przemyślem (Zasaniem) a Żurawicą. Pierwsza wzmianka o jej istnieniu pochodzi z 1407 r. Akt z tegoż roku potwierdza przywilej nadany tej wsi przed 1323 r. przez kniazia Lwa Halickiego.

Titulus Quartus

De Aedificio Ecclesiae

Primum Aedificium Ecclesia, certum est, stetisse ante annum Domini 1406 impensis Magnificorum Dominorum Dominorum Dobeslai, et Petri, Fratrum Germanorum, de Sprowa, Primorum Fundatorum. Quod quantam aetatem habuerit, non constat. Indubitatum tamen esse iudicamus, per Stephanum Valachum, una cum Villa Zoravica, deletum fuisse Anno Domini 1498.

Secundum Aedificium successit, Magnificorum Dominorum Dominorum, aut de Sprowa, aut Koscieleciorum, liberalitate constitutum, quod ante Annum Domini 1580, suam peregit aetatem.

Tertium, Illustrissimus ac Magnus, pia memoriae, Dominus, Dominus Sebastianus, Comes in Wisnic, Lubomirski, Castellanus Woyniciensis, Dominus et Haeres villae Zoravicae, Ecclesiaeque Patronus, suis impensis, a fundamento erexit, circa Annum Domini 1580. Cuius novae structurae habetur mentio in Actis Consistorialibus Praemisliensibus Anno eodem 1580 ultima Junii.

In medio Ecclesiae est Baptisterium ex uno lapide caelatum perquam

Rozdział czwarty

O budynku kościoła

Jest pewne, że pierwszy budynek kościoła powstał przed rokiem Pańskim 1406 nakładem pierwszych fundatorów, Wielmożnych Panów Dobiesława i Piotra ze Sprowy, braci rodzonych. Nie wiadomo jak długo istniał. Sądzymy jednak, że został on niewątpliwie zniszczony przez Stefana Wielkiego w roku Pańskim 1498 wraz z całą wioską.

Po nim został zbudowany drugi kościół, dzięki hojności albo Wielmożnych Panów ze Sprowy, albo Kościeleckich³⁰, który osiągnął kres swego istnienia przed rokiem Pańskim 1580.

Trzeci kościół został własnym nakładem zbudowany od fundamentów przez świętej pamięci Jaśnie Wielmożnego Pana Sebastiana, hrabiego na Wiśniczu, Lubomirskiego³¹, kasztelana wojnickiego, pana i dziedzica wsi Żurawica oraz patrona kościoła około roku Pańskiego 1580. O tym nowym budynku zachowała się wzmianka w aktach Konsystorza Przemyskiego z 30 czerwca tegoż roku 1580³².

Pośrodku kościoła znajduje się chrzcielnica, wyrzeźbiona z jednego kamienia i bardzo

30. Kościeleccy h. Ogończyk, wywodzili się z ziemi dobrzyńskiej. W Żurawicy pojawili się z chwilą, kiedy to Jan Kościelecki (zm. ok. 1498), po śmierci pierwszej żony Elżbiety Oporowskiej (ok. 1483), wojewodzianki inowrocławskiej, ożenił się z Katarzyną z Żurawicy, kasztelanką przemyską.

31. Sebastian Lubomirski, h. Szreniawa bez Krzyża (1546-1613) – magnat polski, twórca fortuny rodu Lubomirskich.

32. Czwartek w oktawie uroczystości św.św. Apostołów Piotra i Pawła.

[Cb. 10]

elegans, donum eiusdem Illustrissimi ac Magnifici Domini Domini Castellani Woyniciensis, cum stemmatibus eiusdem quatuor, Altare maius spectantibus.

Ad Latus Septentrionale Ecclesiae est Capella, in Sacristiam conversa, cum interiori testudine, parietibusque, lateribus, quam puto, aut primae Ecclesiae coaetaneam, aut demum, post Valachicam devastationem, exstructam. Certum est esse antiquissimam.

In hac Ecclesia celebrabatur, ex Indulto, donec per me, ex Illustrissimi ac Reverendissimi Domini, Domini Petri Gembicki, Sanctae memoriae, Episcopi nostri Praemisliensis, Cancelarii Regni, Synodali Commissione, Benedicta fuisset, Peregi autem hanc Benedictionem Anno Domini 1641, die 20 Aprilis.

Eius in interiore parte, ad Parietem Septentrionalem, inter Fores Capellae, seu Sachrystiae, et minus Altare, exstabat Epithaphium latericium cum Tabula marmorea, talem, ut sequitur, inscriptionem habente:

D[eo] O[ptimo] M[aximo] S[acrum].

Nobilis Jacobus Śniezek, de Laskówka, in Łowczówek, et Kobierzuk, Haeres, Stanisław Śniezek, Filio, optimae spei iuveni, Artium Liberalium studiosissimo, Pietatis, et Paterni

[S. 10]

wytworna, która jest darem tegoż Jaśnie Wielmożnego Pana Kasztelana Wojnickiego, z czterema jego herbami od strony wielkiego ołtarza.

Od strony północnej kościoła znajduje się kaplica, zamieniona na zakrystię, której wewnętrzne sklepienie, ściany i cegły pochodzą, jak sądzę, albo z czasów pierwszego kościoła, albo zostały wzniesione dopiero po zniszczeniach dokonanych przez Wołochów. Jest jednak pewne, że jest to najstarsza część. W tym kościele odprawiano nabożeństwa na podstawie zezwolenia, dopóki nie został przeze mnie poświęcony na podstawie pełnomocnictwa synodalnego udzielonego przez świętej pamięci, Jaśnie Przewielebnego Pana Piotra Gembickiego³³, biskupa naszego przemyskiego, kanclerza wielkiego koronnego. Dokonałem tego poświęcenia 20 kwietnia roku Pańskiego 1641³⁴.

We wnętrzu kościoła przy jego ścianie północnej, istniał między wejściem do kaplicy lub zakrystii i mniejszym ołtarzem, nagrobek ceglany, z marmurową tablicą, noszącą następującą inskrypcję:

Poświęcone Bogu Najlepszemu i Największemu Szlachetnie urodzony Jakub Śniezek z Laskówki³⁵, dziedzic na Łowczówku³⁶ i Kobierzuchach³⁷,

33. Piotr Gembicki, h. Nałęcz (1585-1657) – biskup przemyski w latach 1635-1642, następnie biskup krakowski.

34. Sobota przed III niedzielą po Wielkanocy (niedziela Jubilate)

35. Laskówka – wieś leżąca na północny-wschód od Dynowa, wzmiankowana po raz pierwszy w 1425 r. jako Laskowa Wola, lokowana na prawie niemieckim. W 1436 r. Laskówka należała do Małgorzaty z Dynowa, córki Piotra Kmity.

36. Łowczówek – wieś w Małopolsce, położona pomiędzy Tuchowem a Tarnowem. W dniach 22-25 XII 1914 r. Pierwsza Brygada Legionów Polskich (Piłsudskiego) stoczyła tu pod dowództwem Kazimierza Sosnkowskiego swą pierwszą bitwę, zwycięską bitwę z wojskami rosyjskimi.

37. Kobierzuchy – miejscowość bliżej niezidentyfikowana.

Amoris ergo, maestus, hoc monumentum posuit. Obiit Iaroslavii XXIII die mensis Decembris Iulii³ Anno Domini MDXCVI. Aetatis suae XIX.

Hoc epithaphium, cum coepisset a pariete recedere, periculumque ruinae videretur imminere. Locus quoque, ad minus Altare, angustiat, celebrantibus videretur esse incommodior: ideo depositum est et Tabula marmorea, proximo Sepulchro, in quo defunctus quiescit, superposita est, in ipso Pavimento.

[Ch. 11]

Sepulchra, latere cocto testudinata, sunt duo. Alterum maius, sub Choro minore, minus alterum, in choro maiori, ad Latus Baptisterii septentrionale. De aliis notitia non habetur.

Coemiterium, sepimento trabali, quibusdam autem in locis virgultaceo, clauditur, cuius partes, alias *Dzielnice*, destinatae sunt agris Subditorum Zoravicensium, a quorum possessoribus singulis singulae restaurantur.

3. Ręka F. Alembeka skreślone słowo Decembris

Stanisławowi Śnieżkowi, swojemu synowi, młodzieńcowi pełnemu najlepszych nadziei i bardzo pilnemu w sztukach wyzwolonych, wznosił ze smutkiem ten pomnik ze względu na swoje przywiązanie i miłość ojcowską. Zmarł w Jarosławiu³⁸ 23 lipca roku Pańskiego 1596 w 19 roku życia.

Ten nagrobek zaczął odchodzić od ściany i wydawało się, że grozi zawaleniem. Także samo miejsce przy mniejszym ołtarzu było za ciasne i niewygodne dla odprawiających. Z tego powodu tablica marmurowa została przeniesiona i umieszczona w posadzce w pobliżu krypty, gdzie spoczywa zmarły.

[S. 11]

Istnieją dwie krypty³⁹ ze sklepieniami z wypalanej cegły. Jedna większa pod małym chórem, a druga mniejsza pod chórem dużym, od północnej strony chrzcielnicy. Nie ma wiadomości o innych.

Cmentarz jest otoczony ogrodzeniem z belek, a w niektórych miejscach płotem z chrustu. Jego części, inaczej *dzielnice* są przydzielone polom poddanych żurawickich i są one odnawiane przez właścicieli danych pól.

38. Jakub Śnieżek jako „pilny w sztukach wyzwolonych” zapewne był uczniem kolegium jezuickiego działającego w tym mieście od 1574 r.

39. Krypta – podziemna część kościoła, najczęściej zlokalizowana pod prezbiterium, miejsce pochówków ważnych osób duchownych i świeckich.

Titulus Quintus

De Fundo Plebanali

Contingit duo Latera Coemiterii, Orientale et Meridionale. Ad cuius angulum, versus occasum, incipiunt Sepes Plebanales, quibus ego, pro maiori securitate, addidi fossam, quae antea nunquam fuit, et super ipsius aggerem, eosdem sepes collocavi. Hae Sepes, a dicto Coemeterii angulo, supra viam publicam, quae Praemislia ducit Jaroslaviam, procedunt usque ad angulum sepium Curialium, ex opposito Ponticuli. Ad Orientali parte, clauditur iisdem sepibus Curialibus.

A Septentrione, feci itidem fossam, quae antea nunquam fuit, et super ipsius aggerem, supra viam, ex villa ducentem ad Curiam, sepes, ut ex altera parte sunt collocati.

Intra hunc ambitum exstat Domus antiqua Plebanalis, et alia nova, meo sumptu aedificata. Pomarium quoque, cum multis arboribus fructuosis, per me maxima ex parte, plantatis.

Extra hunc ambitum, a parte Septentrionali, post viam praedictam, erat olim Ager Plebanalis, primaevae Fundationis, nunc autem Pars ipsius, in figura trigonali, clausa, quae meliorationis titulo,

[Ch. 12]

Ecclesiae accessit, de quibus paulo post.

A parte Meridionali, sub ipso aggere (aliud *pod Groblą*) Stagni dicti antea *Kościelny*, nunc autem *Serbin*, ex opposito

Rozdział piąty

O gospodarstwie plebańskim.

Przylega do dwóch stron cmentarza – wschodniej i południowej. Na rogu cmentarza, od strony zachodniej, zaczyna się ogrodzenie gruntu plebańskiego, do którego, dla większego bezpieczeństwa, dodałem nieistniejącą tu wcześniej fosę, a na wale ziemi wybranej z fosy postawiłem to ogrodzenie. Ogrodzenie ciągnie się od wspomnianego narożnika cmentarza wzdłuż drogi publicznej, która prowadzi z Przemyśla do Jarosławia, aż do narożnika ogrodzenia dworskiego naprzeciwko mostka. Od wschodu jest otoczone tym ogrodzeniem dworskim.

Od północy także zbudowałem nową fosę, a na nasypie zostało postawione ogrodzenie wzdłuż drogi, która prowadzi z wioski do dworu, podobnie jak od drugiej strony.

W tym obejściu znajduje się stara plebania, jak też i nowa, wybudowana z moich środków. Jest tam również sad z licznymi drzewami owocowymi, które sam w większości zasadziłem.

Poza tym ogrodzeniem, od strony północnej, za wspomnianą drogą do dworu, leżało kiedyś pole plebańskie z pierwotnej fundacji, a obecnie jest tam część tego pola w kształcie trójkąta, która została przekazana kościołowi dla poprawienia jego stanu,

[S. 12]

o czym będzie mowa poniżej.

Od południa, pod samym wałem (inaczej *Pod Groblą*) stawu, który kiedyś nazywał się *Kościelny*, a teraz nazywa

Molendini Serba, est Fossata dicta *Sadzawka*, ad formam triangularem aptata, quae destituitur iam aqua. Sed olim eam habuit, ex eodem Stagno, per canalem, immissam, cuius canalis reliquiae adhuc supersunt, quamquam iam computruerit. Ex parte autem Meridionali, est alius canalis, olim factus, ad aquae defluxum in rivum, ex molendino, *y* z *Upustu* fluentem. Hanc fossatam, alias *Sadzawke*, inaquosam Antecessores mei possidebant, et ego possideo.

Notandum

A principio mei Plebanatus, fuisse ab uno, alterone mussitatum, aliquam ipsius fundi particulam, olim ad Hortum Curialem, abstractam fuisse. Et exstabat, uno in loco, non procul a Sepibus Horti Curialis, quaedam terrae, paulo in longum protensa, eminentia, ut solet esse, cum antiquor sepium locus mutatur. Quanquam et ex aliis causis, id contingere potuit. DEUS scit.

się Serbin, od położonego naprzeciw niego młyna Serba, znajduje się trójkątne zagłębienie zwane Sadzawką, w którym jednak nie ma już wody. Ale w przeszłości dopływała tam woda z tego stawu, dzięki wykopanemu kanałowi, którego ślady wciąż są widoczne, chociaż kanał uległ już zniszczeniu. Także w części południowej znajduje się inny kanał, dawniej wykopany dla odpływu wody, płynącej z młyna i z *Upustu* do strumienia. To zagłębienie, zwane Sadzawką, było już za czasów moich poprzedników bez wody, tak jak i za mnie.

Uwaga

Kiedy zacząłem być plebanem, szeptano między ludźmi, że pewna część tego obejścia plebańskiego, została kiedyś dołączona do ogrodu dworskiego. Istnieje nawet w jednym miejscu, niedaleko od ogrodzenia ogrodu dworskiego, pagórek, o nieco wydłużonym kształcie, który zwykle występuje w miejscach, z których przesunięto dawne ogrodzenie. Mógł on też jednak powstać z innej przyczyny. Bóg jeden wie.

Titulus Sextus

De Agro, seu Laneo Plebanali

Ager, seu Laneus Plebanalis, situatur inter agros Laboriosorum Zaiac Tabernatoris ex una, et Dulba kmetonis Curialium, ex altera partibus, extenditurque secundum longitudinem, usque ad Granicies, et agros Villae Małkowice.

Rozdział szósty

O polu inaczej łanie plebańskim.

Pole, inaczej łan plebański, położone jest między polami chłopskimi, które należą z jednej strony do karczmarza Zająca, a z drugiej do kmiecia Dulby⁴⁰ i ciągnie się ono wzdłuż, aż do granic wsi i pól wsi Małkowice⁴¹.

40. Osoba o niezidentyfikowanej tożsamości.

41. Małkowice – wieś w pobliżu Żurawicy. Wzmiankowana po raz pierwszy w 1378 r.

Olim, ex primaeva Fundatione, alius ab isto, erat Possessionis Plebanalis, procedens a Fundo Plebanali, ad easdem Granicies.

[Cb.13]

Sed, temporum Successu, commutatus est in praesentem. Ratam hanc commutationem habuerunt, aliquot Reverendi Plebani, sibi continuo succedentes. Verum immediatus Antecessor meus Plebanus Admodum Reverendus olim Dominus Nicolaus Zoltowski, Canonicus Praemisliensis, moleste accipiens, viam publicam, per transversum Agri euntem, ad agrum primaevum suspiravit, et commutationi contradixit. Postquam tamen a Magnifico Domino Domino, piae memoriae, Constantino in Białoboki Korniakt, Bonorum Villae Zoravicae Haerede, Heroe insignis Pietatis, eminentissimarumque virtutum splendore clarissimo, promissionem accepit, meliorationis, in recompensam faciendae, acquievit.

Habetur super hoc Scriptura, utriusque, et praeterea Reverendissimi, piae memoriae Domini Domini Thomae Pirawski Suffraganis Leopoliensis, manibus

W przeszłości, z pierwszej fundacji, pole plebańskie znajdowało się w innym miejscu, bo zaczynało się przy obejściu plebańskim i rozciągało się do tych granic.

[S. 13]

Z biegiem czasu jednak zostało wymienione na obecne. Uznawało tę zamianę kilku wielebnych plebanów, którzy następowali po sobie. Jednak mój bezpośredni poprzednik, śp. Wielce Wielebny Pan Mikołaj Żółtowski⁴², kanonik przemyski, który uważał za dużą niedogodność to, że gościniec przecinał w poprzek pole, chciał odzyskać pierwotne pole i występował przeciwko zamianie. Kiedy jednak otrzymał obietnicę od śp. Wielmożnego Pana, Konstantyna na Białobokach⁴³ Korniakta⁴⁴, dziedzica dóbr wsi Żurawica, bohatera niezmiernej pobożności, jaśniejącego blaskiem najwybitniejszych cnót, że ten przyzna mu rekompensatę dla poprawienia stanu kościoła, także on uznał dokonaną zamianę.

Istnieje dotyczący tego dokument podpisany przez nich obydwóch, jak też przez śp. Przewielebnego Pana Tomasza Pirawskiego⁴⁵, biskupa sufragana

42. Pleban żurawicki. Zob. M. Kociubiński, *Księga diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego*, t. 2, Jarosław 1989, mps, s. 262; H. Hazik, *Proboszczowie żurawickcy okresu staropolskiego*, [w:] *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010, s. 39.

43. Białoboki – wieś w okolicach Przeworska i Kańczugi, wzmiankowana po raz pierwszy w 1411 r. Zob. M. Marasse, *Białoboki*, [w:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, t. 1, Warszawa 1884, s. 187.

44. Konstanty Korniakt (młodszy; syn Konstantego) z Białobok, h. Krucini (1582-1624) – polski szlachcic wywodzący się z rodu kupców greckich, rotmistrz wojsk polskich, zmarł z ran odniesionych w walce z Tatarami. Poległ podczas rozpaczliwej obrony swoich posiadłości, między 5, a 22 VI 1624 r. Zob. J.K. Sacała, S. Nabywaniec, *Ένας Έλληνας έμπορος – Πολωνός ευγενής Η ιστορία της οικογένειας Κόρνιακτ*, „Synthesis. Περιοδική Εκδοχή Ανθρωπιστικών Επιστημών”, R. 1:2013, s. 55-111.

45. Tomasz Pirawski (1564-1625) – biskup pomocniczy lwowski, obrządku łacińskiego, w latach 1617-1625.

subscripta, et sigillis communita, continens compositionem, etiam super aliis Ecclesiae differentiis factam, de data Sosnicae Anno Domini 1623, die 13 Septembris. Cuius oblata extat, in Actis Consistorii Praemisliensis Anno Domini 1635 die 12 Januarii.

Compositionis istius executionem, mors praevertit. Sed bono Patri, cum boni Filii successissent, Magnificus, pia memoriae, Dominus Dominus Alexander Zbignaeus, Primogenitus Filius et Bonarum Zoravicae possessor, suo et Magnifici Domini Domini Caroli Francisci, Germani sui nominibus dilectissimi Parentis, voluntati, filiali observantia, pietateque parentavit, et Compositionem praedictam, per posterioris suae Compositionis scripturam, de data Anno Domini 1635 die 5 Maii, ad effectum deduxit. Quae Scriptura habetur acticata in Actis Consistorii Praemisliensis Anno eodem, die 20 Junii.

Itaque ad Dotem Ecclesiae, meliorationis titulo, accessit

lwowskiego, i opatrzony pieczęciami, zawierający ugodę dotyczącą również innych spraw spornych kościoła, wydany w Sośnicy⁴⁶, 13 września roku Pańskiego 1623⁴⁷. Istnieje jego odpis w Aktach Konsystorza Przemyskiego pod datą 12 stycznia roku Pańskiego 1635⁴⁸.

Śmierć przeszkodziła w wykonaniu tej ugody. Ponieważ jednak po dobrym ojcu, nastali również dobrzy synowie, dlatego też śp. Wielmożny Pan Aleksander Zbigniew⁴⁹, syn pierworodny i właściciel dóbr żurawickich, w imieniu swoim i swojego brata, Wielmożnego Pana Karola Franciszka⁵⁰, przez synowskie posłuszeństwo i miłość, wypełnił wolę ukochanego rodzica i doprowadził do wykonania wymienionej ugody przez późniejszą swoją ugodę z dnia 5 maja roku Pańskiego 1635⁵¹. Ten dokument został wciągnięty do akt Konsystorza Przemyskiego 20 czerwca tego samego roku⁵².

Dla poprawienia stanu kościoła, została dodana do jego uposażenia

46. Sośnica – wieś w pobliżu Radymna. Pierwsza wzmianka o tej wsi pochodzi z 1424 r.

47. Środa w oktawie Narodzenia NMP.

48. Czwartek w oktawie Objawienia Pańskiego.

49. Aleksander Zbigniew Korniakt z Sośnicy, h. Krucini (1612-1639) – najstarszy syn Konstantego Korniakta i Elżbiety z Ossolińskich, który zmarł w młodości.

50. Karol Franciszek Korniakt z Białoboków, h. Krucini (ur. po 1612 – 1672) - syn Konstantego Korniakta

51. Sobota przed IV niedzielą po Wielkanocy (Niedziela Cantate).

52. Była to środa.

[Cb. 14]

Pars Agri primaevi, Trigoni habens figuram, magnitudine dimidii stadii lanealis, seu paulo maioris, secundum aream, seu capacitatem ipsius. Accessit et Hortulania, quae infra dicitur tertia, adiacens Horto Zaiac Tabernatoris, ex parte orientali, ex occidentali autem, Hortulanis uni Plebanali. Quae Hortulania, iam praecedentibus quoque annis (videlicet ante posteriorem cum Magnifico Domino Domino, piae memoriae, Alexandro Zbignaeo, Primogenito Filio, factam compositionem, de qua proxime dictum) ab Ecclesia possidebatur. Siquidem, cum Ecclesia, ex dilatione meliorationis, magnum pateretur et quereretur gravamen, Magnifica, piae memoriae, Domina Domina Helisabetha, de Tęczyn Korniaktowa, eorumdem Magnificorum Dominorum Filiorum suorum, piissima Parens, Tutrix, et Bonorum possessor, ad rationem meliorationis, cum plena recompensa, suo tempore faciendae, hanc ipsam Hortulanium, tum possessionis Hyacinthi Polny, in ius et dominium Ecclesiae tradidit. Ei autem traditioni, postea robur accessit, per illam Paternae voluntatis executionem, et posteriorem, cum Ecclesia peractam compositionem, de qua paulo supra. De his in particulari iam statim.

[S. 14]

część pierwotnego pola, mająca kształt trójkąta o wielkości połowy staja łanowego, albo nieco więcej, pod względem powierzchni lub obszaru. Dodano również zagrodę, którą poniżej określa się jako trzecią, przylegającą od strony wschodniej do gospodarstwa karczmarza Zająca, a od zachodu do zagrody jednego z zagrodników plebańskich. Ta zagroda należała do kościoła już w latach poprzedzających tę późniejszą umowę zawartą ze świętej pamięci Wielmożnym Panem Aleksandrem Zbigniewem, pierworodnym synem, o której była właśnie mowa. Mianowicie, kiedy kościół bardzo cierpiał i uskarżał się na krzywdę, której doznawał z powodu opóźnienia w przeprowadzeniu poprawy stanu kościoła, świętej pamięci Wielmożna Pani Elżbieta z Tęczyna Korniaktowa⁵³, która była bardzo kochającym rodzicem i opiekunką wymienionych wielmożnych panów oraz właścicielką dóbr, przekazała pod władzę kościoła tę właśnie zagrodę, którą posiadał wtedy Jacek Polny⁵⁴, na rzecz poprawy stanu kościoła, zanim we właściwym czasie zostanie ona w pełni przeprowadzona. To przekazanie zostało później potwierdzone prawnie, przez wykonanie woli ojcowskiej i późniejszą umowę zawartą z kościołem, której była mowa powyżej. O szczegółach jest mowa poniżej.

53. Elżbieta (Halszka) Ossolińska z Tęczyna (Ossolińscy wywodzili się od Nawoja z Tęczyna) – córka Jana Zbigniewa Ossolińskiego, wojewody sandomierskiego (1555-1623) i jego pierwszej żony Jadwigi Sienieńskiej (zm. 1593), córki Jana Sienieńskiego, wojewody podolskiego. Po zawarciu małżeństwa z Konstantym Korniakiem 7 VIII 1611 r. Elżbieta przeprowadziła się 5 IX 1611 r. z rodowego Zgórka do zamku w Białobokach.

54. Osoba o nieustalonej tożsamości.

Titulus Septimus

De parte Agri, seu Horto, in trigoni figura, constituto.

Pars agri primaevi Plebanis, seu Hortus, trigoni figura constitutus, accessit Ecclesiae, ut dictum, titulo meliorationis. Habet, a parte meridionali, viam, ex villa ad Curiam ducentem, et post viam, fundum, seu Hortum Plebanalem. Ab ortu versus Septentrionem, clauditur fossa

[Ch. 15]

et aggere, seu vallo, quo dividitur, ab agris Curialibus, usque ad angulum Horti Hospitalis, quem etiam habet, a parte Occidentali, prout et Hortum Scholae, eundo versus fundum Plebanalem.

In hac parte Agri, seu Horto trigonali, provideram ego Domum, magnae commoditatis, et convenientis capacitatis, aedificatam prope inferiorem angulum Septentrionalem, qui componitur ex aggeri, seu vallo, et sepibus Horti Hospitalis concurrentibus. Idque pro habitatione Venerabilium Vicariorum Ecclesiae meae, plurimisque annis aliquot Venerabiles Vicarii, eam inhabitaverunt.

Et quia dignum est, Benefactorum memoriam perennare, et nostra quoque gratitudinis recognitione, in posterorum honore vivere, ideo libens lubensque addo, dimidium sumptus, pro hac domo, per Magnificum olim Dominum

Rozdział siódmy

O części pola, inaczej ogrodzie o kształcie trójkąta.

Część pierwotnego pola plebańskiego, inaczej ogród o trójkątnym kształcie, należy do kościoła, jak było to powiedziane, z tytułu umowy o poprawie stanu kościoła. Od strony południowej graniczy on z drogą, która prowadzi z wioski do dworu, a za drogą znajduje się gospodarstwo, inaczej ogród plebański. Od wschodu, w kierunku północnym jest ogrodzony fosą

[S. 15]

i nasypem, inaczej wałem, który oddziela go od pól dworskich i ciągnie się aż do narożnika obejścia przytułku⁵⁵. Taki sam wał jest od strony zachodniej i obejścia szkoły, ciągnąc się w kierunku gospodarstwa plebańskiego.

W tej części pola, czy ogrodzie trójkątnym, zatroszczyłem się o wybudowanie bardzo wygodnego i odpowiedniej wielkości domu, niedaleko od narożnika północnego, w którym schodzi się nasyp, inaczej wał i ogrodzenie obejścia przytułku. Przeznaczony był on na mieszkanie czcigodnych księży wikarych⁵⁶ mojego kościoła, i przez wiele lat kilku wielebnych wikarych w nim mieszkało.

Ponieważ jest rzeczą chwalebną, żeby trwała pamięć o dobrodziejach, a dzięki naszemu podkreślaniu ich szczodrobliwości, byli oni otoczeni szacunkiem

55. Szpital parafialny.

56. Zob. H. Hazik, *Ks. Fryderyk Alembek (1598-1672)*, [w:] *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*. t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010, s. 59-60.

Dominum Alexandrum Zbignaeum, in Białoboki, Korniakt, supra memoratum, collatum fuisse, et dimidium quoque per me Plebanum.

Erat ibidem, altera quoque domuncula, prope domum praedictam, quam sibi aedificaverat, subditus meus, me consensum praebente, propter custodiam, et ministeria Venerabilibus Vicariis praestanda.

Utraque Domus, incendio sublata est, per Hungaros Anno Domini 1657. Et licet subditus idem, aliam postea Domunculam, prioris loco, construxisset, tamen et haec, brevi post, igne casuali, abiit in cineris.

Caeterum, in hoc Horto trigonali, ex beneplacito meo, concesseram Venerabilibus Vicariis, certam eius portionem, pro ipsorum Horto, videlicet, ab Angulo Septentrionali, usque ad salices, per transversum Horti a me plantatas, secundum latitudinem autem, ab Horto Hospitalis, ad aggerem seu vallum. Habebantque omnes Venerabiles Vicarii ipsius usum.

Postmodum, cum Venerabilis Thomas Kleczowski, modernus commendarius meus, multorum annorum curriculo, virtutum suarum et meritorum

przez potomnych, dlatego też chętnie dodaję, że połowę kosztów budowy tego domu pokrył wyżej wspomniany, świętej pamięci, Wielmożny Pan Aleksander Zbigniew na Białobokach Korniakt, a połowę pokryłem ja, jako pleban.

Obok wymienionego domu, był tam także inny mały dom, który wybudował sobie, za moją zgodą, mój poddany, aby mógł stróżować i wykonywać prace na rzecz wielebnych księży wikarych.

Oba domy zostały spalone przez Węgrów w roku Pańskim 1657⁵⁷. Chociaż poddany ten wybudował inny domek, na miejscu poprzedniego, również i ten obrócił się w popiół w niedługi czas później w wyniku przypadkowego pożaru.

Oprócz tego, w tym ogrodzie trójkątnym, odstąpiłem z własnej woli pewną część na ogród dla wielebnych wikarych, a mianowicie część od narożnika północnego aż do wierzb, które zasadziłem w poprzek ogrodu, na całej jego szerokości od ogrodu przytułku aż do nasypu, inaczej wału. Korzystali z tej części wszyscy wielebni wikarzy.

Następnie, kiedy Wielebny ksiądz Tomasz Kleczowski⁵⁸, mój obecny komendarz⁵⁹, na przestrzeni wielu lat, dzięki swoim zaletom i zasługom,

57. Było to związane z najazdem na Polskę Jerzego II Rakoczego z Siedmiogrodu, jednego z antypolskich koalicjantów, sprzymierzonych z Brandenburgią, Szwecją i Kozakami, która to koalicja przygotowywała rozbiór Polski (układ w Radnot). Wojska Rakoczego i towarzyszący mu kozacy dokonali wielkich zniszczeń na południu kraju.

58. Zob. H. Hazik, *Ks. Fryderyk Alembek*, s. 59-60.

59. Komendarz (komendariusz, łac. *commendarius*) – duchowny w Kościele katolickim, który sprawował opiekę duszpasterską nad parafią w czasie wakansu na urzędzie proboszczowskim lub wówczas, gdy pleban nie rezydował przy powierzonej parafii. Komendarzem zostawał przeważnie wikariusz danej parafii, mianowany przez ordynariusza lub jego zastępcę, wystawiając mu tzw. *instrumentum commendae*. W parafiach, gdzie było kolegium wikariuszy, obowiązki te przejmował tzw. pierwszy. Również, gdy proboszczowie sami rezygnowali ze stanowiska (np. ze względu na wiek lub chorobę), biskup często zlecał im jeszcze administrowanie parafią jako komendarzom do chwili objęcia parafii przez następcę. W parafiach wiejskich funkcję jednoosobowego komendarza pełnili także dziekani.

[Cb. 16]

suavem gustum mihi fecisset, speciali favore, ipsum prosequendum iudicavi, totumque illi hunc trigonalem Hortum, seu Partem Agri, in trigono constitutam, utendum permisi, utiturque et utetur, uti ex beneplacito meo, ita ad beneplacitum quoque meum.

Titulus Octavus

De Hortulaniis Plebanalibus.

Hortulaniae antiquiores sunt Duae. Prima et Secunda adhaerent, a parte meridionali, Agro per commutationem accepto, a Parte Orientali, Hortulaniae Plebanali, quae titulo meliorationis accessit, et haec vocatur Tertia, ab Occasu Horto Dulba, Kmetonis Curialis. Habent fundos, seu Hortos, secundum latitudinem eiusdem Agri Plebanalis, videlicet singula per dimidium.

Laboratur ex unaquaque, per dies duos, qualibet septimana, non tamen veniunt summo mane, verum Sole bene elevato. Et nihil praeterea obligationis habent.

Tertia Hortulania, ipsis, a parte orientali contigua accessit, ut dictum, titulo meliorationis. Ex qua eadem est obligatio, qua ex prioribus duabus.

Quarta et Quinta, Situantur supra Stagnum, quod, ab Ecclesia eundo, est ordine quartum. Habent, a parte

[S. 16]

bardzo mi przypadł do serca i dlatego, na znak szczególnej życzliwości, postanowiłem go wyróżnić i zezwoliłem mu korzystać z całego tego trójkątnego ogrodu, inaczej mówiąc części pola w kształcie trójkąta. Korzysta zatem z niego i będzie korzystał za moją zgodą udzieloną wcześniej i udzielaną ciągle.

Rozdział ósmy

O zagrodach należących do plebana

Są dwie zagrody dawniejsze. Pierwsza i druga przylegają od południa do pola plebańskiego uzyskanego poprzez wymianę, od wschodu do zagrody plebańskiej, która została przyznana dla poprawienia stanu kościoła i która jest nazywana trzecią, od zachodu zaś do gospodarstwa kmiecia dworskiego Dulby. Do zagród tych przynależy gospodarstwo, inaczej ogród, na całą szerokość tego pola plebańskiego, jest on mianowicie podzielony po połowie.

Zagrodnicy⁶⁰ z każdej z nich są zobowiązani do odrabiania pańszczyzny w wysokości dwóch dni co tydzień, nie przychodzą od samego rana jednak, ale kiedy słońce stoi już wysoko. Nie mają oprócz tego innych zobowiązań.

Trzecia zagroda, przylegająca do poprzednich swoim zachodnim bokiem, została przekazana kościołowi tytułem

60. Zagrodnicy, nazywani też ogrodnikami, stanowili drugą co do wielkości po kmieciach grupę mieszkańców wsi. Ich nazwa wywodzi się stąd, iż posiadali zagrodę (chata z małym podwórkiem i zabudowania gospodarcze), mogli również posiadać ogród i mały skrawek pola. Jego wielkość nie była duża, najwyżej kilka mórg. Najczęściej pracowali oni na folwarkach. Część zagrodników posiadała konie, wozy, woły, pracowali też jako rzemieślnicy. Na rzecz dworu świadczyli pańszczyznę pieszą. Ich wymiar pańszczyzny był mniejszy (1-2 dni w tygodniu). Jeśli mieli pole, zobowiązani byli do płacenia powinności.

Orientali, Hortulaniam, possessionis, ad praesens, Valentini Borys, ab occidentali Hortulaniam ad praesens, viduae relictae Moskalik, Subditorum Magnifici Domini Haeredis.

Hae praeter Hortos, Habent etiam agellos, tendentes usque ad granicies. Debet

[Cb. 17]

illas Ecclesia, pietati, ac Liberalitati, Magnifici, piae memoriae, Domini Domini Constantini in Białoboki Korniakt, Bonorum Villae Zoravica Haeredis, cuius memoriam benedicat Omnipotens Dominus. Collata sunt Ecclesiae, cum obligatione unius Missae Defunctorum, feriis secundis, qualibet septimana, celebrandae si dies, Festo Solemni, non fuerint impeditae, alias proxime sequentibus, non impeditis. Idque pro Animabus sua Magnifici Domini Benefactoris, Magnificae Dominae Helisabethae, de Tęczyn, Coniugis legitimae, et Liberorum, videlicet Magnificorum Dominorum Dominorum Alexandri Zbignaei, et Annae, in Domino iam dormientium, et post fata, quae sera

polepszenia stanu kościoła. Nałożone jest na nią takie same zobowiązanie jak na poprzednie dwie.

Czwarta i piąta zagroda położona jest nad stawem, który jest czwarty w kolejności, idąc od kościoła. Mają one od strony wschodniej zagrodę należącą obecnie do Walentego Borysa⁶¹, a od zachodu zagrodę wdowy Moskalik⁶². Oboje są poddanymi wielmożnego pana dziedzica.

Do tych zagród, oprócz ogrodów, należą również poletka, ciągnące się aż do granicy wsi. Przyznane zostały

[Cb. 17]

kościółowi dzięki pobożności i hojności Wielmożnego Pana świętej pamięci, Pana Konstantego na Białobokach Korniakta, dziedzica dóbr wsi Żurawica, pamięć o którym niech błogosławi Bóg Wszchemogący. Przekazane zostały kościołowi, wraz ze zobowiązaniem do odprawienia jednej mszy świętej za zmarłych w poniedziałek każdego tygodnia, a jeśli w ten dzień wypada uroczystość, to w najbliższy dzień możliwy. Jest to msza za dusze Wielmożnego Pana dobroczyńcy, Wielmożnej Pani Elżbiety z Tęczyna, jego prawowitej małżonki oraz ich dzieci, to znaczy za dusze Wielmożnych Państwa Aleksandra Zbigniewa i Anny⁶³, którzy zasnęli już w Panu, a także za duszę Wielmożnego Pana Karola

61. Osoba o nieustalonej tożsamości.

62. Osoba o nieustalonej tożsamości.

63. Anna z Korniaktów Ossolińska (zm. 1648) – córka Konstantego Korniakta, pierwsza żona Mikołaja Ossolińskiego, h. Topór (1599-1663), starosty radoszyckiego, piotrkowskiego, nowotarskiego, skalskiego i knyszyńskiego.

precamur, Magnifici Domini Domini Caroli Francisci, quem Paternarum, ut fortunarum, ita et virtutum Haeredem, amamus et suspicimus, atque semper bene sanum, semper felicem, semper pietate in Deum, meritis in Patriam, favore in Ecclesias florentem, ex animo vovemus, ad decrepitam pervenire aetatem.

Continetur autem expresse haec obligatio, in Privilegiis innovatarum, et melioratarum Foundationum, quae idem optimus Benefactor, Ecclesiis, in scripto contulit. Ex quorum numero est unum, Ecclesiae Albigoviensi datum, et extat acticum in Libro Privilegiorum Consistorii Praemisliensis. Siquidem omnibus Ecclesiis Parochialibus, infra fines Bonorum suorum Haereditiariorum, constitutis, duos Hortulanos singulis consignavit, et aliis iam Privilegia, seu ut in suo Testamento (cuius oblata habetur in Actis Consistorii Praemisliensis Anno Domini 1624 die 23 Mensis Julii) vocat Scripturas, dederat, aliis morte praeventus, dare non poterat. Pari tamen iure omnes, et singulas gaudere voluit, unaque in omnes intentione fuit. Quare omnes etiam, et Zoravicensis cum illis, eidem subiacent obligationi. Et sic declaratum, obligatioque approbata est, per Illustrissimum ac

Franciszka⁶⁴, kiedy umrze, co oby nastąpiło jak najpóźniej, o co się modlimy. Kochamy go i czcimy jako dziedzica ojcowskich zarówno posiadłości jak i cnót, a z serca życzymy mu, żeby zawsze pozostawał w zdrowiu i szczęściu, by zawsze odznaczał się pobożnością wobec Boga, zasługami dla ojczyzny i łaskawością dla kościoła oraz by dożył do sędziwego wieku. Obowiązek ten wyraźnie określony w przywilejach odnawiających i ulepszających fundacje, które już ten najlepszy dobroczyńca przeznaczył pisemnie dla różnych kościołów. Z ich liczby jest jeden udzielony kościołowi w Albigowej⁶⁵ i istnieje jego odpis w księdze przywilejów Konsystorza Przemyskiego. Wszystkim mianowicie kościołom parafialnym położonym w granicach jego dóbr dziedzicznych, przyznał dwie zagrody, ale jednym dał je na podstawie przywilejów, czy jak je nazywa w swoim testamencie (którego odpis znajduje się w aktach Konsystorza Przemyskiego z dnia 23 lipca roku Pańskiego 1624⁶⁶) pism, a innym nie zdołał dać, bo przeszkodziła w tym jego śmierć. Chciał jednak, żeby wszystkie miały te same prawa i miał ten sam zamiar w stosunku do wszystkich. Dlatego też wszystkie, a wśród nich kościół żurawicki, mają ten sam obowiązek. Zostało to w ten sposób wyrażone i obowiązek został zatwierdzony przez Jaśnie

64. Karol Franciszek Korniakt – najmłodszy syn Konstantego Korniakta i Elżbiety z Ossolińskich, brat Anny z Korniaktów Ossolińskiej. Ożenił się z Katarzyną Bełżecką, wojewodzianką podolską, z którą miał kilkoro dzieci, lecz wszystkie zmarły bezpotomnie, na skutek czego nastąpił koniec rodu Korniaktów. Karol Franciszek w młodości podróżował po Europie, po powrocie do kraju walczył z jego wrogami. Poległ w walce z Tatarami w 1672 r. Zob. K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. 5, Lipsk 1840, s. 239.

65. Albigowa – wieś w pobliżu Łańcuta, wzmiankowana po raz pierwszy w 1384 r. Była własnością między innymi Korniaktów. Parafia w Albigowej została erygowana przed 1391 r. Fundację parafii wznosił Konstanty Korniakt w 1623 r.

66. Był to wtorek.

[Cb. 18]

Reverendissimum Dominum Dominum Stanislaüm Sarnowski, Dei et Apostolicae Sedis Gratiae, Episcopum meum Praemisliensem, feliciter modernum, Perpetuum Abbatiae Suleoviensis Administratorem, de data Brzozoviae, die 6 Septembris Anno Domini 1660. Literae approbatoriae istae, habentur inter Ecclesiae Munimenta. Oblata vero in Actis Consistorii Praemisliensis Anno Domini 1662 die 11 Decembris. Hortulani, ex his duabus Hortulaniis, laborant qualibet septimana, tribus diebus, videlicet Feriis Tertiis, et Quintiis, Sabbathisque. Dant pro Festo S. Martini, census, per duas marcas, et duas gallinas singuli.

[S. 18]

Przewielebnego Pana Stanisława Sarnowskiego⁶⁷, z Bożej i Stolicy Apostolskiej łaski, obecnego biskupa mojego przemyskiego, wiecznego administratora opactwa sulejowskiego, w piśmie danym w Brzozowie, dnia 6 września roku Pańskiego 1660⁶⁸. To pismo zatwierdzające znajduje się wśród dokumentów kościoła w Żurawicy, a ich odpis w aktach Konsystorza Przemyskiego z dnia 11 grudnia roku Pańskiego 1662⁶⁹.

Zagrodnicy, z tych dwóch zagród, pracują w każdym tygodniu po trzy dni, to znaczy we wtorki, czwartki i soboty. Płacą też czynsz na święto św. Marcina⁷⁰ w wysokości dwóch grzywien⁷¹ i dwóch kur od każdej zagrody.

Titulus Nonus

De Domunculis

Domunculae sunt quatuor. Duae ad priores duas Hortulanas, duae ad Tertiam Hortulaniam sitae. Ex singulis, bis per septimanam laboratur, per dimidius dies. Et labores eorum sunt leviores.

Rozdział dziewiąty

O chatach

Są cztery chaty chałupników⁷². Dwie są położone obok dwóch pierwszych zagród, a dwie przy trzeciej zagrodzie. Z każdej chaty odrabiają pańszczyznę dwa razy w tygodniu, po pół dnia. Prace ich są lekkie.

67. Stanisław Sarnowski, h. Jastrzębiec (zm.1680) – biskup przemyski w latach 1658-1677, a następnie wrocławski (1677-1680).

68. Był to poniedziałek.

69. Był to poniedziałek

70. Wspomnienie św. Marcina z Tours, biskupa i męczennika, przypada 11 listopada. W tym dniu tradycyjnie kończył się okres prac polowych, regulowano spłaty, zawierano nowe lub rozwiązywano stare umowy. Do tego dnia należało zakończyć wszelkie prace polowe. W niektórych okolicach Międzyrzecza praktykowany był też zwyczaj składania daniny dla dworu i dla plebana.

71. Grzywna (krakowska) – jednostka obliczeniowa. Jedna grzywna równała się 48 groszom praskim.

72. Chałupnicy – uboższa od zagrodników grupa mieszkańców wsi nie posiadająca żadnego gospodarstwa ani własnej roli. Pracowali u bogatych kmieci lub na folwarkach.

Titulus Decimus

De Libertate Subditorum Plebanalium

In Compositione posteriore, de qua supra, exprimitur, Subditos Plebanales, pro more Subditorum Curialium, liberam, in sylvis incisionem lignorum, Ius pascendi sua pecora, *na Ugorach Pańskich*, Item, Ius Inquilinos Curiales, ad se recipiendi habituros: ita ut transeuntes a Dominio Domini et Haeredis, Plebanis tantum laborent. Vicissem quoque, ex Dominio Plebanali, ad Subditos Domini et Haeredis migrantes

[Ch. 19]

iam non Plebano, sed Domino et Haeredi, ad labores maneant obligati. Sic itaque Subditi Plebanales, Curialibus sunt exaequati. Ugorow nie masz: nemini ergo fit iniuria. In caeteris nulla est querimonia.

Rozdział dziesiąty

O prawach poddanych plebańskich

W późniejszej ugodzie, o której jest mowa poniżej, zapisano, że poddani plebańscy, podobnie jak poddani dworscy, mają prawo do wyrębu drzewa w lasach, prawo wypasu trzody *na Ugorach Pańskich*, ponadto prawo do przyjmowania do siebie komorników⁷³ dworskich, tak, że ci, którzy przenoszą się spod władzy pana i dziedzica, są zobowiązani do pańszczyzny tylko na rzecz plebana. Tak samo na odwrót, ci którzy przenoszą się spod władzy plebana do poddanych pana i dziedzica,

[S. 19]

nie są zobowiązani do pańszczyzny na rzecz plebana, ale pana i dziedzica. Zatem poddani plebana są zrównani z poddanymi dworskimi. Nie ma ugorów, zatem nikomu nie dzieje się krzywda. W innych sprawach nie ma sporów.

73. Komornicy – grupa mieszkańców wsi, którzy nie posiadali nawet własnych chałup i zamieszkiwali u bogatszych gospodarzy (w komorach). Zapłatą za mieszkanie była praca na rzecz właściciela domu lub oddawali mu część zarobku. Byli zwolnieni od opłat na rzecz pana, prawdopodobnie jednak byli wykorzystywani do prac na rzecz dworu.

Titulus Undecimus

De Skotnik

Skotnik expresse ponitur inter fundos, et proventus Ecclesiae, in Contractu Admodum Reverendissimi olim Domini Stanislai Orzechowski, Canonici et Officialis Praemisliensis, Plebani Zoravicensis, Anno Domini 1548, Die 23 Januarii. Cuius Oblata est in Actis Consistorialibus Praemisliensibus Anno eodem, Die 26 Januarii. Ex quo Contractu evidenter apparet, Skotnik (quod antea in considerationem meam non veniebat) temporum successu, ad Ecclesiam incorporatum fuisse, et, qua olim fuerat via, pro pecoribus in pascua, expellendis, tandem, postquam arari et seminari coepit, ad Ius et possessionem Ecclesiae pertinuisse. Alias enim, per Plebanum, arendari non potuisset. [Nota posterior per Alembek: Habetur et hic Contractus, in Actis Castrensibus Praemisliensibus sub Actu feria quinta post Dominicam Laetare Quadragesimalem proxima Anno Domini 165 tertio]

Et confirmatur. Quia Skotnik, cum in utraque parte Villae habeatur, tum qui Meridionalis est, colitur Synagogae

Rozdział jedenasty

O Skotniku⁷⁴

Skotnik jest wyraźnie wymieniony wśród gruntów i dochodów kościoła w umowie zawartej przez śp. Wielce Przewielebnego Księdza Stanisława Orzechowskiego⁷⁵, kanonika i oficjała przemyskiego, plebana żurawickiego, dnia 23 stycznia roku Pańskiego 1548⁷⁶. Jej odpis znajduje się w aktach Konsystorza Przemyskiego z dnia 26 stycznia tegoż roku⁷⁷. Z tej umowy jednoznacznie wynika, że Skotnik (na co nie zwróciłem wcześniej uwagi), z biegiem czasu został włączony do dóbr kościoła, i dawna droga do przepędzania trzody na pastwisko, po tym jak zaczęto na niej uprawę, należała do posiadłości kościelnych i podlegała pod jego prawo. W żadnym innym wypadku nie mogłaby być oddana w dzierżawę przez proboszcza. [Dopisana uwaga ks. F. Alembeka: Ta umowa zawarta jest także w Aktach Grodzkich Przemyskich w akcie z czwartku po Niedzieli Laetare w Wielkim Poście roku Pańskiego 1653 (27 marca)]. Jest to potwierdzone także przez to, że Skotnik, który jest położony w obydwóch częściach wsi, w części południowej

74. Nazwa „Skotnik” związana jest z obecnością pastwisk i „tras” przepędzania bydła. Skotnikami nazywano bowiem niegdyś ludność służebną, która zajmowała się wypasem bydła. W Polsce występuje kilka miejscowości noszących nazwę „Skotniki”, nadto nazwę tę często można spotkać w nazewnictwie lokalnym. Od nazwy wykonywanej czynności i pochodnych od nich nazw lokalnych, wykształciło się nazwisko Skotnicki (np. Jarosław Bogoria *Skotnicki*, h. Bogoria, arcybiskup gnieźnieński).

75. Stanisław Orzechowski, h. Oksza (1513-1566) – kanonik przemyski, pisarz polityczny, przez znaczną część życia zwolennik reformacji.

76. Poniedziałek po niedzieli Świętej Rodziny.

77. Czwartek, wspomnienie św. Polikarpa B.

Ruthenica nomine. Quidni igitur, et Septentrionalis, ad Ecclesiam pertineat. Et Contractus Orzechowski evincit pertinuisse. Sed postea per aliquem Dominum et Haeredem, kmeto est in eo constitutus, seu potius kmeto vicinus eum suo agro incorporavit.

Verisimile certe est, olim Skotnik, per partes cultum fuisse, sensim autem culturam eius auctam, donec totus omnino coleretur. Cum autem vicino kmetoni locaretur, factum est, ut sensim, in agrum ipsius transiret, et nomen

[Ch. 20]

tandem, Skotnik, aboleretur. Quia vero, ante actis temporibus, frequens Rectorum Ecclesiae contingebat mutatio, etiam non Residentia, ac tandem Villa Zoravica in manus Haereticorum transiit, Ecclesiaque diutius vacavit, factum est, ut nullo iam, Skotnika, extante vestigio (utpote cum Skotnik idem esset, cum agro kmetonali proximo) pensionis solutione interrupta, tandem eius, non possessio tantum, et usus, sed et memoria oblitterarentur.

Caeterum, primis mei Plebanatus temporibus, memini Traditionem fuisse, Skotnik Septentrionalem, olim, consignatum fuisse Ecclesiae, pro Cera at aliis necessitatibus providendis, Meridionalem autem Synagogo Ruthenicae, pro iisdem. Verum quando id, et per quem, nulla supererat memoria, nec certum documentum. Residebat tum in Skotnik Septentrionali, Orfiniak Kmetho Ruthenus, sed iam, agro suo, ita unitum retinebat, ut unus ager haberetur,

jest uprawiany w imieniu cerkwi ruskiej. Dlaczego zatem północna część nie mogłaby należeć do kościoła. Umowa Orzechowskiego potwierdza, że należała, później jednak przez któregoś pana i dziedzica został tam osadzony kmieć, czy raczej kmieć mający pole w sąsiedztwie włączył tę część do swojego pola.

Jest to prawdopodobne, że dawniej Skotnik był tylko w części uprawiany i stopniowo zajmowano pod uprawę coraz więcej, tak że teraz jest uprawiany w całości. Ponieważ położony był obok pola kmiecia, stało się, że stopniowo był zamieniany w jego pole i w końcu nazwa

[S. 20]

Skotnik zanika. Ponieważ zaś we wcześniejszych latach następowały częste zmiany wśród proboszczów kościoła, często też tu nie rezydowali, a nawet wieś Żurawica przeszła w ręce heretyków i kościół nie był przez dłuższy czas obsadzony, doszło do tego, że kiedy zatarty się ślady Skotnika, (stanowił on już bowiem całość z sąsiadującym polem kmiecia) i przestano opłacać czynsz, ostatecznie nie tylko jego posiadanie i używanie przez kościół, ale nawet pamięć o tym została zatarta.

Dodatkowo, pamiętam z czasów, kiedy zaczynałem być prałatem, przekaz, że północny Skotnik był dawniej przeznaczony dla kościoła na воск i inne potrzebne rzeczy, południowy dla cerkwi ruskiej na to samo. Trzeba jednak przyznać, że nikt nie pamięta, ani nie ma dokumentów, kiedy to się stało i kto tego dokonał. Gospodarował wtedy na Skotniku północnym kmieć ruski Orfiniak⁷⁸, ale był on już tak połączony

78. Osoba o nieustalonej tożsamości.

sine omni prorsus distinctione. Quare ego agens, ratione Messaliorum, de agris Ruthenorum, etiam hunc, inter alios recensui, et ex eo Messalia, pro more aliorum kmetonum, praestanda, obtinui, percipiebamque et percipio.

Erat vero Skotnik, magnitudinis, unius quartae agri lanealis, et in eo quoque Taberna extabat, postea, per Tartaros exusta, eius tamen adhuc supersunt vestigia.

Concludendo, sentio Contractum Orzechowski, et Skotnik Synagogae Ruthenicae Meridionalem, tantam Iuri Ecclesiae meae, lucem afferre, ut dubitari non possit, veram illam Traditionem, Skotnikque Septentrionalem, Possessionis et Usus Ecclesiae fuisse, nec aliter de ipso quam de Meridionali Ruthenico sentiri oportere. Hoc est Ecclesiam

[Ch. 21]

verum, in Skotnik dominium habere, et fructum ex ipso, ad Ecclesiae Carbonam pertinere. Quoniam vero transiit, in agrum kmetonalem, et pari cum aliis kmetonalibus conditione gaudet: ideo fructus quidem kmetonales, ut sunt Labores et Census (qui a kmetonibus, ad Curiam praestantur) Carbonae Ecclesiae, Messalia autem, ex titulo Foundationis, pro more aliorum kmetonum, Rectoribus ipsis deberi, clarum est. Et sic agitur, cum Skotnik Ruthenico. Locatur enim alicui (ut his temporibus Martono Lariconi), qui ad carbonam Synagogae, annuatim dat certam pensionem, sed praeterea mihi quoque obligatus est, ad Messalia. Super quo habetur Contractus, de Data

z jego polem, że stanowił jedno pole bez żadnej różnicy. Z tego powodu, kiedy podjąłem działania na rzecz mesznego z pól Rusinów, uwzględniłem także go w moim obliczeniu, dowiodłem, że należy się od niego, podobnie jak od innych kmieci, meszne i zacząłem je pobierać i wciąż pobieram.

Skotnik był zatem wielkości jednej czwartej łanu i stała na nim także karczma, która została spalona przez Tatarów, ale ślady po niej pozostały do dnia dzisiejszego.

Podsumowując, sędzę, że umowa Orzechowskiego oraz fakt, że Skotnik południowy należy do cerkwi ruskiej, wnosi tyle jasności w przedmiocie praw mojego kościoła, że nie ulega wątpliwości, że był prawdziwy ten przekaz, że Skotnik północny był własnością i użytkiem kościoła, a także nie należy traktować go inaczej niż ruski Skotnik południowy. To znaczy, że kościół

[S. 21]

ma pełne prawo własności Skotnika i korzyści z niego należą do skarby kościoła. Skoro zaś został zamieniony w pole kmieci i jest objęte takimi samymi prawami jak inne pola kmieci, dlatego też korzyści świadczone przez kmieci, takie jak pańszczyzna i czynsz (który jest płacony dworowi przez kmieci) są należne skarbonie kościoła, meszne zaś, na podstawie fundacji, niewątpliwie należy się proboszczowi kościoła, tak jak od innych kmieci. Tak odbywa się to ze Skotnikiem ruskim. Jest on bowiem wydzierżawiony komuś (tak jak w chwili obecnej Marcinowi Modrzew⁷⁹), kto oddaje corocznie do skarby cerkwi czynsz

79. Nazwisko niepewne. Osoba o nieustalonej tożsamości.

Zoravicae, die 26 Julii, Anno Domini 1653, roboratus Actis Castrensibus Praem. Et ibidem acticatus, Sabbatho in Vigilia S. Laurentii Martyris, eodem anno. His annis Skotnik Septentrionalis, qui est Ecclesiae, possidetur, titulo kmetonali, per Laboriosum Byk. Itaque rebus sic stantibus certum est, recuperandi alienati necessitatem, incumbere officio Plebanali – Vide infra Supplementum.

w pewnej wysokości, ale jest oprócz tego zobowiązany do zapłacenia mi mesznego. Dotyczy tego umowa zawarta w Żurawicy, dnia 26 lipca roku Pańskiego 1653⁸⁰, potwierdzona w Aktach Grodzkich Przemyskich i do nich wprowadzona w sobotę wigilii uroczystości św. Wawrzyńca Męczennika [9 sierpnia] tego samego roku⁸¹.

Obecnie Skotnik północny, który jest należny kościołowi, jest w posiadaniu chłopca o nazwisku Byk jako pole kmiece. Skoro tak się sprawy mają, staje się oczywiste, że konieczność odzyskania utraconej własności należy do obowiązków plebana. Patrz niżej w dodatku.

Titulus Duodecimus

De Loco Piscinae

Quis Locus Piscinae, ex primaeva Fundatione, fuerit, non constat. Antecessor meus immediatus, dicebatur allegavisse, Stagnum, sub Ecclesia existens, Iuris esse Ecclesiae eiusdem, quod nominaretur *Staw Kościelny*. Caeterum cum, per Compositionem, de qua supra, titulo de agro, differentiae complanarentur aliae, etiam de Loco Piscinae, stetit concordia. Nam Magnificus,

Rozdział dwunasty

O miejscu na sadzawkę rybną

Nie wiadomo gdzie znajdowało się miejsce na sadzawkę rybną, o której mówi pierwsza fundacja. Mój bezpośredni poprzednik podobno twierdził, że staw, który jest obok kościoła, podlega temu kościołowi, ponieważ nazywa się Staw Kościelny.

Ponadto, gdy w układzie, o którym mowa wyżej w rozdziale o polu plebańskim, rozstrzygnięto różne sprawy sporne dotyczące kościoła, zawarto także ugode jeśli chodzi o sadzawkę rybną. Bowiemy śp. Wielmożny

80. Sobota, wspomnienie św. Anny.

81. Była to sobota.

[Cb. 22]

piae memoriae, Dominus Dominus Constantinus in Białoboki Korniakt, obtulit se Locum Piscinae designaturum, pro Ecclesiae. Sunt autem ipsius verba formalia: *A iż też, według Funduszu, miano było naznaczyć, kościołowi Żorawickiemu, Locum Piscinae, a do tego czasu nie naznaczono. Obiecuje Jegomość Pan Korniakt, za pierwszym przyjazdem swoim, do Żorawice, naznaczyć to miejsce. Sic compositum fuit. Verum Sanctae voluntatis executionem, mors praevertit.*

Ubi tamen Magnificus, piae memoriae, Dominus Dominus Alexander Zbignaeus, Primogenitus Filius, Bonarum Villae Zoravicae, possessionem accepit, uti in aliis, ita in isto quoque puncto, promissa dilectissimi Parentis sui, deducere ad effectum conatus est, Anno ut supra. Assignavit enim, et suis impensis, elaborari fecit Locum Piscinae, post Stagnum Molendinatoris Trybalak, versus praedium Górny. Sed ego advertens, hunc Locum Piscinae, a Plebanali fundo, nimis dissitum, furtisque si pisces haberentur obnoxium, nec omnino certum aquam habentem, /prout ne habet in hanc diem/, acceptare illum non potui, et intactum reliqui, suo tempore, de commodiore tractaturus, qui sit et bono Ecclesiae, et cum Rectorum ipsius commoditate.

Antequam vero hunc locum elaborari fecisset, ordinaverat, in scriptisque Praefecto villae mandaverat, ut singulis Sextis Feriis Sabbathisque, pisces, a Curia mihi Plebano darentur, donec Locus Piscinae assignatus fuisset. Et dabantur

[S. 22]

Pan Konstanty na Białobokach Korniakt, przyobiecał, że wyznaczy dla kościoła miejsce na sadzawkę rybną. Takie są zatem dokładnie jego słowa: A iż też, według Funduszu, miano było naznaczyć, kościołowi żurawickiemu, miejsce na sadzawkę rybną, a do tego czasu nie naznaczono, obiecuje Jegomość Pan Korniakt, za pierwszym przyjazdem swoim do Żurawicy, naznaczyć to miejsce. Tak to zostało ustalone, jednak śmierć zapobiegła wykonaniu świętej woli.

Kiedy jednak śp. Wielmożny Pan, Aleksander Zbigniew, pierworodny syn, objął w posiadanie dobra wsi Żurawica, w roku podanym powyżej próbował wypełnić obietnice swojego ukochanego ojca zarówno w tym punkcie, jak i w innych. Wyznaczył bowiem miejsce i kazał wykopać na własny koszt sadzawkę rybną, za stawem młynarza Trybalaka⁸², naprzeciwko folwarku górnego. Ja jednak widząc, że ta sadzawka jest zbyt oddalona od gospodarstwa plebańskiego, i narażona na kradzieże, gdyby w niej były ryby, a poza tym całkowicie pozbawiona wody (tak samo nie ma jej i teraz), nie mogłem jej przyjąć i zostawiłem nieruszoną, mając zamiar umówić się, w swoim czasie, na jakąś dogodniejszą, która będzie dobra dla kościoła i wygodna dla jego proboszcza. Zanim jednak to miejsce byłoby przygotowane, polecił i pisemnie nakazał rządzący wioski, aby w każdy piątek i sobotę⁸³, dawano z dworu ryby mi plebanowi, aż do czasu gdy wyznaczono

82. Osoba o nieustalonej tożsamości.

83. Zgodnie z tradycją Kościoła starożytnego, zachowaną przez wieki, każdego tygodnia były dwa dni obowiązkowego postu, tak zwane dni stacyjne: środy i piątki, a w prowincjach zachodnich poszczono także w soboty. Stąd też w piątki i soboty dostarczano ryby do przyrządzania postnych posiłków.

aliquanto tempore, verum cum Stagna Zoravicensia, piscium penuria laborarent, Villae Procuratori, magnam excusandi materiam suppeditaverunt, mihi que, servandae, in exigendo, discretionis, causam praebuerunt. Sic pisces, intra Literam Ordinationis conclusi, in desuetudinem abiverunt, nec amplius, ad mensam meam adnataverunt. Eius

[Cb. 23]

autem Ordinationis, expressa mentio habetur, in eadem Compositione, et habetur, per oblatam, in Actis Consistorialibus Praem. Anno Domini 1635 die 12 Januarii.

by miejsce na sadzawkę rybną. Dawano zatem przez długi okres, jednak gdy stawy żurawickie cierpiały na niedostatek ryb, stało się to dla rządcy wioski ważną przyczyną wymówienia się i zostało podane jak powód, kiedy domagałem się wypełnienia układu. W ten sposób ryby ujęte w pisemnym nakazie, wyszły ze zwyczaju i już więcej nie przyływały na mój stół. Ten

[S. 23]

zaś nakaz jest wyraźnie wymieniony w tym samym układzie i znajduje się on w formie odpisu w Aktach Konsystorza Przemyskiego z dnia 12 stycznia roku Pańskiego 1635⁸⁴.

Titulus Tredecimus

De Prato

In Literis primaevae foundationis, nominatur Pratum, in Colstomosty. Sed iste locus, imo ne nomen quidem hoc, iam extat. Nunc Ecclesia, prout a Tempore immemorabili, gaudet possessione Prati, post Villam Bolestraszyce, inter prata Villarum Wyszatyce, et Bolestraszyce, consistentis, qui locus vocatur Trzebuz.

Certum est autem, ante annos centum quatuordecim, hoc pratum, post Bolestraszyce, fuisse possessionis Antecessorum meorum Plebanorum. Quia in Contractu Admodum Reverendi, olim, Domini Stanislai Orzechowski, Canonici et Officialis Generalis Praemisliensis, Plebani Zoravicensis, de quo supra, titulo de Skotnik, inter alia Bona Plebanalia, ponitur de nomine, et datur in arendam.

Rozdział trzynasty

O łące

W dokumencie pierwszej fundacji jest wymieniona łąka w miejscu zwanym Kolstomosty. Nie istnieje jednak już ani to miejsce, ani nawet taka nazwa. Obecnie kościół posiada łąkę za wioską Bolestraszyce, pomiędzy łąkami wiosek Wyszatyce i Bolestraszyce, w miejscu zwanym Trzebuz.

Jest pewne, że sto czternaście lat temu, łąka ta za Bolestraszcycami, należała do poprzedników moich plebanów, ponieważ w umowie śp. Wielce Wielbnego księdza Stanisława Orzechowskiego, kanonika i oficjała przemyskiego, plebana żurawickiego, o której mowa była wyżej w rozdziale o Skotniku, jest ona wymieniona z nazwy wśród dóbr plebańskich i oddana w dzierżawę.

84. Czwartek w oktawie Objawienia Pańskiego.

Titulus Quatuordecimus

De Decimis

Ex Agris Praedialibus villae Zoravicae, uniusque Praedii, videlicet, Dolny et Górny, post Araturas omnes Curiales, tam ex antiquis agris Curialibus, quam ex his, qui, post expulsos kmetones, ad agros antiquos Curiales, incorporati sunt, manipulares decimas percipio. Quod in Literis Foundationis, his formalibus verbis exprimitur: *Decimam*

[Ch. 24]

post Araturas nostras, in dicta villa Zoravica provenientem, manipulatim dandam, de omni grano seminato donamus. Et sic eas percipio, de utroque praedio. Quanquam vero super iis, cum Magnifico Domino, Domino Carolo Francisco, in Białoboki Korniakt, advitalem contractum fecerim Anno Domini 1653, 16 Julii, eundem postea innovaverim, Anno praesenti 1662 tamen hoc praecustoditum est ut ex agris kmetonalibus, ad Curiales adiunctis, manipulares Decimae, in perpetuum Ecclesiae dentur.

Ex agris Praedialibus villarum Dunkowice, Orzechowce, Wieloryzy. Itidem manipulares Decimae exdecimantur, secundum antiquum

Rozdział czternasty

O dziesięcinach

Z pól folwarcznych wsi Żurawica, z obu folwarków, to znaczy z Dolnego i Górnego, ze wszystkich pól ornych dworskich, zarówno z dawnych, jak z tych, które zostały włączone do dawnych pól dworskich po usunięciu kmieci, pobieram dziesięcinę snopową. Jest to wyrażone tymi słowami w dokumencie fundacyjnym: Dziesięcinę⁸⁵

[S. 24]

pochodzącą z pól ornych w wymienionej wsi Żurawica, w formie snopowej, dajemy z każdego zasiewanego zboża. W ten sposób też ją odbieram z obu folwarków. Chociaż bowiem zawarłem dotyczącą ich dożywotnią umowę z Wielmożnym Panem Karolem Franciszkiem na Białobokach Korniaktem 16 lipca roku Pańskiego 1653⁸⁶ i później ją odnowiłem w bieżącym roku 1662, to miała ona na celu zabezpieczenie tego, by kościół po wieczne czasy otrzymywał dziesięciny snopowej z tych pól kmiecych, które zostały włączone do pól folwarcznych.

Z pól folwarcznych wiosek Duńkowice⁸⁷, Orzechowce⁸⁸, Wielboryzy⁸⁹. Tak samo są pobierane dziesięciny snopowe,

85. Dziesięcina pierwotnie była dobrowolnym datkiem, składanym przez chrześcijan na rzecz kościoła. Dopiero galijskie synody prowincjonalne z VI w. zmieniły ową ofiarę w obowiązek. Za czasów Karola Wielkiego przybrała formę powinności obowiązkowej, prawnie nakazanej i egzekwowanej, cięższej na wszystkich.

86. Środa, wspomnienie Matki Bożej z Góry Karmel.

87. Duńkowice – wieś w pobliżu Żurawicy, wzmiankowana po raz pierwszy w 1417 r.

88. Orzechowce – wieś niedaleko Żurawicy, wzmiankowana po raz pierwszy w 1398 r.

89. Wielboryzy – wieś w pobliżu Żurawicy, wymieniana po raz pierwszy w 1423 r. Obecnie wieś ta nie istnieje.

usum, ius et possessionem Ecclesiae. Super quibus habentur Contractus diversorum temporum, depositiones testium Iuratorum Iudiciales, et alia documenta. Nunc sunt, sub eodem advitalitio Contractu, de quo supra.

Ex agris Praedialibus villae Bolestraszyce. Itidem manipulares percipio, quanquam et istae sunt sub advitalitio contractu, de quo supra. Sed in Literis Foundationis, haec leguntur formalia:

De laneo integro Curiae suae, seu praedii, quod pro Curia colitur, qui se in suis latitudine, ac longitudine, a Curia sua, in Bolestraszyce, vero progressu, usque ad limites villae Zoravica, extendit, necnon post agros, dictos vulgariter Schurzynskie, qui agri penes piscinas villae Bolestraszyce, iacent, et se similiter, a villa Bolestraszyce, usque ad granicies villae Zoravica, in suis latitudine, ac longitudine, extendunt, ac portendunt, a tempore extirpationis, Decimas manipulares, utriusque grani, sive seminis Ecclesiae donavit.

Quare licet, in Bolestraszyce, expulsis, sive profugis (de facto enim profugerunt) agri alii, diversis in locis, facti sunt praediales, et novum quoque praedium ante multos annos, constitutum est: non tamen ex aliis, quam in Fundatione specificatis,

zgodnie z dawnym zwyczajem, prawem i własnością kościoła. Zachowały się na ich temat umowy z różnych czasów, zeznania sądowe zaprzysiężonych świadków i inne dokumenty. Obecnie są pobierane na podstawie tejże dożywotniej umowy, o której była mowa wyżej.

Z pól folwarcznych wioski Bolestraszyce. Tak samo odbieram dziesięcinę, choć również i one na podstawie umowy dożywotniej, o której mowa powyżej. W piśmie fundacyjnym można jednak przeczytać dosłownie:

Z całego ładu jego dworu, inaczej folwarku, który jest uprawiany dla dworu, a który rozciąga się w swojej szerokości i długości idąc od jego dworu w Bolestraszycach aż do granic wsi Żurawica, jak również z pól nazywanych pospolicie Schurzynskie, które leżą w pobliżu sadzawek rybnych wioski Bolestraszyce i podobnie rozciągają się w swojej szerokości i długości od wioski Bolestraszyce, aż do granic wioski Żurawica, podarował kościołowi dziesięciny snopowe z obu rodzajów ziarna, inaczej nasienia od momentu karczunku.

Z tego powodu też, chociaż po usunięciu lub ucieczce kmieci (a naprawdę uciekali)⁹⁰, ich pola w różnych miejscach stały się folwarcznymi, a także powstał nowy folwark przed wielu laty, nie pobieram dziesięciny z innych niż wymienione w fundacji.

90. Zbiegostwo chłopów – już w XVI w. uchwalano konstytucje sejmowe mające zahamować zbiegostwo chłopów, czyli samowolne opuszczenie wsi przez chłopą. Od 1543 r. uchylono prawo zezwalające na spłacenie zbiegłego chłopą, który przystał do nowego pana, kwotą 10 grzywien. Kwota ta stanowiła rekompensatę dla dotychczasowego właściciela majątku ziemskiego, z którego zbiegł chłop. Odtąd istniał obowiązek zwrotu poddanego. Również miasta zobowiązano do wylapywania zbiegłych chłopów, którzy się tam chronili. Zbiegostwo uznano za przestępstwo niepodlegające przedawnieniu.

[Cb. 25]

Decimas percipio.
Ex agris Praedialibus villae Małkowice,
Ratione Decimarum manipularium,
controversiam habeo, cum Admodum
Reverendo Domino Plebano Kosienicensi,
et causa pendat in Appellatione, coram
Illustrissimo ac Reverendissimo Domino,
Domino Nuncio Apostolico. Fiat
Voluntas Dei. Vide Supplementum ad
hunc titulum, infra.

Ex agris Praedialibus villae Natkowice.
Ratione Decimarum Manipularium,
actionem intentavi Generosis Dominis
Haeredi, et Oligatorio Possessori, eiusdem
villae, in Iudiciis Terrestribus Praem.
obtinuique iam Contumaciam.

De Decimis Praedialibus villae Batycze.
Immediatus Antecessor meus Plebanus,
ad istas Decimas, Ius Ecclesiae praetendit,
ut patet ex compositione Priore, de

[S. 25]

Z pól folwarcznych wsi Małkowice.
Prowadzę spór sądowy dotyczący
dziesięcin snopowych z Wielce Wielb-
nym księdzem plebanem kosienickim⁹¹,
i sprawa jest w apelacji u Jaśnie Wielb-
nego Księdza Nuncjusza Apostolskiego⁹².
Niech się dzieje wola Boga. Zobacz
dodatek dotyczący tego rozdziału poniżej.
Z pól folwarcznych wioski Hnatkowice⁹³.
Wniosłem sprawę dotyczącą dziesięcin
snopowych przeciwko szlachetnie uro-
dzonym panom, dziedzicowi i zastaw-
nikowi⁹⁴ tej wsi, do Sądów Ziemskich
Przemyskich⁹⁵ i otrzymali już karę za
niestawienie się.

O dziesięcinach z pól folwarcznych wsi
Batycze⁹⁶. Mój bezpośredni poprzednik
na stanowisku plebana, rozciągał na te
dziesięciny prawo kościoła, jak okazuje się
to z tej wcześniejszej ugody, o której mowa

91. Kosienice – wieś niedaleko Żurawicy, wzmiankowana po raz pierwszy w 1390 r.

92. Nuncjuszem apostolskim w Polsce był wówczas, od 21 V 1660 r. do 10 III 1668 r., Antonio Pignatelli, późniejszy papież Innocenty XII (1691-1700).

93. Hnatkowice – wieś w okolicach Przemyśla, wzmiankowana po raz pierwszy w 1407 r.

94. Prawo feudalne znało zastaw nieruchomości użytkowych, polegający na przeniesieniu prawa posiadania i użytkowania na zastawnika (wierzyciela) oraz zastaw bezużytkowy, bez dzierżenia nieruchomości przez pożyczkodawcę. Polska regulacja prawa hipotecznego z XVI w. zawierała zasadę pierwszeństwa, jawności ksiąg, dobrej wiary i szczególności. W przypadku wielości zastawników pierwszeństwo zaspokojenia roszczeń miał ten, który pierwszy dokonał wpisu hipoteki do ksiąg sądowych. W razie niewykupienia zastawu, czyli niezapłacenia długu w terminie, zastawnik rzecz mógł zatrzymać lub sprzedać (zastaw na upad). Pożyczkodawca mógł naliczać dochody z użytkowanej nieruchomości na poczet długu, lecz był to mało popularny system, gdyż zwracał się tylko dług bez odsetek i mógł też użytkować nieruchomość do czasu spłaty długu – była to bardziej popularna odmiana zastawu użytkowego, gdyż pozwalała się wzbogacić zastawnikowi.

95. Sądy ziemskie – nazywane sądami szlacheckimi – zastąpiły istniejące wcześniej sądy książęce i rozpatrywały sprawy szlachty osiadłej na danej ziemi we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw wyłączonych do właściwości sądów grodzkich i sądów podkomorskich. Ustanawiano je dla każdej ziemi. Skład sędziowski stanowili wybierani na sejmikach i zatwierdzani przez króla: sędzia (*iudex terrestris*), podsędek (*subiudex terrestris*) i pisarz ziemski (*notarius terrestris*). Konstytucje sejmowe regulowały zasady wyboru oraz trybu sprawowania funkcji. Obradom towarzyszyli zazwyczaj przedstawiciele szlachty jako asesorzy. Sąd sprawował swe funkcje okresowo, na rokach ziemskich (*termini terrestris*).

96. Batycze – wieś w okolicach Przemyśla, wzmiankowana po raz pierwszy w 1445 r.

qua titulo de agro. Ego, super ipsis deliberationem, teneo in suspenso.

De Decimis ex agris Praedialibus villae Byszkowice Canonialis, nullam notam habeo, an Ecclesiae meae ex decimatae fuerint. Mirum tamen est, quomodo agri huius villae, exceptionem sint consecuti. Nam et Iurisdictio Parochialis, Administratioque Sacramentorum, habent assistentiam Iuris Communis. Et de Agris praedialibus villae Wielboryzy, qui per Subditos villae Byszkowice, Domini Zoravicensis, prout et per subditos Villae Wielboryzy, pro Curia coluntur, Decimae manipulares extraduntur, in hanc diem. Utraque enim villae, videlicet Wielboryzy et Byszkowice, Zoravicensis domini, in unam villam transiit, et praedum tantum est in Wielboryzy.

Si quoque Byszkowice Canonialis villa, fuit olim pars Villae Zoravicae, ut supra annotavimus Traditionem: tantum magis profecto mirum videtur, ab obligatione primaevae Foundationis, villam hanc remanere immunem.

Addo, Primis, mei Plebanatus, temporibus, nussitasse unum, alterumve, ad Ecclesiam Zoravicensem, datum aliquando quidquam fuisse, quasi titulo Messaliorum, ab

w rozdziale o polu. Ja decyzję, co do tych dziesięcin, trzymam w zawieszeniu.

O dziesięcinach z pól folwarcznych wsi Buszkowice Kanonickie⁹⁷, nie mam żadnej informacji, czy były obciążone dziesięciną na rzecz mojego kościoła. Dziwną sprawą jest jednak, w jaki sposób pola tej wsi uzyskały zwolnienie. Zarówno bowiem jurysdykcja parafialna, jak i udzielanie sakramentów ma tutaj podstawę w prawie ogólnym. Ponadto z pól folwarcznych wsi Wielboryzy, które są uprawiane dla dworu zarówno przez poddanych wsi Buszkowice należącej do dominium żurawickiego, jak i przez poddanych wsi Wielboryzy, jest dawana dziesięcina po dziś dzień. Obie bowiem wsie, to znaczy Wielboryzy i Buszkowice, należące do dominium żurawickiego połączyły się w jedną wieś i folwark jest tylko w Wielboryzach.

Jeśli zaś wieś Buszkowice Kanonickie, stanowiła kiedyś część wsi Żurawica, jak chce tradycja, o której wspomnieliśmy wyżej, tym bardziej dziwnym istotnie się wydaje, że wieś ta jest zwolniona ze zobowiązania zawartego w pierwotnej fundacji.

Dodam jeszcze, że kiedy zaczynałem być plebanem, szeptano między ludźmi, że coś kiedyś było dawane kościołowi żurawickiemu, jakby tytułem mesznego, przez

[Cb.26]

aliquo Subdito Byskovicensi. Verum id probationem non habebat. Sed Deus scit,

[S. 26]

jakiegoś poddanego z Buszkowic. Nie ma jednak na to dowodu. Bóg jednak wie, co

97. Buszkowice Kanonickie – ta część wsi Buszkowice, która w XVII w. nadana została kapitule katedralnej w Przemyślu. Pozostała część wsi otrzymała nazwę Buszkowice Małe a z czasem Buszkowiczki, co zapoczątkowało wydzielenie się nowej wsi o tej nazwie. Zob. T.J. Filozof, *Stosunki społeczno-gospodarcze w okręgu żurawickim*, [w:] *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010, s. 79.

quid olim fuerit, quidve intervenerit. Utinam mei Successores, in indagando maiorem, a domino Deo, felicitatem consequantur.

było niegdyś i co miało miejsce. Oby moi następcy mieli od Boga więcej szczęścia w szukaniu prawdy.

Titulus Quindecimus

De Messalibus

Messalia redduntur, de agris Subditorum villae Zoravicae, qui non sunt Agris Curialibus incorporati. Redduntur autem pro Festo Sancti Martini, de quolibet laneo, per unum truncum siliginis, et avenae alterum. De agris Laneo minoribus, secundum cuiusque ad laneum proportionem. Et quidem sine omini distinctione Personarum, Nobilium a Rusticanis, Catholicorum a Ruthenis, etiam ex Agro Poponis. Habetur enim Primaeva Fundatio, de singulis laneis villae praedictae, nulla adiecta cuiusquam exceptione, vel restrictione. Et ita iudicatum est, in Iudiciis Terrestribus, et Tribunalique Regni, quorum decreta sunt executioni mandata, iisque accessit Submissio Magnifici Domini Haeredis, obligatioque ipsius, personaliter coram Actis Terrestribus Praemis. Comparentis Anno Domini 16 [44]⁴.

4. Uzupełnione na podstawie informacji ze strony 51 tego rękopisu.

Rozdział piętnasty

O mesznem

Meszne jest płacone z tych pól poddanych żurawickich, które nie są włączone do pól dworskich. Płacą zatem na święto św. Marcina, z każdego łanu jedną kłodę żyta i jedną owsa. Z pól mniejszych od łanu, zgodnie z tym jaką część łanu stanowią. Nie ma też żadnego rozróżnienia między osobami, szlachtą i wieśniakami, katolikami i Rusinami, jest płacone nawet z pola popa⁹⁸. Tak jest bowiem wyrażone w pierwotnej fundacji: z każdego łanu wymienionej wsi i nie ma tam żadnego wyjątku czy ograniczenia. Tak też zostało rozstrzygnięte w sądach ziemskich oraz Trybunale Koronnym⁹⁹, których dekryty zostały przekazane do wykonania. Dotyczy ich zobowiązanie Wielmożnego Pana Dziedzica i obowiązek nałożony na niego, kiedy stawił się osobiście na rozprawie przed Sądem Ziemskim Przemyskim w roku Pańskim 16[44].

98. Wpłacanie meszne nawet od Rusinów i ich popa, nie miało charakteru restrykcyjnego wobec tego wyznania i duchowieństwa, ale zgodnie z duchem ówczesnego prawa wiązało się z terytorialną przynależnością danego obszaru (wsi, folwarku) do określonej parafii rzymskokatolickiej.

99. Trybunał Koronny (*Judicium Ordinarium Generale Tribunalis Regni*), będący nową instancją sądową, utworzono w 1578 r. na sejmie walnym warszawskim. Król Stefan Batory, dotychczas najwyższy sędzia (*iudex supremum*), zrzekł się uprawnień najwyższego sędziego na rzecz stanowego sądu szlacheckiego. Odtąd sądem najwyższym (apelacyjnym) dla szlachty był Trybunał Koronny, któremu na mocy konstytucji z 1578 r. podlegała tylko Korona. Trybunał Litewski powstał w 1581 r.

Titulus Sedecimus**De Mensalibus.**

Mensalia, singulis annis, Quadragesimali tempore, dari consueverunt, pro more aliarum Ecclesiarum, et quidem de omnibus villis, ad Iurisdictionem Parochialem pertinentibus. A singulis kmetonibus, per grossum. Ab Hortulanis per grossum.

[Ch. 27]

Titulus Septemdecimus**De Obligationibus Missarum.**

Praeter Curam Animarum, Administrationem Sacramentorum, et Sacrificii Missae celebrationem, Dominicis ac Festis Diebus.

1

Ex primaeva Fundatione, tenentur Ecclesiae Rectores, singulis annis pro Salute Animarum Progenitorum Fundatorum, in Quatuor Temporibus Anni, singulas, Vigilias et Missas Defunctorum legere.

2

Ex Ordinatione Magnifici, pie memoriae, Domini Domini Constantini in Białoboki Korniakt, singulis Feriis Secundis, non impeditis, alias proxime

Rozdział szesnasty**O stołowym**

Jest zwyczaj dawania stołowego¹⁰⁰ każdego roku, w czasie Wielkiego Postu tak, jak to się dzieje w innych kościołach, ze wszystkich wsi, które znajdują się w jurysdykcji¹⁰¹ parafii. Od każdego kmiecia w wysokości grosza. Od zagrodników po groszu.

[S. 27]

Rozdział siedemnasty**O obowiązku odprawiania mszy**

Oprócz troski o dusze wiernych, udzielania sakramentów i odprawiania ofiary Mszy św. w niedziele i święta.

1

Na podstawie pierwotnej fundacji, proboszczowie kościoła są zobowiązani do odprawiania co roku w każde Suche Dni kwartalne wigilii i mszy świętych za zmarłych, w intencji zbawienia dusz pierwszych fundatorów.

2

Z nadania świętej pamięci Wielmożnego Pana Konstantego na Białobokach Korniakta, w każdy poniedziałek, jeśli nie ma wtedy święta, lub w kolejny dzień

100. Stołowe (*annona mensalis; praestatio mensalis; mensalia*) – danina składana biskupowi lub proboszczowi z przeznaczeniem na ich utrzymanie. W Staromieściu, Głogowie, Sędziszowie i Rzeszowie były to stałe deputaty uiszczane w soli, zbożu, maśle, serze, piwie itp. i były dostarczane na rzecz klasztorów lub innych instytucji kościelnych. Stołowe w naturze podlegało wykupowi.

101. Jurysdykcja – prawo i obowiązek sprawowania rządów wewnątrz Kościoła. Większość jurysdykcji kościelnych należy do terytorialnych, ponieważ organizowane są na podstawie związku wiernych z określonym miejscem zamieszkania, w tym wypadku na terenie parafii.

succedentibus diebus, non impeditis, Missam Defunctorum legendo celebrare tenentur, pro Animabus Titulo, de Hortulaniis, ad Hortulanas quartam et quintam, nominatis. Quae obligatio per Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum, Dominum Episcopum, est approbata, ut ibidem dictum.

Titulus Octodecimus

De Jurisdictione Parochiali

Jurisdictio Parochialis extenditur per villas, in quibus per meam Ecclesiam Sacramenta administrantur. Videlicet, per Zoravicam, in qua, praesente anno, numerantur animae 173. Dunkowce, in qua animae 9. Batycze, in qua animae 4. Orzechowce, in qua animae 73. Natkowice, in qua animae 28. Małkowice, in qua animae 32. Bolestraszyce, in qua animae 29. Byszkowice Canonicaem, in qua animae 6. Byszkowice Zoravicensem, et

[Ch. 28]

Wielboryzy, in quibus animae 8. Summa omnium animarum, ad Jurisdictionem Parochialem pertinentium est 562.

Addo. Ratione Jurisdictionis Parochialis, ad villas Małkowice et Natkowice obtinuisse me, in Iudiciis Consistorialibus Praem., Decretum, contra Admodum Reverendum Dominum Plebanum Kosienicensem, Anno praesenti 1662, die 7 Mensis Julii. Et descriptio Capitum, in Comitibus Regni, laudata, in omnibus praedictis villis (praeter

możliwy, są zobowiązani do odprawiania mszy za zmarłych w intencji dusz wymienionych w rozdziale o zagrodach, przy zagrodzie czwartej i piątej. To zobowiązanie zostało zatwierdzone przez Jaśnie Przewielebnego księdza biskupa¹⁰², tak jak podano na tym samym miejscu.

Rozdział osiemnasty

O jurysdykcji parafii

Jurysdykcja parafii rozciąga się na wioski, w których sakramenty są udzielane przez mój kościół. Jest to mianowicie Żurawica, która liczy w bieżącym roku 173 dusz, Duńkowice, w których dusz 9, Batycze, w których dusz 4, Orzechowce, w których dusz 73, Hnatkowice, w których dusz 28, Małkowice, w których dusz 32, Bolestraszyce, w których dusz 29, Buszkowice Kanonickie, w których dusz 6, Buszkowice Żurawickie¹⁰³ i

[S. 28]

Wielboryzy, w których dusz 8. Ogólna liczba wszystkich dusz należących do jurysdykcji parafii wynosi 562.

Dodaję, że w sprawie jurysdykcji parafialnej nad wioskami Małkowice i Hnatkowice, otrzymałem wyrok w Sądzie Konsystorza Przemyskiego przeciwko Wielce Czcigodnemu Księdzu Plebanowi kosienickiemu, dnia 7 lipca, bieżącego roku 1662¹⁰⁴. Dodatkowo Wielebny Ksiądz, komendantz mojego kościoła, dokonał spisu mieszkańców

102. W okresie, gdy Konstanty Korniakt był dziedzicem w Żurawicy (od 1619 r. a faktycznie 1622 r. do roku 1624, biskupem przemyskim był Jan Wężyk (1619-1624).

103. Część Buszkowic, która nie stanowiła własności kapituły przemyskiej.

104. Był to piątek.

Małkowice, quae delata est Generoso Domino, Contributionis Capitalis, Exactori) peracta est, per Venerabilem Dominum Commendarium Ecclesiae meae, habeturque in Actis Castrensibus Praemisliensibus.

wszystkich wymienionych wsi (oprócz Małkowic, które zostały powierzone szlachetnie urodzonemu Panu poborcy¹⁰⁵ podatku pogłównego¹⁰⁶). Spis ten został pochwalony na sejmiku i jest przechowywany w Aktach Grodzkich Przemyskich¹⁰⁷.

Titulus Decimusnonus.

Rozdział dziewiętnasty

De Schola

O szkole¹⁰⁸

Domus Scholae, est ex oppositio Portulae Coemiterii. Habet Hortum adiunctum, qui iacet, in parte septentrionali Domus eiusdem, sed latitudine extenditur, a via, quae ex publica via, et villa ducit ad Curiam, usque ad Hortum, seu Partem Agri Trigonaem, quae Ecclesiae, titulo meliorationis, ex posteriore Compositione accessit. A parte autem Septentrionali, clauditur Horto Hospitalis.

Budynek szkoły znajduje się naprzeciwko bramki cmentarza. Jest przy nim ogród, który leży od strony północnej budynku szkoły, ale na szerokość rozciąga się od tej drogi, która od drogi publicznej i wioski prowadzi do dworu, aż do ogrodu, inaczej trójkątnej części pola, który został przyznany kościołowi dla poprawienia jego stanu na podstawie późniejszego układu. Od strony północnej jest zamknięty ogrodem przytułku.

105. Osoba o nieustalonej tożsamości.

106. Pogłówny – podatek, nakładany w dawnej Polsce na Żydów, Tatarów i Cyganów za opiekę prawną nad nimi. Jako podatek powszechny po raz pierwszy został uchwalony w 1520 r. przez sejm w Bydgoszcy, na rzecz zorganizowania obrony przed Tatarami. Po raz drugi uchwalił go w 1590 r. sejm warszawski w obliczu wojny tureckiej. W 1662 r. został uchwalony dla sfinansowania żołądu po wojnach za czasów Jana Kazimierza jako jednorazowy podatek. Mimo tej klauzuli, już za panowania Michała Korybuta Wiśniowieckiego, sejm w 1673 r. uchwalił *Subsidium charitativum* obejmujące duchownych i świeckich. W XVII w. pogłówny uchwały jeszcze kolejne sejmy w latach 1674, 1676, 1677 i 1683.

107. Sądy grodzkie (*iudicia officia castrensia capitanealia*) – sądy, którym przewodniczyli starostowie grodowi, rozstrzygające sprawy kryminalne. Każda zatem ziemia miała co najmniej jedno starostwo grodowe. Przy każdym sądzie grodowym były prowadzone księgi zwane aktami. Wydział Krajowy 16 V 1865 r. uchwalił, a 10 VI 1865 r. c.k. Namiestnictwo uchwałę tę zatwierdziło, że zostaną wydane akta ziemskie, grodzkie i inne znajdujące się we lwowskim archiwum, zwanym Bernardyńskim.

108. Od czasu przyjęcia uchwał Soboru Laterańskiego IV w 1215 r. zaczęły się rozwijać na szerszą skalę parafialne ośrodki oświatowe także na ziemiach polskich. Szkoły stały się nieodłączną częścią składową parafii, także wiejskich. Na przełomie XV i XVI w. wiejskie szkolnictwo parafialne było już bardzo rozwinięte. Reformacja z jednej strony zwróciła uwagę na potrzebę rozbudowy szkolnictwa, z drugiej strony doprowadziła do znacznego załamania się rozwijającej się sieci szkół parafialnych. Gwałtowny wzrost fundacji szkół parafialnych nastąpił począwszy od 2. poł. XVI w. Miało to związek z uchwałami Soboru Trydenckiego, który nakazał duchowieństwu, w szczególności na wsi, zakładanie szkół. Dzięki temu na przełomie XVI i XVII w. zdecydowana większość parafii w Polsce posiadała szkoły. Załamanie szkolnictwa parafialnego w Polsce nastąpiło w połowie XVII w. na skutek wojen.

Titulus Vigesima

De Hospitali

Ad viam publicam, quae Praemisia ducit Jaroslaviam, olim aedificatum fuit Hospitale, quod tandem corruiet vetustate. Sed eius loco, novum, impensis Magnificae Dominae Dominae, pie memoriae, Helisabethae, de Tęczyn, Korniaktowa, Matronae, omni virtutum genere cumulatissimae, extructum erat, maioris quam illud primum, commoditatis, quod, per Hungaros, Anno Domini 1657, incendio

[Cb. 29]

est obolitum.

Nunc structuram novam, iam a primis fundamentis, incepisse gaudemus, ex nobili pietate, munificentiaque, Magnifici Domini Domini Caroli Francisci, in Białoboki Korniakt, Herois nominatissimis, et cui Civitas Praemisiensis, omnesque intra ipsius ambitum, existentes Ecclesiae, suam salutem et integritatem, post DEUM, referunt, aeviterneque referent acceptam. Hic enim unus, Anno Domini 1648, rebus Patris desperatis, omnibusque, praecipiti fuga, dilabentibus, inventus est, qui Divino confisus auxilio, pedem movere noluerit, nisi contra Hostem, victoriis, ac praeda, supra modum insolescentem. Quod tanta benedictione Domini secundatum est, ut cum Zaporoviensibus Kosacis, Praemisiam obsidentibus, ac pene iam

Rozdział dwudziesty

O przytułku

Przy gościńcu, który prowadzi z Przemyśla do Jarosławia, został kiedyś zbudowany przytułek, który jednak zawalił się ze starości. Ale na jego miejscu, nakładem świętej pamięci Wielmożnej Pani Elżbiety z Tęczyna Korniaktowej, matrony wszelkich cnót pełnej, został zbudowany nowy, nawet wygodniejszy niż ten pierwszy, został on jednak zniszczony pożarem w czasie najazdu Węgrów w roku Pańskim 1657¹⁰⁹.

[S. 29]

Obecnie cieszymy się tym, że zaczęto wznosić nowy budynek i już stoją fundamenty, dzięki szlachetnej pobożności i hojności Wielmożnego Pana Karola Franciszka na Białobokach Korniaкта, przesławnego bohatera, któremu miasto Przemyśl oraz wszystkie kościoły położone w jego okolicach zawdzięczają, po Bogu, swoje ocalenie i na wieki będą za to wdzięczne. On bowiem, w roku Pańskim 1648, kiedy ojczyzna znajdowała się w rozpaczliwym położeniu i wszyscy rozbiegli się w pośpiesznej ucieczce, był jedynym, który ufny w Bożą pomoc, postanowił nie ruszyć się z miejsca, chyba że przeciwko wrogowi, który był rozzuchwalony ponad miarę zwycięstwami i grabieżami. Dzięki temu Bożemu błogosławieństwu starł się z Kozakami Zaporoskimi, którzy oblegali

109. Zob. A, Borcz, *Przemyśl 1656-1657*, Warszawa 2006; tenże, *Działania wojenne na terenie ziemi przemyskiej i sanockiej w latach „potopu” 1655-1657*, Przemyśl 1999.

occupantibus, sub ipso Civitatis vallo spectantibus universis, manu conserta, ipsas feliciter represserit, editaque magna caede, a Civitate reiecerit ac fugaverit, Patrisque ac Servatoris nomen, etiam apud invidios, sibi comparaverit. Quod totum Divinae Gratiae, Beatissimaeque Virginis MARIAE, Dominae, Patronae, Advocatae nostrae, sanctorumque Civitatis Praemisliensis Patronorum, Meritis et Intercessioni debemus. Isteque Vir fortissimus, debere se profitetur. Quapropter Pietatis operibus intentus, Pauperes quoque Zoravicensis, benignum Christianae Misericordiae, convertit suum aspectum, et Domum, quae, per Ipsorum habitatione, sit commodissima, iam ut dictum, habere coepit, sub liberalitatis suae manu.

Ad Hospitale, pertinet Hortus, inter viam publicam et hortum trigonalem, Plebanalem situs, a Septentrioneque agro Curiali, a meridie Horto Scholae clauditur.

De Fundatione Hospitalis perpetua, nullam notam invenio, quae dici possit certa. Gaudebat tamen Scriptis Ordinationisque, annuorum proventurum, per Magnificos Dominos, Villae Haeredes, et etiam per Magnificum Dominum Carolum

Przemysł¹¹⁰ i byli blisko jego zdobycia, pod samymi murami miasta i na oczach wszystkich szczęśliwie ich pokonał zadając im wielką klęskę. Odparł ich od miasta i zmusił do ucieczki, tak, że nawet wśród niechętnych sobie, zyskał miano Ojca i Zbawcy. Zawdzięczamy to wszystko Bożej Łasce oraz zasługom i wstawiennictwu Najświętszej Maryi Panny, Pani i Orędowniczki naszej, wraz ze świętymi patronami miasta Przemysła¹¹¹. On sam, mąż najdzielniejszy wyznał, że im to zawdzięcza. Z tego powodu dbając o uczynki pobożności, zwrócił swoje oblicze, pełne chrześcijańskiego miłosierdzia, także ku biednym żurawickim i w swojej hojności zaczął wznosić dla nich dom, odpowiedni na ich mieszkanie, jak było już to powiedziane.

Do przytułku należy ogród, położony pomiędzy gościńcem a trójkątnym ogrodem plebańskim. Od północy otacza go pole dworskie, a od południa ogród szkoły.

O trwałej fundacji na rzecz kościoła, nie znalazłem żadnej pewnej informacji. Miał jednak w przeszłości zapis gwarantujący mu coroczne dochody, udzielony przez Wielmożnych Panów dziedziców wsi i także przez Wielmożnego Pana Karola

110. W 1648 r. Przemysł obległ pułkownik kozacki Kopystyński. Został pobity przez Karola Korniąta z Sośnicy.

111. Patronem miasta Przemysła był od XVI w. św. Wincenty, żyjący w II w. po Chr. w Rzymie. Został oskarżony o zniewagę bogów rzymskich i cesarza, gdyż głosił Ewangelię. Torturami próbowano nakłonić go do zaparcia się wiary. Wybrał śmierć. Kościół uznał go za świętego. Relikwie tego męczennika trafiły do kościoła oo. Franciszkanów w Przemysłu. Przekazy historyczne poświadczają, że za jego wstawiennictwem dokonało się w mieście kilka cudów. Pierwszy miał miejsce w 1657 r., podczas ataku wojsk Jerzego II Rakoczego wraz z Tatarami na Przemysł. Mieszkańcy miasta wraz z franciszkanami zorganizowali procesję z relikwiami św. Wincentego i wystawili je w jednej z bram miejskich. Obecność relikwii skłoniła nieprzyjaciół do odstąpienia od oblężenia bram Przemysła. Cud ten został uwieczniony na obrazie znajdującym się nad wejściem na chór w kościele oo. Franciszkanów. Inne cuda dotyczyły uzdrowień.

[Cb. 30]

Franciscum, in Białoboki, Korniakt, feliciter modernum Dominum et Haeredem assignatis. Ad praesens, cum Hospitalis Domo, proventus cessaverunt. Ubi Domus nova constiterit, reducem Liberalitatem, munificentiamque Magnifici Domini, spe concipimus, et expectamus.

Titulus Vigésimus primus

De Approbatione Compositionum

Approbatio Sedis Ordinariae, apposita est, in utraque Compositione, tanquam conditio principalis, et fulcrum, ac robur perpetuitatis. Nondum habetur, nec pro illa est laboratum.

Prior obicem habuit, ex interveniente morte, et quod Executioni plene non fuerit demandata. Posterior, itidem nondum totaliter, effectum est consecuta, propter Locum Piscinae, qui Ecclesiae commodus esset, ipsamque contentaret, nondum assignatum. Nam qui designatus erat non est ex re et commodo Ecclesia, ut supra dictum, ideoque acceptari non potuit, nec est acceptatus. Accedit etiam, quod de Skotnik (propter informationis sufficientis, quae iam haberi coepit, defectum) in utraque Compositione, nullus tractatus habitus fuerit, sine quo, ne Ecclesia damnificata relinquatur, ad Approbationem, perveniri non potest. Hunc tractatum, ut dictum supra, iam ego mente concepi, totus in eo sum, ut Ecclesia, plene reddatur indemnis, et Fiet Voluntas Dei.

Percipio quidem de Skotnik, Messalia,

[S. 30]

Franciszka na Białobokach, Korniakta. W chwili obecnej, przy nowym domu, dochód ustał. Oczekujemy jednak i żywimy nadzieję, że kiedy powstanie nowy dom, powróci hojność i dobroczynność Wielmożnego Pana.

Rozdział dwudziesty pierwszy

O zatwierdzeniu układów.

Zatwierdzenie przez ordynariusza, jest wymienione w obu układach, jako ich główny warunek, podstawa i nadanie trwałej mocy prawnej. Nie mają jeszcze tego zatwierdzenia, ani nie są prowadzone o nie starania.

W przypadku pierwszego na przeszkodzie stała śmierć i fakt, że nie została ona skutecznie przekazana do wykonania. W przypadku drugiej, nie została ona również całkowicie wykonana ponieważ nie wyznaczono jeszcze miejsca na sadzawkę rybną, które byłoby wygodne dla kościoła i mu odpowiadało. To bowiem, które zostało wyznaczone, nie jest korzystne dla kościoła i dlatego też, jak to zostało powiedziane, nie mogło być przyjęte i nie jest przyjęte w dalszym ciągu. Dochodzi do tego jeszcze to, że w żadnej z umów nie było mowy o Skotniku (z powodu braku wystarczającej wiedzy, ale już ją zdobyłem), a bez uwzględnienia tego, nie może dojść do zatwierdzenia, aby kościół nie poniósł szkody. Wyjaśnienie tej sprawy, jak to wspomniałem, już zacząłem rozważać

sed hoc non obstat, quominus possessor ipsius kmeto, ad labore quoque et census, Ecclesiae sit obligatus, sicut alii kmetones, et Rectori Ecclesiae, quo ad Messalia, et Domino ac

[Ch.31]

Haeredi suo, quo ad labores et Census obligantur. Tantumdem enim est, quo ad ista, Ecclesiae obligari, ac Domino, et Haeredi seculari.

Caeterum, quae iam complanata sunt, et executioni demandata, eorum nihil retracto, et quantum humana permittit fragilitas, puto Ecclesiam in Iure suo, quo ad illa sartam tectamque conservatam esse. De loco tantum piscinae, et de Skotnik, res agitur, quae duo sola, Approbationis impetrationem remorantur.

Additur autem in posteriori Compositione, officium approbationis impetrandae, ad me Plebanum, impensas vero omnes, quaecumque, ipsius occasione, faciende fuerint, ad Dominum et Haeredem pertinere. Quod ex me est, sublatis memoratis impedimentis, fiet. Precor Sanctissimam Divinam Bonitatem, ut mentem meam, in sua voluntate, illuminare, atque ad agendum, pro Patrimonio suo, et Dote Sponsae suae Ecclesiae, gratiam mihi largiri dignetur, ut plene, et perfecte Fiat Voluntas Ipsius, et praeter ipsam, in omnibus consiliis, et actionibus meis, nihil omnino admittam.

będąc cały oddany temu, aby kościół nic nie stracił i stanie się jak Bóg chce.

Odbieram bowiem za Skotnik meszne, ale nie stoi to na przeszkodzie, aby kmieć będący jego właścicielem, był zobowiązany do pańszczyzny i czynszu na rzecz kościoła, tak jak inni kmiecie, którzy płacą meszne proboszczowi kościoła, a na rzecz pana

[S. 31]

i dziedzica swojego odrabiają pańszczyznę i płacą czynsz. Tak samo jest zobowiązany do tych obciążeń, wobec kościoła, jak wobec pana i dziedzica.

Jeśli chodzi o pozostałe ustalenia, przekazane do wykonania, nic z nich nie cofam, i sądzę, że na ile pozwoliła na to ułomność ludzka, kościół nie doznał żadnego uszczerbku w swoich prawach. Chodzi tylko o miejsce na sadzawkę oraz Skotnik i tylko te dwie rzeczy wstrzymują moje starania o zatwierdzenie biskupie.

W późniejszym układzie zostało zaś dodane, że obowiązek starania się o zatwierdzenie spoczywa na mnie plebanie, a pokrycie wszystkich wydatków poniesionych przy tej okazji spoczywa na panu i dziedzicu wsi. Z mojej strony stanie się tak, jeśli zostaną usunięte wspomniane przeszkody. Upraszam Najświętszą Bożą Dobroć, aby w swojej woli oświecił mój umysł i zechciał udzielić mi łaski działania na rzecz Jego dziedzictwa i uposażenia Jego Oblubienicy Kościoła, tak aby w sposób pełny i doskonały wypełniła się Jego wola, a ja żebym do moich postanowień i zamiarów nie dopuścił niczego, co Jemu się sprzeciwia.

Titulus Vigesima secundus Rozdział dwudziesty drugi

De Rectoribus Ecclesiae

Quorum mentio habetur, in Actis Consistorialibus Praemisliensibus, hos collegi, et per ordinem sequuntur.

Praeclaus Plebanus in Zoravica, Procuratorem constituit, Anno Domini 1479, die 4 Junii

Joannes Bastowski Canonicus Sandomiriensis, resignat Ecclesiam

[Ch.32]

Zoravicensem, Anno Domini 1485, 22 Junii

Leonardus Notarius Officialis, nominatur Plebanus, ac Procuratorem constituit Anno Domini 1485 7 Novembris. Ponitur in Fundatione Decimarum, de Bolestraszyce AD 1492, ultima Aprilis. Agit de raptu Decimarum, de Dunkowice et Małkowice, Anno Domini 1495, 16 Septembris. Decretum obtinet, ratione earundem Anno Domini 1495, 23 Decembris. Iurat super earundem valore Anno Domini 1496, 18 Ianuarii. Agit ratione Decimarum, de Bolestraszyce, et

O proboszczach kościoła

Zebrałem informacje o tych, na temat których są wzmianki w Aktach Konsystorza Przemyskiego i ułożyłem po kolei¹¹².

Przeclaw, pleban żurawicki ustanowił pełnomocnika 4 czerwca roku Pańskiego 1479¹¹³.

Jan Bastowski, kanonik sandomierski, składa rezygnację z parafii

[S. 32]

żurawickiej, 22 czerwca roku Pańskiego 1485¹¹⁴.

Leonard, notariusz oficjała, został mianowany plebanem oraz ustanowił pełnomocnika 7 listopada roku Pańskiego 1485¹¹⁵. Jest wymieniony w zapisie dziesięcin z Bolestraszyce w dniu 30 kwietnia roku Pańskiego 1492¹¹⁶. Sądzi się o zabranie dziesięcin z Duńkowiczek¹¹⁷ i Małkowic 16 września roku Pańskiego 1495¹¹⁸. Otrzymał dotyczący ich wyrok 23 grudnia roku Pańskiego 1495¹¹⁹. Potwierdza przysięgą wysokość tych dziesięcin 18 stycznia roku Pańskiego

112. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy okresu staropolskiego*, [w:] *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010, s. 28-39.

113. Był to piątek.

114. Była to środa.

115. Był to poniedziałek.

116. Był to poniedziałek po niedzieli białej (*Dominica Alba*).

117. Duńkowiczki – wieś w pobliżu Przemyśla.

118. Była to środa po uroczystości Podwyższenia Krzyża Świętego.

119. Była to środa przed uroczystością Narodzenia Pańskiego.

obtinet Interlocutorium Anno Domini 1510, 13 Aprilis, Decretum Anno Domini 1511, 28 Martii.

Stanislaus Orzechowski, Canonicus postea Officialis Generalis Praemisliensis, nominatur Plebanus Zoraviciensis, Anno Domini 1530, 3 Septembris. Compositio ratione Decimarum, de Bolestraszyce, Anno Domini 1537, 24 Septembris. Donat Alexandro Orzechowski, ad annum omnes proventus Ecclesiae Zoravicensis Anno Domini 1541, die 7 Julii. Actio eius, ratione Decimarum de Bolestraszyce Anno Domini 1541, 4 Novembris. Et 1543, 24 Octobris ibidem habetur Decretum. Compositio Anno Domini 1545, 23 Septembris. Eius Contractus, ratione Bonorum, et Decimarum, ad Ecclesiam Zoravicensem pertinentium, in quo inter alias Decimas, est de Wielboryzy, et Małkowice. Item haec formalia verba ponuntur: *Jeden ogród, dobrze sprawiwszy, który będzie chciał.* Ex quo patet, plures Hortos Plebanales fuisse. Resignat Ecclesiam Anno Domini 1549, die 27 Octobris.

Matthias Dunkowski. Instituitur Anno Domini 1549 die 18 Decembris.

1496¹²⁰. Sądzi się o dziesięciny z Bolestraszyce i otrzymał wyrok przedstanowczy 13 kwietnia roku Pańskiego 1510¹²¹, a wyrok ostateczny 28 marca roku Pańskiego 1511¹²².

Stanisław Orzechowski, kanonik, a następnie oficjał generalny przemyski, został mianowany plebanem żurawickim, 3 września roku Pańskiego 1530¹²³. Zawarł umowę dotyczącą dziesięcin z Bolestraszyce, 24 września roku Pańskiego 1537¹²⁴. Darował Aleksandrowi Orzechowskiemu¹²⁵ na rok cały dochód kościoła żurawickiego dnia 7 listopada roku Pańskiego 1541¹²⁶. Jego rozprawa w sprawie dziesięcin z Bolestraszyce 4 listopada roku Pańskiego 1541¹²⁷ i jest tam także wyrok z 24 października 1543¹²⁸. Układ z 23 września roku Pańskiego 1545¹²⁹. Jego umowa dotycząca dóbr i dziesięcin należących do kościoła żurawickiego, w której jest między innymi mowa o dziesięcinie z Wielboryzów i Małkowic. Zawarte są tam też dokładnie te słowa: *Jeden ogród, dobrze sprawiwszy, który będzie chciał.* Wynika z tego, że było wiele ogrodów plebańskich. Zrezygnował

120. Była to sobota po oktawie Objawienia Pańskiego.

121. Była to sobota po niedzieli białej (*Dominica Alba*).

122. Był to piątek przed IV niedzielą Wielkiego Postu.

123. Była to sobota przed uroczystością Narodzenia NMP.

124. Był to poniedziałek.

125. Osoba o nieustalonej bliżej tożsamości, krewny – brat lub stryj – ks. Stanisława Orzechowskiego. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 32.

126. Był to poniedziałek w oktawie Wszystkich Świętych.

127. Był to piątek w oktawie Wszystkich Świętych.

128. Była to środa.

129. Była to środa.

Actio eiusdem ratione Decimarum, de Bolestraszyce, Anno Domini 1559, 27 Octobris, et Decretum ibidem. Ad idem Anno Domini 1560, 1 Februarii

[Ch. 33]

Procuratoris constitutio. Nuncius a Reverendissimo Domino Domino Philippo Padniewski, Episcopo Praemisliensi, admittitur, ad possessionem Bonorum Episcopalium Anno Domini 1560 Feria tertia, post Dominicam Oculi. Quod habetur, in Actis Conclusionum Capitularium. Resignat Anno Domini 1569, die 5 Septembris.

Andreas Dąbski, Canonicus Krusviccensis, instituitur ad Ecclesiam Zoravicensem, Anno Domini 1569, 23 Septembris.

Martinus Czarkowski, praetendit se Plebanum Zoravicensem, et citatur ad privandum. Anno Domini 1589, die 20 Julii.

z probostwa 27 października roku Pańskiego 1549¹³⁰.

Maciej Dunikowski, ustanowiony 18 grudnia roku Pańskiego 1549¹³¹. Jego rozprawa w sprawie dziesięcin z Bolestraszyce 27 października roku Pańskiego 1559¹³² i tamże wyrok. Dla tej sprawy z 1 lutego roku Pańskiego 1560¹³³

[S. 33]

ustanowienie pełnomocnika. Wysłannik posłany przez Przewielebnego księdza Filipa Padniewskiego¹³⁴, biskupa przemyskiego dla objęcia dóbr biskupich we wtorek po trzeciej niedzieli Wielkiego Postu [1 marca] roku Pańskiego 1560. Jest to zawarte w Aktach Postanowień Kapituły. Zrezygnował ze stanowiska 5 września roku Pańskiego 1569¹³⁵.

Andrzej Dąbski¹³⁶, kanonik kruszwicki, objął kościół żurawicki 23 września roku Pańskiego 1569¹³⁷.

Marcin Czarnkowski¹³⁸, bezprawnie zajmował stanowisko plebana żurawickiego i wezwany do rezygnacji 20 lipca roku Pańskiego 1589¹³⁹.

130. Była to niedziela, wigilia przed wspomnieniem św.św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza.

131. Była to środa przed IV niedzielą Adwentu.

132. Był to piątek, wigilia przed wspomnieniem św.św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza.

133. Był to czwartek, wspomnienie św. Ignacego Antiocheńskiego biskupa .męczennika, wigilia przed uroczystością Ofiarowania Pańskiego (Oczyszczenia NMP)

134. Filip Padniewski, h. Nowina (1510-1572) – podkanclerzy koronny (1559-1562), biskup przemyski (1560-1562), biskup krakowski (1562-1572), sekretarz wielki koronny (1557-1572), pisarz polityczny, mówca i mecenas sztuki.

135. Był to poniedziałek przed uroczystością Narodzenia NMP.

136. Proboszcz żurawicki 1569-1589. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 34.

137. Był to piątek.

138. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 34.

139. Był to czwartek.

Venceslaus Irzykowski, scribitur Ecclesiam resignavisse, Anno Domini 1596, die 23 Augusti. De hoc Traditio est, agrum Plebanalem, primaevae Foundationis, commutavisse in praesentem. Et sic affirmavit, immediatus Antecessor meus, ut habetur, in priore compositione, de qua Titulo de agro supra.

Matthias Jamiński, de Łowicz. Instituitur Anno Domini 1596, 23 Augusti.

Andreas Buscensis, alias, a Busko. Inducit Testes iuratos, ratione Decimarum, Natkowice et Orzechowce. Anno Domini 1602, die 22 Martii. Resignat Ecclesiam Zoravicensem, Anno Domini 1603, die 4 Aprilis.

Joannes Sobocki, Instituitur ad Ecclesiam Anno Domini 1603, 13 Junii. Resignat eandem, Anno Domini 1605, 7 Martii.

Wacław Irzykowski¹⁴⁰, zapisano o nim, że zrezygnował z probostwa 23 sierpnia roku Pańskiego 1596¹⁴¹. Podają, że to właśnie on wymienił pole z pierwszej fundacji na obecne. Potwierdził to bezpośredni mój poprzednik, jak jest to podane w pierwszym układzie, o którym mowa powyżej w rozdziale o polu.

Maciej Jamiński z Łowicza¹⁴², wprowadzony 23 sierpnia roku Pańskiego 1596¹⁴³.

Andrzej Buski, inaczej z Buska¹⁴⁴. Przedstawił zaprzysiężonych świadków w sprawie dziesięcin z Hnatkowic i Orzechowic 22 marca roku Pańskiego 1602¹⁴⁵. Zrezygnował z kościoła żurawickiego 4 kwietnia roku Pańskiego 1603¹⁴⁶.

Jan Sobocki¹⁴⁷, objął kościół 13 czerwca roku Pańskiego 1603¹⁴⁸. Złożył rezygnację 7 marca roku Pańskiego 1605¹⁴⁹.

[Ch.34]

Stanislaus Zembryca. Instituitur Anno Domini 1605, die 26 Iulii. In eius

[S. 34]

Stanisław Zembryca¹⁵⁰. Wprowadzony na probostwo 26 lipca roku Pańskiego 1605¹⁵¹.

140. Proboszcz żurawicki. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 35.

141. Była to sobota po oktawie Wniebowzięcia NMP.

142. Proboszcz żurawicki. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 35.

143. Była to sobota po oktawie Wniebowzięcia NMP.

144. Proboszcz żurawicki. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 36.

145. Był to piątek po IV niedzieli Wielkiego Postu.

146. Był to czwartek w oktawie Wielkanocy.

147. Proboszcz żurawicki. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 36.

148. Był to piątek, wspomnienie św. Antoniego z Padwy.

149. Był to Wielki Czwartek.

150. Stanisław Zembrzuski – proboszcz żurawicki. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 37.

151. Był to wtorek, wspomnienie św. Anny.

Testamento, fit mentio Decimarum, de Bolestraszyce, et Dunkowce, Anno Domini 1615, 29 Aprilis.

Samuel Koziarowski, nominatur Plebanus Zoravicensis, Anno Domini 1620, die 13 Januarii.

Nicolaus Zołtowski. Instituitur Anno Domini 1622, 3 Iunii. Eius actio, ratione Decimae manipularis, de Małkowice, et Interlocutoria Anno Domini 1623, 10 Februarii. Testes inducit 17 Februarii, et dilatio ad 5 Aprilis.

Hi praecesserunt, quorum nomina connotata sunt, in Actis Consistorii Praemisiensis.

Ego tandem successi.

Et sum institutus Anno Domini 1624, die 26 Aprilis, ad Praesentationem Magnificae Dominae, Dominae, piae memoriae, Helisabethae de Tęczyn Korniaktowa, Dominae Advitalitiae Bonorum Villae Zoravicae, et Possessoris, necnon Tutricis

W swoim testamencie z 29 kwietnia roku Pańskiego 1615¹⁵² wspomina dziesięć z Bolestraszcyc i Duńkowiczek.

Samuel Koziarowski¹⁵³, mianowany plebanem żurawickim 13 stycznia roku Pańskiego 1620¹⁵⁴.

Mikołaj Żółtowski, wprowadzony na probostwo 3 czerwca roku Pańskiego 1622¹⁵⁵. Jego proces w sprawie dziesięcin snopowych z Małkowic, i wyrok przedstawowczy¹⁵⁶ 10 lutego roku Pańskiego 1623¹⁵⁷. Przedstawił świadków 17 lutego¹⁵⁸ i odroczenie procesu do 5 kwietnia¹⁵⁹.

Ci byli moimi poprzednikami i ich nazwiska są zanotowane w Aktach Konsystorza Przemyskiego.

W końcu ja objąłem po nich stanowisko. Zostałem wprowadzony na probostwo 26 kwietnia roku Pańskiego 1624¹⁶⁰ na podstawie prezenty¹⁶¹ świętej pamięci Wielmożnej Pani Elżbiety z Tęczyna Korniaktowej, dożywotniej pani

152. Była to środa po Niedzieli Białej.

153. Proboszcz żurawicki. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 38-39.

154. Była to niedziela w oktawie Objawienia Pańskiego.

155. Był to piątek po oktawie Bożego Ciała.

156. Wyrok przedstawowczy (*sententia interlocutoria*) – postanowienie nie kończące postępowania w sprawie.

157. Był to czwartek przed siedemdziesiątnicą, wspomnienie św. Scholastyki.

158. Była to sobota przed sześćdziesiątnicą.

159. Był to piątek przed Niedzielą Palmową, wspomnienie Matki Bożej Bolesnej.

160. Był to piątek przed III niedzielą po Wielkanocy.

161. Prezenta – w prawie kanonicznym - prawo do przedstawienia kandydata na urząd kościelny lub beneficjum, przysługujące władzy lub osobie świeckiej z tytułu jego uposażenia. Zostało ono ogłoszone na soborze trydenckim. U jego podstaw leżała instytucja kościołów prywatnych w monarchii frankońskiej a w średniowieczu inwestytura, czyli prawo władcy świeckiego do przekazywania władzy w kościele z użyciem insygniów kościelnych. W Polsce do 1772 r. królowie mieli prawo prezentowania kandydatów na biskupstwa, z tytułu wchodzenia z urzędu biskupów do senatu. Na poziomie parafii było to prawo obsadzenia parafii w drodze wyboru przez kolatora (właściciela wsi), wybranego przez siebie kandydata na proboszcza.

Filiorum suorum Minorennium, Benefactricis meae desideratissimae, Matronae, in qua Splendor Senatorii Generis, ex Patre Ossolinio, Palatino Sandomiriensi, Matre Sieninia Palatinide Podoliensis, acceptus, cum Pietate, eminentissimarumque Virtutum claritate, tanta effulgebat luce, ut quam Naturae, tam Gratiae donis, paucas, sui ordinis, Viduarum aequales habuisse putaretur. Sit memoria eius, in perpetuo Honore.

[Ch.35]

Sed Heu me, novissimum Sponsum, tam nobilis Sponsae Ecclesiae Zoravicensis. Aetatem egi, hoc in sancto spirituali connubi longissimam. Et amavi quidem Sponsam meam, ex animo, sed vix aliquid meritorum contuli. Debitum meum scivi esse maximum, et solvendo ut parem me praestarem, non curavi. Senex, defectus meos video, recogito, erubesco, ad quos claudebam oculos iuventutis meae. Parce Domine Deus meus, summa et Infinita Bonitas, peccatori. Da, Sponsa dilectissima, veniam deprecanti. Ignoscite Successores et

Sit Nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, et usque in saeculum.

Hic steti, in Curia mea Canonicali, die Sancti Mathaei Apostoli, et Evangelistae, Patroni Ecclesiae meae Zoravicensis, quae est dies 21 Mensis Septembris, Anno Domini 166 secundo. Meum

i posiadaczki dóbr wsi Żurawica, jak również opiekunki swoich nieletnich synów, dobrodziejki mojej najukochańszej. Była matroną, w której świetność rodu senatorskiego odziedziczona, po ojcu Ossolińskim, wojewodzie sandomierskim i po matce Sienieńskiej¹⁶², wojewodziance podolskiej, złączona z pobożnością i znakomitością najwyższych cnót, jaśniała takim blaskiem, że jak sądzono pod względem darów natury i łaski niewiele tylko wdów jej stanu mogło się z nią równać. Niech pamięć o niej będzie zawsze czczona.

[S. 35]

Lecz biada mi najnowszemu z małżonków tak Świetnej Oblubienicy, którym jest Kościół Żurawicki. Spędziłem w tym świętym duchowym małżeństwie najwięcej czasu. Pokochałem też tę moją Oblubienicę z całego serca, ale niewiele tylko zasług przyniosłem. Wiedziałem, że ciąży na mnie wielkie zobowiązanie, nie dbałem jednak, aby mu sprostać. Jako starzec widzę swoje braki, uznaję je i wstydzę się tego, na co przymykałem oko w mej młodości. Odpuść mnie grzesznemu, Panie Boże mój, który jesteś Największą i Nieskończoną Dobrocią. Oblubienico ukochana, udziel łaski proszącemu. Przebaczenie następcy moi i niech Imię Pańskie będzie pochwalone teraz i na wieki.

Zapisałem to wszystko tutaj w dworze¹⁶³ moim kanonickim, w dzień św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty, patrona mojego

162. Anna Sienieńska – od ok. 1540 r. żona (trzecia sukcesywnie) Jana Tęczyńskiego, h. Topór (zm. 1553).

163. Rezydencja przysługująca kanonikowi lub prałatowi z tytułu przynależności do kapituły.

aetatis annum 64tum cum Dei Gratia incepturus, si vixero, die 13 Octobris, proxime sequentis.

Fridericus Alembek, Sanctae Theologiae Doctor, Cantor Ecclesiae Cathedralis Praemisliensis, Plebanus Zoravicensis.
m[anu] p[ropria]

[Ch. 36]

Supplementum Ad Titulum Undecimum

De Skotnik

Iam, ex superioribus, notum, et per evidentiam certum, indubitatumque est Agrum, qui, olim, Skotnik, nuncupatus fuit, ex Haereditate donatione, in Ius et Dominium Ecclesiae Zoravicensis, pro Vino, caera, et aliis necessitatibus, ex eo, comparandis, transivisse, Postmodum autem per Antecessorum meorum inadvertentiam, agro Plebanali, dicto Orfinakowska, adiunctum, et pro Plebanali habitum fuisse, ac proinde Messalia tantum, et nihil amplius, uti ex aliis kmetonalibus agris, ex illo me percipere solvisse. At enim, ubi certus evasi, agrum hunc Skotnik, domini esse Ecclesiae Sponsae meae, cum Magnifico Domino Carolo Francisco in Białoboki Korniakt, tanquam Haerede et Possessore bonorum Villae Zoravicae, per plures annos tractabam, super illius, ad Ecclesiam meam, restitutione, quem etiam ad praestandam restitutionem,

kościół żurawickiego, czyli 21 dnia miesiąca września roku Pańskiego 1662¹⁶⁴. Zaczęną zaś z łaską Bożą 64 rok mojego życia 13 dnia nadchodzącego października¹⁶⁵, jeśli tylko dożyję.

Fryderyk Alembek, doktor świętej teologii, kantor kapituły przemyskiego kościoła katedralnego, pleban żurawicki. Spisane własnoręcznie.

[Ch. 36]

Dodatek Do rozdziału jedenastego

O Skotniku

Na podstawie tego, co podałem wcześniej, wiadomo już w sposób udowodniony i oczywisty, że pole, które kiedyś nazywało się Skotnik, dzięki darowiźnie dziedzica przeszło pod prawo i władzę kościoła żurawickiego, na pokrycie kosztów wina, wosku i innych koniecznych wydatków. Później jednak z powodu niedopatrzenia moich poprzedników, zostało ono dołączone do pola plebańskiego, zwanego Orfinakowską, i zaczęło być uważane za zwykłe pole plebańskie, dlatego też otrzymuję wypłacane z niego jedynie meszne i nic ponadto, podobnie jak z innych pól kmiecych. Jednak, kiedy uzyskałem pewność, że to pole Skotnik należy do Kościoła, Oblubienicy mojej, prowadziłem przez wiele lat rozmowy z Wielmożnym Panem Karolem Franciszkim na Białobokach Korniaktem, jako z dziedzicem i posiadaczem dóbr wioski Żurawica,

164. Był to czwartek.

165. Był to poniedziałek. Z tej informacji wynika, że urodził się on 13 X 1598 r.

inclinatum advertēbam. Sed restitutio differebatur, et tamen semper in bona spe pendebat, videbaturque brevi, ad optatum exitum deducenda. Eapropter, ad Forum Iudiciale, causam non deduxi, cum indignum iudicarem, per tricas potius forenses, quam per amicabiles tractatus, praesertim cum Ecclesiae Patrono, desideratam

na temat przywrócenia tego pola jako własności kościoła i nawet widziałem, że skłania się on do przeprowadzenia tego uzasadnionego zwrotu. Jednak zwrot opóźniał się, choć przez cały czas byłem dobrej myśli i wydawało się, że sprawa zostanie niedługo załatwiona pomyślnie. Z tego też powodu nie oddawałem sprawy do sądu, ponieważ uważałem, że nie godzi się, aby szukać pomyślnego rozwiązania przy tym uzasadnionym roszczeniu na drodze sporów sądowych, a nie poprzez polubowne układy, zwłaszcza, że dotyczyło to patrona mojego kościoła.

[Ch.37]

iustae praetensionis, quaerere definitionem.

Cum vero hanc materiam diutius, et studiosius tractarem, coepit animum meum, rationabilis considerationis dens mordere, ut identidem oriretur questio, an in percipiendis messalibus, ex agro Skotnik dicto, qui plane dominium esset Ecclesiae meae, per me aliquatenus non erraretur. Consilia ergo magnorum imploravi Theologorum, in quibus multum et temporis et laboris est insumptum. Tandem, cum probabiliter existimaretur, tempore donationis, Skotnik nondum excultum fuisse, sed abinde excoli coepisse, ac proinde, quanquam ad Messalia, ex eo percipienda, ex primaeva Fundatione, Plebanos ius habuisse, nondum tamen ea percepisse, donec excultus fuisset, sub parique conditione remaneret, ac Novalia consuevissent. Ideo in eam sententiam inclinabatur, ut diceretur, Skotnik agrum, ita ad Ecclesias solam spectare, ut Plebani ad fructus ipsius, minime attinere possent,

[S. 37]

Kiedy zaś rozważałem tę kwestię dłużej i staranniej, nie dawała mi spokoju pewna myśl i ciągle zadawałem sobie pytanie, czy przez pobieranie mesznego z wspomnianego pola zwanego Skotnik, które w sposób oczywisty należy do mojego kościoła, nie popełniłem jakiegoś błędu. Zasięgałem więc rady wielkich teologów i poświęciłem temu wiele czasu i trudu. Można zatem z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że w czasie pierwszej fundacji, Skotnik nie był jeszcze uprawiany i dopiero później zaczęto go uprawiać, dlatego też choć plebani byli uprawnieni do pobierania z niego mesznego na podstawie pierwotnej fundacji, nie pobierali go, zanim nie zaczął być uprawiany i został objęty takim samym prawem jak inne nowizny. Z tego powodu skłaniałem się ku zdaniu, żeby uznać, że pole Skotnik powinno być przeznaczone tylko na kościół, tak by plebani mieli jak najmniejsze prawo do dochodu z niego, a wszystko, co z niego pochodzi było w całości dla kościoła

sed quidquid ex eo proveniret, totum esset Ecclesiae, ad carbonamque ipsius, pro vino, caera, et aliis necessitatibus pertineret.

Super hac materia, sententiaque, fateor, me Ius nullum invenisse, nec invenire potuisse expressum. Captivabat me tamen doctissimi viri Leonardi Lessii Societatis Iesu Theologi, de Iustitia et Iure, Libro 2, c. 39 dubitatio 5, numerus 23, insignis sententia, quam his ipsis, ut sequuntur expressit verbis:

Verius igitur est, praedium huius Ecclesiae, debere decimas, alteri Ecclesiae, si ante quam esset huius Ecclesiae, eas alteri debebat. Secus si non debebat alteri Ecclesiae, sed illi, cui postea donatum est,

[Cb.38]

tunc enim, decimae extinguuntur. Et pro hac sententia allegat Panormitanus, in caput, Novum genus, De decimis, ubi in eandem sententiam, citat Innocentium.

Ex hac sententia, ita videtur, ita formandum esse discursum. Ager Skotnik, cum autem esset incultus, nondum erat, ad praestanda, de facto, messalia obligatus, ergo ea nondum debebat. Successit donatio Skotnik, facta Ecclesiae, ergo si erat aliqua messaliorum obligatio, in potentia, Plebanis per hanc donationem est extincta.

Dicerem, quia addidit Lessius, *si non debebat alteri Ecclesiae*, ideo sicut de facto

i wpływało do jego skarby na wino, воск i inne potrzebne wydatki.

Przyznam, że na ten temat i odnośnie tego zdania, nie znalazłem żadnego prawa i tak dokładnie wyrażonego poglądu. Przykuło jednak moją uwagę znakomite zdanie bardzo uczonego męża Leonarda Lesjusza¹⁶⁶, teologa z zakonu jezuitów, które wyraził tymi dokładnie słowami w swoim dziele *De Iustitia et Iure*¹⁶⁷ (O sprawiedliwości i prawie, księga 2, rozdział 39, wątpliwość 5, punkt 23): „Bardziej zgodne z prawdą jest, że majątek ziemski danego kościoła, jest zobowiązany do dziesięciny na rzecz innego kościoła, jeśli był do nich zobowiązany wcześniej, zanim stał się własnością danego kościoła. W innym wypadku, jeśli nie był zobowiązany do oddawania innemu kościołowi, ale temu, któremu został później przekazany,

[S. 38]

to wtedy dziesięciny wygasają. Opowiada się za tym zdaniem Panormitanus¹⁶⁸ w rozdziale „Nowy rodzaj, O dziesięcinach, gdzie dla potwierdzenia tego poglądu cytuje Innocentego”.

Wydaje się, że na podstawie tego zdania, trzeba sprawę rozumieć w ten sposób. Pole Skotnik, ponieważ nie było jeszcze uprawiane, nie było w rzeczywistości zobowiązane do płacenia mesznego, zatem meszne się z niego nie należało. Nastąpiło później przekazanie Skotnika kościołowi, zatem jeśli istniało potencjalne zobowiązanie do płacenia mesznego plebanom, to zostało wygaszone przez to przekazanie.

166. Leonard Lesjusz (1554-1623), właściwie Lenaert Leys – belgijski teolog z zakonu jezuitów, profesor teologii w uniwersytecie w Leuven. Autor słynnego traktatu z zakresu teologii moralnej *De iustitia et iure*.

167. *De Iustitia et Iure ceterisque Virtibus Cardinalibus...*, Leuven 1605. Dzieło miało wiele kolejnych wydań.

168. Panormitanus (1386-1445) właściwie Nicolaus de Tudeschis – włoski teolog, znawca prawa kanonicznego, arcybiskup Palermo (w łacińskiej wersji *Panormus*).

non debebat, sufficere tamen, quia debebat in potentia. Ergo etsi Plebani non reciperent messalia, tamen ipsi debebantur, ac proinde non possent dici Messalia extincta.

Verum Lessii sententia habet, extinguntur. Extingui nec non potest quod non est, quod non debetur. Ergo cum dicit, *si non debebat alteri Ecclesiae*, intelligendum est de debito, non in potentia, sed in facto, ac proinde, cum in facto non deberentur Plebanis, debitum in potentia iudicari debebat, extinctum esse, per novam donationem Ecclesiae factam.

Ego, ut verum fatear, sum hac in parte perplexus. Nam et Ecclesiae et Rectorum ipsius, iuri derogare pertimesco. Interim autem conscientiam meam, volo integerrima conservari. Constitui ergo in animo meo, quamdiu vita mea erit superstes de messalibus meis, huius agri, quovis anno Ecclesiae meae cedere, ita ut quaecunque, de Skotnik, ad manus meas pervenerit omnia ad

[Ch.39]

Ecclesiae carbonam consignem, idque a praesenti Anno, hoc proxime antecedenti Autumno Anno Domini 1660 octavi, quo missalia percepi ultima. Iuri tamen Successorum meorum Plebanorum Zoravicensum nihil penitus derogando. Post fata vero mea, Successores meos Plebanos, par erit, et omnino iudico esse necessarium ad Illustrissimum ac

Powiedziałbym jednak, ponieważ dodał Lesjusz, „jeśli nie był zobowiązany do oddawania innemu kościołowi”, że chociaż w rzeczywistości nie był zobowiązany, to wystarczy, że był zobowiązany potencjalnie. Zatem choć plebani nie otrzymywali mesznego, jednak mieli do niego prawo, a zatem nie można mówić o tym mesznie, że zostało wygaszone.

Jednak zdanie Lesjusza zawiera właśnie to słowo: wygasają. Wygasnąć nie może to, co nie istnieje lub co się nie należy. Zatem kiedy mówi: „jeśli nie był zobowiązany do oddawania innemu kościołowi”, to należy rozumieć, że chodzi o rzeczywiste zobowiązanie, a nie potencjalne i dlatego też, chociaż meszne w rzeczywistości nie należało się plebanom, powinno być uważane za potencjalnie należne i wygaszone poprzez późniejsze przekazanie kościołowi.

Prawdę mówiąc nie mam jasności w tej sprawie. Boję się, żeby nie naruszyć należnych praw albo kościoła, albo jego proboszczów. W międzyczasie pragnę zachować czyste sumienie. Postanowiłem zatem, że dopóki będę żył, moje meszne należne z tego pola, będę każdego roku oddawał kościołowi, tak że cokolwiek ze Skotnika dojdzie do mnie, wszystko

[S. 39]

przekażę do skarby kościoła i to od tego bieżącego roku, który przypada przed jesienią roku Pańskiego 1668, kiedy otrzymam najnowsze meszne. Nie ujmując nic zupełnie prawom moich następców plebanów żurawickich. Zatem po mojej śmierci, będzie rzeczą słuszną i jak sądzę konieczną, żeby następcy moi plebani zwrócili się w tej sprawie do

Reverendissimum Dominum Dominum Loci Ordinarium, hac in causa recurrere, et Sanctam Suae Celsitudinis implorare sententiam, sine qua ut conscientia illibata servari, ita nihil omnino, hac in parte, perpetuum, firmum et securum haberi potest. Si tamen Divina Bonitas hanc commoditatem mihi concedere dignata fuerit, etiam ego ipse vivens, ad Sanctam Suae Celsitudinis thronum recurrere, et facere faciendus non negligam. Scripsi die 20 Martii Anno Domini 166 nono.

Jaśnie Przewielebnego Pana Ordynariusza Miejsca i zapytali o zdanie Jego Świętą Wysokość, bez którego w tej sprawie nie tylko nie można zachować czystego sumienia, ale też nic nie może być uważane za trwałe, pewne i bezpieczne. Jeśli zaś Boża Dobroć zechce udzielić mi takiej możliwości, to także ja sam zwrócę się do tronu Jego Świętej Wysokości i nie zaniedbam uczynić tego, co należy. Zapisałem to dnia 20 marca roku Pańskiego 1669¹⁶⁹.

Ad Titulum Quatuordecim

De Decimis

Ex agris Praedialibus villae Małkowice

1 Decimae manipulares, a primae Ecclesiae Zoravicensis antiquitate, ipsi, tanquam suae propriae Parochiali et Baptismali, ex agris praedialibus, villae Małkowice, reddebantur. Successu autem temporum, annis, proxime ante 1495 lapsis, immediatus Leonardi Antecessor, cum Adamo Łowce,

[Ch.40]

in Dunkowice, et Małkowice Haerede, fecit super ipsis contractum, usque ad mortem suam, vel eiusdem Łowce.

Do rozdziału czternastego

O dziesięcinach

Z pól folwarcznych wsi Małkowice

1. Z pól folwarcznych wsi Małkowice oddawana była dziesięcina snopowa kościołowi żurawickiemu, od samego początku jego istnienia, jako właściwemu dla tej wsi kościołowi parafialnemu i chrzcielnemu. Z biegiem czasu jednak, w latach przypadających niedługo przed 1495, bezpośredni poprzednik Leonarda¹⁷⁰, zawarł z Adamem Łowczym¹⁷¹,

[S. 40]

diedzicem Duńkowiczek i Małkowic, umowę obowiązującą do momentu śmierci któregoś z nich. Po śmierci

169. Była to środa po II niedzieli Wielkiego Postu.

170. Poprzednikiem Leonarda ze Słupii, plebana żurawickiego od 7 XI 1485 r., był Jan Bastowski (Basta), który zrezygnował z probostwa w Żurawicy 22 VI 1485 r. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 29-30.

171. Adam z Orzka (Hurka) i Duńkowic (zm. 1501), łowczy ziemi przemyskiej między latami 1465-1501. Zob. *Urządnicy województwa ruskiego XIV-XVIII wieku. Spisy*, opr. K. Przyboś, Wrocław 1987, s. 207.

Mortuo Plebano, ubi Leonardus successit, ad decimas manipulares recuperandas, se convertit et per controversiam decretum in Foro Ecclesiastico obtinuit, in quo haec, quae sequuntur continentur:

1. Decimae manipulares, omnis grani, Leonardo adiudicantur, prout antea dabantur
2. Contractus, per Antecessorem factus irritatur
3. Ad solutionem Decimarum, una cum litis impensis, Adam Łowce compellitur.
4. Valorem Decimarum, Leonardus Plebanus, iuramento comprobare mandatur.

Quae sententia lata, et in scriptis promulgata est Anno Domini 1495, die 23 Decembris habeturque sub eodem Actu in Actis Consistorii Praemisliensis

2 Habetur autem, eodem decreto, titulus quo manipulares Decimae, adiudicantur Leonardo Plebano Zyravicensi. Quia videlicet, Adam Łowce, cum sua Curia Dunkowice et Małkowice ad Ecclesiam in Żyravica, iure Parochiali pertinebat, in eademque Ecclesiastica Sacramenta percipiebat, et ratione huius Perceptionis Sacramentorum, de decima omnis grani, post agros praediales, Ecclesiae Zyravicensi, et eius Plebanis respondere debebat, et a multis annis respondebat.

Itaque succedentibus annis, non est dubium, manipulares Decimas, in agris praedialibus villa Małkowice, per Plebanos Zyravicensis, manipulatim exdecimatas fuisse. Nulla enim imposterum, alicuius contractus Plebanorum cum Possessoribus Małkowice extat mentio, vel minima nota.

3 Sic ergo continuata est manipularium Decimarum possessio, ad Anno Domini 1548 inclusive et succedentibus annis.

plebana, gdy objął jego miejsce Leonard, przystąpił do odzyskania dziesięciny w formie snopowej i po rozprawie uzyskał wyrok w sądzie kościelnym, w którym zawarto, co następuje:

- 1) Zostają przyznane Leonardowi dziesięciny snopowe, z każdego zboża, podobnie jak były dawane wcześniej.
- 2) Umowa zawarta z poprzednikiem traci moc prawną.
- 3) Adam Łowczy jest zobowiązany do przekazania dziesięciny i pokrycia kosztów procesu.
- 4) Pleban Leonard jest zobowiązany do zatwierdzenia pod przysięgą wartości dziesięciny.

Ten wyrok został wydany i ogłoszony na piśmie dnia 23 grudnia roku Pańskiego 1495¹⁷² i jest zawarty pod tą datą w Aktach Konsystorza Przemyskiego.

2. W tym samym zatem dekrete jest zawarta podstawa prawna do przyznania dziesięcin snopowych Leonardowi, plebanowi żurawickiemu. Mianowicie dlatego, że Adam Łowczy wraz ze swoim dworem w Duńkowiczkach i Małkowicach należał prawnie do parafii w Żurawicy i w tymże kościele przyjmował sakramenty. Z racji tego przyjmowania sakramentów, był zobowiązany oddawać kościołowi żurawickiemu i jego plebanom z pól folwarcznych dziesięcinę z każdego ziarna i od wielu lat oddawał. Nie ulega zatem wątpliwości, że dziesięcina snopowa z pól folwarcznych wsi Małkowice była odbierana przez plebanów żurawickich w formie snopowej. Nie ma bowiem później żadnej wzmianki albo najmniejszego śladu o jakiegokolwiek umowie plebanów z właścicielami Małkowic.

172. Była to środa przed wigilią Bożego Narodzenia.

Siquidem Stanislaus Orzechowski,
Canonicus, Plebanus Zoravicensis,
Sebastiano

[Cb.41]

Kowalowski, Factori Villae Zoravicae, per contractum scriptum arendavit Decimas ex Małkowice provenientes. De quibus, ex eodem contractu, evidenter constat, fuisse manipulares. Primo, quia posita sunt, sine ulla exceptione vel additamento, inter alias manipulares, quae etiamnum sunt manipulares. Deinde quia, pecuniaria fuisset, arendari non poterant, sed ipse Orzechowski eas perciperet, aut saltem summam pecuniariam exprimeret in numero, quanta pro decimis deberetur. Tandem quia Orzechowski aperte et expresse, hoc declarat, cum dicit in contractu: *Item X. Orzechowski, ma bronić dziesięcin przereczonych, aby doszły Pana Kowalowskiego, jeśli by który Parochian hamował, którą dziesięcine.* Duo hic notanda. Primum, quia decimae in contractu memoratae, sub eodem titulo arendantur, alias enim scripsisset: *Jeśli by, albo dziesięciny hamował albo za którą pieniądze nie oddał.* Secundo, quia illa conditio, nullo modo potest aliter intelligi, quam de impedimento exdecimandi. Nemo enim dici potest, *ze hamuje będące przy sobie pieniądze, ktore oddac powinien, ale ze nieoddaie, albo zatrzymanie, albo nie chce wszystkich oddać.* Erant ergo ut aliae, manipulares. Et sic in manipulis tollebantur exdecimatae, per consequentem aetatem, nec erant aliqua

3. Zatem posiadanie dziesięciny snopowej trwało do roku Pańskiego 1548 włącznie, a także w latach następnym. Bowiern Stanisław Orzechowski, kanonik i pleban żurawicki wydzierżawił Sebastianowi

[S. 41]

Kowalowskiemu¹⁷³, rządcy wsi Żurawica, na podstawie pisemnej umowy, dziesięciny z Małkowic. Z umowy tej wynika jednoznacznie, że były one snopowe. Po pierwsze, zostały wymienione, bez żadnego zastrzeżenia albo dodatkowej uwagi, wśród innych dziesięcin snopowych, które do dnia dzisiejszego są snopowe. Następnie, gdyby były pieniężne, nie mogłyby być oddane w dzierżawę, ale sam Orzechowski, by je odbierał, albo przynajmniej zapisał dokładną kwotę, która należy się z racji dziesięcin. W końcu, Orzechowski otwarcie i wyraźnie to oznajmia, mówiąc w umowie: „Tak samo ksiądz Orzechowski ma bronić dziesięcin przereczonych¹⁷⁴, aby doszły [do] Pana Kowalowskiego, jeśli by któryś parafianin hamował którąś dziesięcinę”. Trzeba zwrócić tu uwagę na dwie rzeczy. Po pierwsze, że dziesięciny wspomniane w umowie, oddaje się w dzierżawę z tego samego tytułu co wcześniej, w innym bowiem wypadku napisałby: „Jeśli by, albo dziesięciny hamował, albo za którą pieniądze nie oddawał”. Po drugie, że nie można rozumieć tego warunku w żaden inny sposób, jak tylko, że chodzi o przeszkodę w odbieraniu dziesięciny. O nikim bowiem nie można powiedzieć

173. Osoba o nieustalanej bliżej tożsamości.

174. Staropolskie: wcześniej wspomnianych.

in eis mutatio, quia eius nulla omnino extat nota.

Et habetur hic contractus, infertus Actis Consistorii Praemisliensis sub Actu Anno Domini 1548, die Iovis, 24 Januarii. Et Actis Castrensibus Praem. Sub Actu in Castro Praemisliensi, feria quinta post Dominicam Laetare Quadragesimalem Proxima Anno Domini 1653.

4 Successit longam post annorum seriem, mutatio Anno Domini 1613. Quo Stanislaus Plebanus Zoravicensis, super his Decimis manipularibus,

[Ch.42]

fecit contractum, ex quo, certam pecuniariam summam, a Generoso olim Domino Dunkowski, Subiudice Terrae Praemisliensis, villae Małkowice possessore, annuatim percipiebat. Sed paenitentia ductus, coram Amicis declarabat, se curam habiturum, ut manipularium decimarum usu gauderet. Et moverat litem Generoso Domino Dunkowski Subiudici, intercesseratque motio ad Iudicia Regni Tribunalia, in quibus Stanislaus Plebanus praefatus, nescitur quo casu, aut causa comparuerat, ideoque Generosus Dominus Dunkowski Subiudex obtinuit libertatem a termino, non tamen a causa. Et sic Ius Ecclesiae Zoravicensis illibatam, intactamque remansit.

„że hamuje będące przy nim pieniądze, które oddać powinien, ale że nie oddaje, albo zatrzymuje, albo nie chce wszystkich oddać”. Były one zatem jak inne snopowe. Tak zatem były przyjmowane dziesięciny w formie snopowej przez kolejne lata, i nie nastąpiła tu żadna zmiana, ponieważ nie ma o tym żadnego śladu.

I jest zachowana ta umowa, wciągnięta do Akt Konsystorza Przemyskiego w akcie z przypadającego w czwartek 24 stycznia roku Pańskiego 1548. Ponadto w Aktach Grodzkich Przemyskich, w akcie na zamku przemyskim z czwartku przypadającego po niedzieli Laetare Wielkiego Postu [27 marca] roku Pańskiego 1653.

4. Zmiana po wielu latach nastąpiła w roku Pańskim 1613. Wtedy to Stanisław, pleban żurawicki, w sprawie tych dziesięcin snopowych,

[S. 42]

zawarł umowę, na podstawie której, pobierał co roku pewną sumę pieniędzy od nieżyjącego już, szlachetnie urodzonego Pana Dunikowskiego¹⁷⁵, podsędka ziemi przemyskiej i właściciela wsi Małkowice. Później jednak, powodowany żalem, ogłosił wobec przyjaciół, że będzie się starać, aby znowu cieszył się dziesięcinami w formie snopowej. Wytoczył zatem proces szlachetnie urodzonemu Panu Dunikowskiemu, podsędkowi, i sprawa doszła do Trybunału Koronnego, w którym wymieniony pleban Stanisław, nie wiadomo z jakiego zdarzenia lub przyczyny, nie stawiał się i dlatego też szlachetnie urodzony Pan Dunikowski, podsędek, otrzymał zwolnienie od wypełnienia żądania

175. Jan Paweł Dunikowski, h. Abdank (zm. 1621) – podsędek ziemi przemyskiej 1611-1617. Zob. *Urzędniczy...*, s. 226.

Caeterum, quod idem Plebanus, curae haberet et habiturum se declaret habetur, inter depositiones Testium, pro Ecclesiae Zoravicensi inductorum, in depositione Tertii Testis. Quae depositiones extant in Actis Consistorialibus Praemisliensis Sub Actu Anno Domini 1623, Feria sexta, die 17 Mensis Februarii.

Ergo demum Anno Domini 1613 Ecclesia Zoravicensis claudicare coepit. Dicitur enim ibi, contractum factum ante annos 10.

5 Successores quoque Plebani, non erant hac in parte ociosi et silentes. Nam paulo post, Nicolaus Żółtowski Plebanus, illos ipsos testes, in Termino, ex Citatione proveniente, induxit eosdemque fecit examinari, ubi expresse haec verba habentur: Ex parte decimarum manipularium, de praedio villae Małkowice, ad Ecclesiam Parochialem Zoravicensem, antiquitus de iure et consuetudine spectantium.

Addo In depositionibus Testium, hoc singulare contineri, quod

[Ch.43]

de pecunia aliquando, ante Stanislai Plebani contractum, accepta, nulla fiat mentio. Sed tantum post illum contractum, et quod sit accepta tantum a Generoso Domino Dunkowski Subiudice. Ex quo indubitatum manet semper antea manipularim fuisse exdecimatam.

6 Ubi ego successi ratione manipularium

przed wyznaczoną datą, ale nie od samej sprawy. W ten sposób więc prawo kościoła żurawickiego pozostało nieuszczerplone i nienaruszone.

Ponadto to uwaga o tym, że ten pleban miał staranie i także deklarował, że będzie miał takie staranie, znajduje się wśród zeznań świadków, świadczących dla kościoła żurawickiego, w zeznaniu trzeciego świadka. Te zeznania zachowały się w Aktach Konsystorza Przemyskiego w akcie z dnia 17 lutego, piątku, w roku Pańskim 1623.

Dopiero zatem od roku Pańskiego 1613 prawo kościoła żurawickiego zaczęło się chwiać. Jest bowiem tam podane, że umowa została zawarta przed dziesięcioma laty.

5. Także następcy plebana nie pozostali w tej sprawie bezczynni i milczący. Bowiem po niedługim czasie, pleban Mikołaj Żółtowski, w terminie wynikającym z pozwu, przedstawił tych samych świadków, doprowadził do ich przesłuchania, w którym zawarte są dokładnie te słowa: W sprawie dziesięcin snopowych z folwarku wsi Małkowice, od dawnego czasu należnych kościołowi parafialnemu żurawickiemu na podstawie prawa i zwyczaju.

Dodam, że w zeznaniach świadków, jest podane wyraźnie, że

[S. 43]

nie ma żadnej wzmianki o przyjęciu niegdyś, przed umową plebana Stanisława, jakichś pieniędzy. Dopiero po tej umowie i tylko od szlachetnie urodzonego Pana Dunikowskiego, podsądka. Wynika z tego w sposób oczywisty, że wcześniej dziesięcina była zawsze snopowa.

6. Kiedy ja zostałem plebanem, z powodu

Decimarum causam in Iudicio Spirituali intentavi Reverendo Valentino Swoliszewski, Plebano Kosienicensi, qui has decimas, paulo ante vindicare coeperat, et pro ipsis pecuniam in summa florenorum 70 annuatim percipiebat, ex contractu, cum supra memorato Generoso Domino Dunkowski Subiudice Terrae Praemisliensis, inito. Erat haec longior controversia, tandem Decimae manipulares, mihi et Ecclesiae Zoravicensi sunt adiudicatae, illi silentium indictum, idque sub Actu Anno Domini 1624 die 11 Decembris. Appellavit et per novum decretum declaratum est, Appellationem fuisse desertatam, sub Actu Anno Domini 1625, Feria quarta die 8 Mensis Januarii.

Hoc tamen non obstante recurrit ille ad Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Nuncium Apostolicum, obtinuitque Literas compulsus, inhibitionis et citationis. Postea egit mecum, super prorogatione termini ultimi, obtinuit et idem aliquoties iteratum, tandem appellationem et causam silentio penitus deseruit, me interim, et studiorum tractatu, et variis impedimentis occupato.

7 Tandem Anno Domini 1660 Generosam Dominam Catharinam Grabina, Subiudicissam Terrae Praemisliensis, Possessorem villae Małkowice Citationem ad Iudicia Spiritualia evocavi atque ad extraditionem decimae

dziesięcin snopowych wytoczyłem sprawę w sądzie kościelnym Wielbnemu Walentemu Swoliszewskiemu¹⁷⁶, plebanowi kosienickiemu, który niewiele wcześniej zaczął przypisywać sobie te dziesięciny, i otrzymywał za nie pieniądze w wysokości 70 złotych rocznie, na podstawie umowy zawartej z wyżej wymienionym, szlachetnie urodzonym Panem Dunikowskim, podsędkiem ziemi przemyskiej. Spór ten trwał przez długi czas, w końcu jednak dziesięciny snopowe zostały zasądzone mnie i kościołowi żurawickiemu, jemu zaś nakazane milczenie, jak jest to zawarte w akcie z dnia 11 grudnia roku Pańskiego 1624¹⁷⁷. Złożył apelację, ale w nowym wyroku, zawartym w akcie ze środy 8 stycznia roku Pańskiego 1625, zostało ogłoszone, że apelacja została odrzucona. Niezależnie od tego jednak, odwołał się do Jaśnie Przewielebnego Księdza Nuncjusza Apostolskiego¹⁷⁸ i otrzymał wezwanie do przedstawienia dokumentów, pismo wstrzymujące bieg sprawy i pozew. Sądził się potem ze mną w sprawie odroczenia końcowego terminu, otrzymał zgodę i powtarzało się to kilkakrotnie, w końcu jednak całkiem zostawił apelację i sprawę, kiedy ja w tym czasie byłem zajęty studiami i innymi przeszkodami.

7. Wreszcie w roku Pańskim 1660 pozwałem do sądu kościelnego szlachetnie urodzoną Panią Katarzynę Grabinę¹⁷⁹, podsędkową ziemi przemyskiej, posiadaczkę wsi Małkowice, i zażądałem, aby dla wydania dziesięcin

176. Walenty Swoliszewski (ks.) – proboszcz kosienicki od 16 XII 1619 do 14 I 1636. Zob. M. Kociubiński, dz. cyt., s. 658; J. Hordowski, J. Pacanowski, *Kosienice. Zarys dziejów wsi i parafii*, Bolestraszyce 1998, s. 65.

177. Była to środa w oktawie Niepokalanego Poczęcia NMP, po II niedzieli Adwentu.

178. W latach 1622-1628 nuncjuszem apostolskim w Polsce był Giovanni Battista Lancellotti.

179. Żona Jan Macieja Grabii, h. Grabie, podsędka ziemi przemyskiej wymienionego w latach 1652-1653 i podwojewódzkiego przemyskiego w 1683. Zob. *Urządnicy...*, s. 334.

[Cb.44]

manipularis, omnis grani et seminis ex agris et araturis praedialibus, provenientis, a tempore suae possessionis, sententia Iudicii stringi, cogi et compelli petivi. Post deducta vero iura, nomine Partis citatae Generosus Dominus Ioannes Kokot, comparens respondit, Decimam controversam, annis anteactis, Reverendo Ioanni Swoliszewski, Plebano Kosienicienski, per Generosam Dominam Grabinam Subiudissam, extraditam esse, Pro anno vero currenti 1660, et aliis in futurum succedentibus, et extradendam fore, cui per decretum Iudicii praesentis fuerit adiudicata. Adiudicata ergo est Decima manipularis, mihi Rectori et Ecclesiae meae Zoravicensis, et reddi ex horreo meo, si iam est deducta, mandata, infra decursum duarum septimanarum. Plebano vero Kosienicenski inhibitum est ne eandem decimam imposterum usurpare praesumat, et cum eo iure agendi est mihi via reservata, ratione tantae damnationis et iniuriae meae. Lata haec est sententia, et habetur in Actis Consistorii Praemisliensis Sub Actu Praemisliae feria quinta post Dominicam 20 post Pentecosten proxima, die 6 Mensis Octobris, Anno Domini 1660.

8 Evocavi itaque, ad eadem Iudicia Reverendum Ioannem Swoliszewski, Plebano Kosienicenski, ob interceptam eandem decimam. Et lata est contra ipsum sententia pro parte mea et Ecclesiae meae Zoravicensis, estque mandata restitutio, infra decursum duorum mensium, sub poenis etc. Appellavit.

[Cb. 44]

snopowych, z każdego ziarna i nasienia z pól ornych folwarku, od chwili jej wejścia w posiadanie, została wyrokiem sądu zobowiązana, zmuszona i przynaglona. Jednak po złożeniu pozwu, w imieniu pozwanej strony wystąpił szlachetnie urodzony Pan Jan Kokot i odpowiedział, że sporna dziesięcina, w poprzednich latach, była wydawana przez szlachetnie urodzoną Panią Grabinę, podsędkową, Wielebnemu Janowi Swoliszewskiemu¹⁸⁰, plebanowi kosienickiemu. Za bieżący rok 1660 i kolejne na przyszłość, będzie wydawana temu, komu zostanie zasądzona przez wyrok tego sądu. Zasądzona zatem została dziesięcina snopowa mnie proboszczowi i kościołowi mojemu żurawickiemu i nakazane zostało, żebym ją oddał ze swojego spichlerza w przeciągu dwóch tygodni, jeśli już wcześniej została pobrana. Zaś plebanowi kosienickiemu zabroniono, aby w przyszłości nie starał się o przywłaszczenie tej dziesięciny, a przy tym jest dla mnie zagwarantowana droga prawna z racji tak wielkiej mojej szkody i niesprawiedliwości. Został ogłoszony ten wyrok i znajduje się w Aktach Konsystorza Przemyskiego w akcie danym w Przemyślu w czwartek po 20 niedzieli po Pięćdziesiątnicy czyli 6 października roku Pańskiego 1660.

8. Pozwałem zatem do tego samego sądu Wielebnego Jana Swoliszewskiego, plebana kosienickiego w sprawie przejęcia tejże dziesięciny. I został wydany wyrok przeciwko niemu, korzystny dla mnie

180. Jan Swoliszewski (ks.) – proboszcz kosienicki od 1 II 1636 do 19 IV 1662. Zob. M. Kociubiński, dz. cyt. s. 658; J. Hordowski, J. Pacanowski, *Kosienice...*, s. 65.

Non est delatum Appellationi. Est hoc in iisdem Actis, sub Actu Praemisliae, feria secunda post Dominicam Tertiam post Pascham proxima, die 9 Mensis Maii, Anno Domini 1661. Tamen extraiudicali appellatione, stetit in suis

i kościoła mojego żurawickiego oraz nakazane zostało oddanie w przeciagu dwóch miesięcy pod groźbą kar itd. Złożył apelację. Nie została jednak przyjęta. Jest to zawarte w tych samych Aktach w akcie danym w Przemyślu, w poniedziałek po Trzeciej Niedzieli po Wielkanocy, dnia 9 maja roku Pańskiego 1661. Złożył jednak apelację pozasądową¹⁸¹ w dozwolonym

[Cb.45]

terminis. Successerunt, de meo consensu confrontationes aliquot, et prorogationes terminorum et tandem venit ad persecutionem ut infra.

9 Rebus sic stantibus, obtinui contra praefatam Generosam Dominam Grabina, possessorem villae Małkowice, Officiosam Inhibitionem, ne ipsas Decimas manipulares, omnis grani et seminis, ex agris Praedialibus Villae Małkowice, Ecclesiae meae adiudicatas, et sub appellatione pendentis, Plebano Kosienicensi, exdecimare et extradere auderet, sed in firma arista penes se detineret. Erat Inhibitio haec extradita Praemisliae, die 23 mensis Julii, Anno Domini 1661. Estque Executioni demandata Anno eodem Julii 30. Additum ipsi robor Auctoritatis Ordinariae Anno Domini eodem 1661, die 26 Augusti, et habetur in speciali Munimento, et est ingrossata Actis Consistorii Praemisliensis Anno Domini 1669 Feria Quinta, post Dominicam Tertiam Quadragesimalem

[S. 45]

czasie. Nastąpiło, za moją zgodą, kilka konfrontacji i przedłużenie terminów i w końcu doszło do dochodzenia, o którym poniżej.

9. W takim stanie rzeczy otrzymałem przeciwko wspomianej szlachetnie urodzonej Pani Grabinie, posiadaczce wsi Małkowice, urzędowy zakaz, aby tych dziesięcin snopowych, z każdego ziarna i nasienia z pól folwarcznych wsi Małkowice, które zostały zasądzone mojemu kościołowi, a teraz zostały zawieszane przez apelację, nie odważyła się wydać plebanowi kosienickiemu, ale żeby je trzymała w kłosach u siebie. Został ten zakaz wydany w Przemyślu dnia 23 lipca roku Pańskiego 1661¹⁸². Został przeznaczony do wykonania 30 lipca tego samego roku¹⁸³. Zostało dodane również potwierdzenie ze strony autorytetu ordynariusza 26 sierpnia tego samego roku Pańskiego 1661¹⁸⁴, w specjalnym dokumencie, który został wciągnięty do Akt Konsystorza

181. Do czynności pozasądowych zalicza się te czynności, które nie są czynnościami przed sądem i nie są też czynnościami umożliwiającymi postępowanie sądowe. Postępowanie cywilne dzieli się na sądowe i pozasądowe. Postępowania cywilne pozasądowe to postępowania przed sądami polubownymi i postępowania pojednawcze. Również w postępowaniu kanonicznym pozasądowym możliwa jest apelacja.

182. Była to sobota.

183. Była to sobota.

184. Był to piątek

die 28 Martii.

10 Similis inhibitio, ab eodem Spirituali Iudicio emanavit Anno Sequenti, contra Generosos Dominos, Stanislaum a Drohoiow Drohoiowski Haeredem, et Catherinam Grabina, Subiudicissam, Possessorem Villae Małkowice, die 12 Mensis Iulii, Anno Domini 1662, et est executioni demandata, eodem Anno et Mense, die 18. Estque huic Inhibitioni, a sede Ordinaria, robur et decretum perpetuae firmitatis interpositum, eodem Anno Domini 1662, 25 Mensis Augusti.

[Ch.46]

Habetur haec Inhibitio, in Actis Consistorii Praemisliensis, una cum, priore.

11 Ventum est tandem, ad prosecutionem interpositae Appellationis, et serias controversias, cum Reverendo Stanislao Janiszewicz, tum temporis, post decessum olim Reverendi Joannis Swoliszewski, Plebano Kosienicensi. Coram Illustrissimo Domino Alexandro Bellentano, de Pollentanis, Prothonotario Apostolico, Generali Auditore, et Iudice Curiae Causarum Nunciaturae

Przemyskiego w czwartek po Trzeciej Niedzieli Wielkiego Postu, 28 marca roku Pańskiego 1669.

10. Podobny zakaz z tego samego sądu kościelnego został wydany w roku następnym przeciwko szlachetnie urodzonym, Stanisławowi z Drohojowa Drohojowskiemu¹⁸⁵ dziedzicowi i Katarzynie Grabinie, podsędkowej, posiadaczce wsi Małkowice, dnia 12 lipca roku Pańskiego 1662¹⁸⁶ i został przeznaczony do wykonania 18 dnia tego samego miesiąca i roku¹⁸⁷. Zostało dodane do tego zakazu potwierdzenie ze stolicy ordynariusza, jak też dekret nadający ciągłą ważność 25 sierpnia tego samego roku Pańskiego 1662¹⁸⁸.

[S. 46]

Zakaz ten jest zawarty w Aktach Konsystorza Przemyskiego wraz z poprzednim.

11. Doszło zatem w końcu do dochodzenia w sprawie złożonej apelacji i poważnych rozpraw z Wielebnym Stanisławem Janiszewiczem¹⁸⁹, który był w tym czasie, po śmierci śp. Wielebnego Jana Swoliszewskiego, plebanem kosienickim. [Działo się to wobec] Najjaśniejszego Pana Aleksandra Bellentano de Pollentanis¹⁹⁰, protonotariusza apostolskiego, generalnego audytora

185. Osoba o nieustalonej bliżej tożsamości.

186. Była to środa.

187. Był to wtorek.

188. Był to wtorek.

189. Stanisław Janiszewicz (ks.) – proboszcz kosienicki od 19 IV 1662 do 1663. Zob. M. Kociubiński, dz. cyt. s. 235; J. Hordowski, J. Pacanowski, *Kosienice...*, s. 65.

Apostolicae, necnon Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini Antonii Pignatelli, Dei et Apostolicae Sedis Gratia, Archiepiscopi Larisseni, Sanctissimi Domini nostri, Domini Alexandri, Divina Providentia, Papae Septimi, Praelati domestici, et Assistentia, ad Serenissimum Ioannem Casimirum, Poloniae et Sueciae Regem Potentissimum totumque Poloniae Regnum, et Magnum Lithuaniae Ducatum, cum Facultatibus Legati de Latere, Nuncii Apostolici. Post controversias tandem, stetit decretum approbationis, decreti primae Instantiae, de quo supra. Idque sub Actu, Anno Domini 1663, die Veneris, nona mensis Martii, Leopoli. Quod decretum, pro Executione remissum, ad Iudicem a quo primae Instantiae.

12. Reverendus Plebanus Kosienicensis, ab hoc decreto appellavit, ad Sanctam Sedem Apostolicam. Admissa appellatio, sed tantum ad effectum devolutivum, non autem suspensivum. Ut igitur maiori commoditate, Executio rei iudicatae, mihi succederet, iterum feci Reverendum Plebanum Kosienicensem, ad Iudicia Illustrissimae Nunciaturae Apostolicae Citari, petiique declarari sensum, devolutioni et suspensioni effectus, ne

i sędziego sądu Nuncjatury Apostolskiej jak również z udziałem Jaśnie Przewielebnego Pana Antoniego Pignatelli¹⁹¹, z łaski Boga i Stolicy Apostolskiej, Arcybiskupa Larissy, Prałata domowego naszego Najświętszego Pana Aleksandra VII¹⁹², z Bożej Opatrzności Papieża, oraz Nuncjusza Apostolskiego z uprawnieniami legata *de latere*¹⁹³ przy Najmiłościvszym Janie Kazimierzu¹⁹⁴, najpotężniejszym królu Polski i Szwecji oraz dla całego Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego. W końcu po rozprawach został wydany dekret potwierdzający dekret pierwszej instancji, o którym była mowa powyżej. Jest to zawarte w Akcie z piątku 9 maja roku Pańskiego 1663¹⁹⁵, danym we Lwowie. Ten dekret został przekazany do wykonania do sędziego, który wydał wyrok w pierwszej instancji.

12. Wielebny Pleban kosienicki złożył apelację od tego dekretu do Świętej Stolicy Apostolskiej. Apelacja została przyjęta, ale tylko ze skutkiem powodującym dalsze postępowanie, nie zaś zawieszenie wydanego dekretu. Aby łatwiej udało mi się wyegzekwować to, co zostało zasądzone, po raz kolejny pozwałem Wielebnego Plebana kosienickiego

190. Osoba o nieustalonej bliżej tożsamości.

191. Antonio Pignatelli del Rastrello (1615-1700) – arcybiskup tytularny Larissy od 1652, nuncjusz apostolski w Polsce (1660-1668), wybrany papieżem w 1691 przybrał imię Innocentego XII.

192. Aleksander VII (Fabio Chigi) – papież w latach 1655-1667.

193. Legat a Latere (de latere) – kardynał wysłany przez papieża dla załatwienia w jego imieniu i w jego zastępstwie określonej sprawy

194. Jan Kazimierz – król Polski (1648-1668) i Szwecji (1648-1657).

195. Była to środa w oktawie Wniebowstąpienia Pańskiego.

Reverendus Plebanus Kosienicensis, novas posset excitare difficultates. Et

[Cb.47]

declaratum est per sententiam eiusdem Illustrissimi Iudicii, refutatam esse appellationem, quo ad effectum suspensivum et ego penes iura mea sum conservatus, iuxta decreta, pro me confirmata, in eodem Apostolico Tribunali – Stetit haec sententia Anno Domini 1663, die Veneris, prima Mensis Junii, Leopoli. Utrumque decretum, habeo authenticum.

13. Appellationem hanc, pars adversa desertavit, quanquam diutissime ultra terminos iuris, expectavissem, nondierum, aut mensium, sed annorum quoque longa spatia indulgendo. Ubi res stetit in aprico, nec desertationi iam aliquis praetextus affingi poterat, Executioni rei iudicatae me accinxi, terminumque Reverendo Matthiae Jurkiewicz, tum temporis, Plebano Kosienicensi praefigi obtinui, ad videndum et audiendum, Decreta superiora, Illustrissimae Nunciaturae Apostolicae, executioni demandari. Et in praesentia illius personaliter comparentis, stetit Executio. Declaratum sententiam transiisse in rem iudicatam, Reverendo Plebano Kosienicensi praesenti, et aliis, in futurum, pro tempore existentibus Plebanis, silentium perpetuum est indictum. Sub poenis etc. Lata executionis sententia, et in Actis

przed sąd Najjaśniejszej Nuncjatury Apostolskiej¹⁹⁶ i zażądałem, żeby zostały wyjaśnione skutki apelacji, czy tylko przedłuży ona postępowanie czy też zawieszają wykonanie dekretu, tak aby Wielebny Pleban kosienicki, nie mógł sprawiać nowych trudności. I

[Cb. 47]

zostało uznane wyrokiem tego samego Najjaśniejszego Sądu, że została odrzucona apelacja, która ma skutek zawieszający wykonanie, a ja zyskałem potwierdzenie swoich praw, na podstawie zatwierdzonych dekretów w tymże Apostolskim Trybunale. Został wydany ten wyrok we Lwowie, w piątek, pierwszego czerwca roku Pańskiego 1663. Posiadam oryginały obu tych dekretów.

13. Strona przeciwna nie podtrzymała tej apelacji, choć stało się to w długi czas po terminach wymaganych prawem, a ja czekałem, pozwalając na zwłokę liczoną nie w dniach, czy miesiącach, ale w latach. Kiedy sprawa stała się zupełnie jasna, i nie można już było wymyślić jakiegos pretekstu do unieważnienia sprawy, zabrałem się do egzekwowania tego, co mi zostało zasądzone. Doprowadziłem do tego, że Wielebnemu Maciejowi Jurkiewiczowi¹⁹⁷, ówczesnemu plebanowi kosienickiemu został wyznaczony termin do zobaczenia i usłyszenia, że domagam się wyegzekwowania wcześniejszych dekretów Najjaśniejszej Nuncjatury Apostolskiej. W jego obecności została postanowiona egzekucja wyroku. Zostało ogłoszone, że wyrok zostaje uznany za zasądzony, a Wielebnemu Plebanowi kosienickiemu, i innym którzy będą w przyszłości,

196. Przedstawicielstwo dyplomatyczne Stolicy Apostolskiej. W Warszawie nuncjusze pojawili się w 1555 r.

197. Maciej Tomasz Jurkiewicz (ks.) – proboszcz kosienicki od 1664 do 1690. Zob. M. Kociubiński, dz. cyt., s. 258; J. Hordowski, J. Pacanowski, *Kosienice.....*, s. 65.

Consistorialibus Praemisliensibus. Extat, sub Actu Praemisliae, feria quarta, post Dominicam quartam Quadragesimalem die 23 Mensis Martii, Anno Domini 1667. 14. Sola ergo iam Possessor Villae Małkowice, Generosa Domina Grabina Subiudicissa Terrae Praemisliensis, cum Generoso Domino Stanislao a Drohoiow Drohoiowski Haerede, restabat. Ad quos Iudicium evocandos, dum Citationes apparo, et tamen interea,

[Ch. 48]

per plures missas literas, instantiam facio, ut dignarentur Iura mea, et Ecclesiae meae, remque iudicatam, ex authenticis munimentis, cognoscere, descensum est ad amicabiles tractatus. Imprimis Generosa Domina Grabina, super Decimas annorum anteaactorum, mecum composuit. Die subsequenti, adfuit Generosus Dominus Drohoiowski, et gratum se habere declaravit, me cum Generosa Domina talem, ut facta est, compositionem fecisse. Haec acta sunt in Martio Anno Domini 1669.

15 Die tandem, antecedente Festum Sancti Iosephi, ex praedicta compositione, accipi, in parata pecunia, ratione decimarum annis anteaactis retentorum, summam florenorum 300. Ubi ad quietationem ventum est, nova emersit difficultas. Cum enim in illa expresse diceretur, ratione manipularium Decimarum, et postea salva reservaretur, mihi et successoribus

zostało nakazane milczenie na zawsze, pod karami itd. Został ogłoszony wyrok o wykonaniu i znajduje się w Aktach Konsystorza Przemyskiego w akcie danym w Przemyślu, w środę po IV Niedzieli Wielkiego Postu, dnia 23 marca roku Pańskiego 1667.

14. Została już tylko posiadaczka wsi Małkowice, szlachetnie urodzona Pani Grabina, podsędkowa Ziemi Przemyskiej wraz ze szlachetnie urodzonym Panem Stanisławem z Drohojowa Drohojowskim, dziedzicem. Przygotowałem pozwy, aby ich wezwać do sądu, w międzyczasie jednak

[S. 48]

za pośrednictwem wielu wysłanych listów nalegałem, aby zechcieli uznać, na podstawie oryginalnych dokumentów, prawa moje i mojego kościoła oraz to, co zostało zasądzone. Doszło do polubownych umów. Najpierw szlachetnie urodzona Pani Grabina, zawarła ze mną układ dotyczący dziesięcin za lata ubiegłe. Następnego dnia, zjawił się szlachetnie urodzony Pan Drohojowski i oznajmił, że jest bardzo zadowolony z tego, że zawarłem ze szlachetnie urodzoną Panią taki właśnie układ. Stało się to w marcu roku Pańskiego 1669.

15. Dzień przed Uroczystością św. Józefa¹⁹⁸, otrzymałem na podstawie wymienionego układu, tytułem dziesięcin zatrzymanych w ubiegłych latach, sumę 300 złotych w gotówce. Kiedy doszło do wystawienia pokwitowania, pojawiła się nowa trudność. Choć bowiem było w nim wyraźnie powiedziane,

198. 18 marca. W 1669 r. był to wtorek.

meis Plebanis, ad manipulares decimas, pro consequentibus annis, durum hoc videbatur, me constanter circa Ecclesiae meae Iura consistente in tantum, ut pecuniam quoque acceptam, restituere vellem, et datam quietationem reciperem, et modeste quidem, sed tamen ipsam lacerarem in parte. Tandem tamen, ipso die Sancto Iosephi, Dominus Deus, corda inclinavit, ut super hanc quietationem consentirent, quam scripsi de novo, sine aliqua mutatione. Erat autem hoc quietatio, de verbo ad verbum, talis ut sequitur:

Ja niżej podpisany, wiadomo czynię, tym pisaniem moim, iż mi się, we wszystkich praetensiach moich, względem dziesięcin snopowych, z obszarów Dworskich, Wsi Małkowic, za dzierżawy Jej Mosci Pani, Pani Katharzyny Grabiny, Posędkowej Ziemi

[Cb.49]

Przemyskiej, zatrzymanych, które, przez Dekret Jasnie Wielmożnego Jego Mosci Xsiedza, Swietey Stolicy Apostolskiej, Nunciusa, Pana mego wielce Miłosciwego, mnie, y kościolowi memu Zorawickiemu, są przysądzone, zupełnie ad Annum Domini 1660 octavo inclusive, dosyc stało. Przeto, względem tych dziesięcin, przy rzetelnym y istotnym dosyc uczynieniu też pomienioną Jej Miłość, ad Annum Domini 1660 octavum inclusive quituie, nic sobie y Successorom moim, w praetensiach dawnych, nie zachowując, y cale

że tytułem dziesięcin snopowych i że na przyszłość zostało zastrzeżone dla mnie i moich następców plebanów, prawo do dziesięcin snopowych w następnych latach, wydawało się to tak bardzo niekorzystne dla mnie, ciągle zabiegającego o prawa mojego kościoła, że chciałem oddać pieniądze które otrzymałem, odebrałem pokwitowanie, które dałem i nawet w pewnym stopniu je podałem. Następnie jednak, w sam dzień Św. Józefa¹⁹⁹, Pan Bóg nakłonił serca, tak byśmy się pogodzili w sprawie tego pokwitowania, które napisałem na nowo, bez żadnej zmiany. To pokwitowanie brzmiało zatem, słowo w słowo, tak jak następuje:

„Ja niżej podpisany, wiadomo czynię tym pisaniem moim, iż mi się, we wszystkich pretensjach moich, względem dziesięcin snopowych, z obszarów dworskich wsi Małkowice, za dzierżawy Jej Mości Pani, Pani Katarzyny Grabiny, podsejdkowej ziemi

[S. 49]

przemyskiej, zatrzymanych, które przez dekret Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Ksiedza, Świętej Stolicy Apostolskiej Nuncjusza²⁰⁰, Pana Mego wielce Miłosciwego, mnie, i kościolowi memu żurawickiemu, są przysądzone, zupełnie do roku Pańskiego 1668 włącznie, dosyc stało. Przeto, względem tych dziesięcin, przy rzetelnym i istotnym dosyc uczynieniu też pomienioną Jej Mość, do roku Pańskiego 1668 włącznie kwituję, nic

199. 19 marca, środa.

200. Galeazzo Marescotti – nuncjusz apostolski w Warszawie w latach 1668-1670.

do pomienionego roku sexagesimum octavum, Jej Miłość uwalniając. Salvo iure Decimarum snopowych, mnie y successoribus meis Plebanis Zoravicensibus, in annos consequentes, reservato. Na co dla lepszej wiary, rękę moie podpisuję, y pieczęć przykładam. W Przemyślu W dzień S. Josephi, die 19 Martii Anno Domini 1669no Friderik Alembek Sanctae Theologiae Doctor Locus sigilli Cantor Przemyski Pleban Zorawicki manu propria

Sic igitur Infinita Bonitas Divina, die Festo S. Josephi, Nutritii Domini Iesu christi, et Sanctissimae Virginis DEI Matris Sponsi, Domini mei dilectissimi (in perpetuum enim servum ipsi uti, et Beatissimae Virgini Dominae meae dilectissimae, me devovi) controversiis, curis laboribus, impensis Magnis propter manipulares Decimas Małkovicenses, a me susceptis, finem imponere dignata est. Sit Nomen eius benedictum in saecula. Scripsi die 30 Martii Anno Domini 1669. Anno Domini 1669, die 20 Novembris Pro iisdem Decimis, ab eadem Generosa Domina accepi florenos 75. Et quietarem, similem praedicto quietationi dedi, videlicet, pro Decimis manipularibus, et salvo iure manipularium. Similariter annis consequentibus. Pro Decimis Anni Domini 1670, quietavi Anno Domini 1671 immediate ante Dominicam IV Quadragesimae. Pro Decimis Anno Domini 1671 Quietavi die 12 Januarii Anno Domini 1672.

sobie i następcom moim, w pretensjach dawnych, nie zachowując, i cale do pomienionego roku sześćdziesiątego ósmego Jej Mość uwalniając. Nienaruszone prawo do dziesięcin snopowych mnie i następcom moim plebanom żurawickim, w latach kolejnych, rezerwując. Na co dla lepszej wiary, ręką moją podpisuję i pieczęć przykładam. W Przemyślu, w dzień św. Józefa, dnia 19 marca roku Pańskiego 1669.

Fryderyk Alembek Doktor Świętej Teologii

Miejsce na pieczęć

Kantor przemyski, Pleban żurawicki własnoręcznie

Tak zatem, Nieskończona Boża Dobroć, w dzień Uroczystości św. Józefa, Opiekuna Pana Jezusa Chrystusa i Oblubienca Najświętszej Dziewicy, Matki Bożej, Pana mojego najmilszego (ślubowałem bowiem, że będę na zawsze jego sługą, podobnie jak Najświętszej Dziewicy, Pani mojej najmilszej), że chciała położyć kres sporom, troskom, trudom i wielkim nakładom poniesionym przeze mnie w związku z dziesięcinami snopowymi z Małkowic. Niech Imię Jego będzie błogosławione na wieki. Napisałem to 30 marca roku Pańskiego 1669²⁰¹.

20 listopada roku Pańskiego 1669²⁰² otrzymałem z racji tych dziesięcin od tejsze szlachetnie urodzonej Pani 75 złotych. I dałem pokwitowanie podobne do podanego wyżej, a zatem za dziesięciny snopowe i rezerwując prawo do snopowych. Podobnie w la-

201. Była to sobota przed IV niedzielą Wielkiego Postu.

202. Była to środa.

tach następnych. Za dziesięć roku Pańskiego 1670 pokwitowałem w roku Pańskim 1671, tuż przed IV Niedzielą Wielkiego Postu [8 marca]. Za dziesięć roku Pańskiego 1671 pokwitowałem 12 stycznia roku Pańskiego 1672²⁰³.

[Ch.50]

Supplementum ad varios titulos

De his, quae sunt acticata, et supra non habentur

I Compositio cum Magnifico Domino Domino Alexandro Zbignao Korniakt, ratione Bonorum et Proventuum Ecclesiae Facta in Curia Zoravicensi die Sexta Maii Anno Domini 1635. Roborata ad Acta Castrensia Praemisliensia. Feria tertia post Festum Nativitatis S. Ioannis Baptistae proxima, Anno Domini eodem 1635.

Acticata iisdem Actis Castrensibus Praemisliensibus, Sabbatho in Vigilia Festi S. Laurentii Levitae et Martyris Anno Domini 1653.

2. Quietatio, qua post rem, in Iudiciis Tribunalitiis, iudicatam, ratione Messaliorum, quietavi Magnificum Dominum Dominum Carolum Franciscum, in Białoboki, Korniakt, personaliter comparentem, de omnibus causis, actionibus etc. post praestitam satisfactionem, cum salva imposterum, reddendorum Messaliorum, tam ex Ruthenis et Popone, quam ex Catholicis villae Zoravica. Ibidem eiusdem, super salva eadem consensus,

[S. 50]

Dodatek do różnych rozdziałów.

O tych dokumentach wciągniętych do akt, a nie podanych powyżej:

1. Ugoda z Wielmożnym Panem Aleksandrem Zbigniewem Korniaktem, dotycząca dóbr i dochodów kościoła, zawarta w dworze żurawickim, szóstego maja roku Pańskiego 1635²⁰⁴. Potwierdzona w Aktach Grodzkich Przemyskich, we wtorek po Uroczystości Narodzin św. Jana Chrzciciela [26 czerwca], w tymże roku 1635²⁰⁵.

Wciągnięta do tychże Akt Grodzkich Przemyskich w sobotę, w wigilię Uroczystości św. Wawrzyńca Diakona i Męczennika [9 sierpnia], w roku Pańskim 1653²⁰⁶.

2. Pokwitowanie po rozsądzeniu sporu w Trybunale Koronnym na temat mesznego, którym potwierdziłem Wielmożnemu Panu Karolowi Franciszkowi na Białobokach, Korniaktowi, przybyłemu osobiście, wywiązanie się ze wszystkich jego spraw, działań itd., po wyznaczonym zadośćuczynieniu, z nienaruszonym prawem na przyszłość do mesznego, zarówno od Rusinów i popa²⁰⁷, jak i od katolików wsi Żurawica. Tam również jego na nienaruszone prawo, zgoda,

203. Był to wtorek w oktawie Objawienia Pańskiego.

204. Była to niedziela.

205. Był to wtorek.

206. Była to sobota. Powinno być w wigilię uroczystości św. Wawrzyńca, która przypadała 10 sierpnia.

207. Określenie odnoszące się do duchownego unickiego lub prawosławnego.

[Cb.51]

approbatio, confirmatio, et rati habitio. Stetit coram Actis Terrestribus, Praemisliae, in Terminis Terrestribus Feria tertia, post Dominicam Conductus Paschae proxima Anno Domini 1644.

3 Compositio, cum Magnifico Domino, Domino Carolo Francisco, in Białoboki, Korniakt, ratione manipularium Decimarum et Messaliorum, cum expressa nominatione messaliorum, ex Skotnik Synagogae Ruthenae, et agro Jagielka młynarza, et agro Szweda Kaczmarza.

In eadem continetur, contractus, ratione manipularium Decimarum, ad vita tempora.

Stetit in Aula Zoravicensis, die 26 Iulii, AD 1653. Roborata in Castro Praemisliensi, feria sexta, ipso die Festi S. Petri in vinculis, Anno eodem 1653.

Acticata ibidem, Castro Praemisliensi, Sabbatho in Vigilia Sancti Laurentii Levitae et Martyris Anno Domini eodem 1653. Sunt autem istae manipulares Decimae ex agris praedialibus Villarum Zoravica Gorny et Dolny, Wielboryzy, Dunkowice, Orzechowce, Bolestraszyce.

4 Contractus novus, ratione earundem manipularium Decimarum ad vitae tempora.

Stetit Praemisliae die 30 Maii Anno Domini 1662.

Causa eius de novo instituendi fuit. Quia Magnificus Dominus Korniakt

[S. 51]

zatwierdzenie, potwierdzenie i ratyfikacja. Zawarta wobec Aktów Ziemskich w Przemyślu, w czasie roków²⁰⁸ sądowych ziemskich, we wtorek po Pierwszej Niedzieli po Wielkanocy [5 kwietnia] roku Pańskiego 1644.

3. Ugoda z Wielmożnym Panem Karolem Franciszkiem, na Białobokach, Korniaktem w sprawie dziesięcin snopowych i mesznego z wyraźnym określeniem mesznego, ze Skotnika cerkwi ruskiej, pola młynarza Jagielko i pola karczmarza Szweda. Jest tam również zawarta umowa w sprawie dziesięcin snopowych na okres życia.

Zawarta w dworze żurawickim, dnia 26 lipca, roku Pańskiego 1653²⁰⁹. Potwierdzona na zamku przemyskim, w piątek, w Uroczystość Uwolnienia św. Piotra z Okowów, w tym samym roku 1653 [1 sierpnia].

Wciągnięta do akt tamże, na zamku przemyskim, w sobotę w wigilię św. Wawrzyńca, diakona i męczennika, tegoż roku Pańskiego 1653 [9 sierpnia]. Te zaś dziesięciny snopowe są z pól folwarcznych wsi Żurawica – folwark górny i dolny, Wielboryzy, Duńkowiczki, Orzechowce i Bolestraszyce.

4. Nowa umowa, dotycząca tychże dziesięcin snopowych na okres życia.

Zawarta w Przemyślu, dnia 30 maja roku Pańskiego 1662²¹⁰.

Powodem zawarcia nowej umowy było to, że Wielmożny Pan Korniakt

208. Roki – od XIII w. w języku prawniczym słowo to oznaczało terminy, w których należało stawić się do sądu. Tak samo określano i terminy rozpraw sądowych, dorocznych.

209. Była to sobota, wspomnienie św. Anny.

210. Był to wtorek w oktawie uroczystości Zesłania Ducha Świętego.

[Cb.52]

conditionibus in priori contractu expressis, suorum ministrorum culpa non faciebat satis. Quare, quo ad manipulares decimas pecunia solvendas, ipsum revocavi, penitusque ei renunciavi. Ventum ergo est ad amicabilem compositionem, et novum contractum fecimus.

Nota in utroque contractu specificari manipulares decimas, tam ex agris, qui antiquitus erant Curiales, quam ex agris, ex quibus fuerint subditi expulsi, et agris curialibus adiuncti.

5 Contractus Orichowii, super arenda bonorum Decimarum, messaliorum Ecclesiae

Stetit Anno Domini 1548, die 25 Januarii, et eadem die est Actis Consistorii Praemisliensis roboratur.

Acticatus vero in Castro Praemisliensi, Feria quinta post Dominicam Laetare Quadragesimalem proxima Anno Domini 1653.

6 Fundatio primaeva Ecclesiae est acticata ad Acta Terrestria Praemisliensia, in Terminis Terrestribus Feria tertia, post Dominicam Conductus Paschae proxima Anno Domini 1652.

[*Textus aliena manu scriptus*]

Anno Domini 1728. Die 28 Mensis Julii. In actu Visitationis Generalis Ecclesiae Parochialis Zuravicensis. Statum praesentem manu propria Reverendi olim Friderici Alembek Sanctae Theologiae Doctoris, Cantoris Ecclesiae Cathedralis Premisliensis ac Officialis Generalis, Parochi Zuravicensis. Nobis ex aliis

[Cb. 52]

nie wypełnił warunków zawartych w poprzedniej umowie z winy swoich sług. Z tego powodu, że dziesięciny snopowe były wypłacane w pieniądzu, odwołałem umowę i całkowicie ją zerwałem. Doszło zatem do ugody polubownej i zawarliśmy nową umowę.

Uwaga: W obu umowach wymienione są dziesięciny snopowe zarówno z pól, które od dawna należały do dworu, jak i z pól dołączonych do pól dworskich po wyrzuceniu poddanych.

5. Umowa Orzechowskiego, dotycząca dzierżawy dziesięcin i mesznego kościoła. Zawarta 25 stycznia roku Pańskiego 1548²¹¹ i potwierdzona tego samego dnia w Aktach Konsystorza Przemyskiego.

Wciągnięta do akt na Zamku Przemyskim, w czwartek po Niedzieli Laetare Wielkiego Postu [27 marca] roku Pańskiego 1653²¹².

6. Pierwsza fundacja kościoła wciągnięta do Akt Ziemskich Przemyskich w czasie roków sądowych ziemskich, we wtorek po Pierwszej Niedzieli po Wielkanocy [9 kwietnia] roku Pańskiego 1652.

[*Tekst pisany inną ręką*]

Dnia 28 lipca roku Pańskiego 1728²¹³. W trakcie wizytacji generalnej kościoła parafialnego w Żurawicy, [stwierdził, że] niniejszy opis jego stanu napisany własnoręcznie przez śp. Wielebnego Fryderyka Alembeka, doktora świętej teologii, kantora kościoła katedralnego w Przemysłu i oficjała generalnego oraz proboszcza żurawickiego, [znanego] nam z innych pism w tak wielkiej ilości

211. Była to środa, wspomnienie Nawrócenia św. Pawła.

212. IV niedziela Wielkiego Postu.

213. Była to środa.

Scripturis tot tantisque penes Cathedram in Archivio Laboriose relictis, Laudabiliter pro Gloria Dei, et Ecclesiarum Diocesis compilatis, optime nota conscriptum, verificatum ac revisum. Pro tum viri digna, posteritati relinquenda memoria, tam maiori omnium intra contentorum fide subscripsimus, et sigillo communiri fecimus.

Iacobus Arakiełowicz Sacrae Theologiae Doctor, Protonotarius Apostolicus Canonicus Cathedralis et Iudex Surrogatus Praemisliensis et Collegiatae Zamoscensis [Canonicus] uti Visitator Commissarius

[Ch.53]

Digna notatione haec quae sequuntur ad eandem Ecclesiam

Anno 1511 Die Veneris 28 Martii. Decretum inter Leonardum Plebanum Zuravicensem, ex una parte et Generosam Hedwigam Tenutricem de Bolestraszyce, occasione Decimae Praedialis omnis grani et Seminis

w archiwum katedralnym pracowicie pozostawionych, które zostały przykładnie przygotowane na Chwałę Bożą i kościołów diecezji, został znakomicie spisany, zweryfikowany i sprawdzony. Dla godnego upamiętnienia wobec potomności tego męża oraz dla nadania większej wiarygodności wszystkiemu, co jest w nim zawarte podpisaliśmy i kazaliśmy zaopatrzyć w pieczęć.

Jakub Arakiełowicz²¹⁴, doktor świętej teologii, protonotariusz apostolski, kanonik katedry i sędzia surogat przemyski oraz kanonik kolegiaty zamojskiej, jako delegowany wizytator.

[S. 53]

Godne uwagi dokumenty dotyczące tegoż kościoła.

Rok 1511, piątek, 28 marca. Wyrok [w sprawie] między Leonardem²¹⁵, plebanem żurawickim z jednej strony i szlachetnie urodzoną Jadwigą²¹⁶, dzierżawcą Bolestraszyce, w sprawie dziesięciny folwarcznej z każdego ziarna i nasienia.

214. Jakub Arakiełowicz (ks.) – profesor Akademii Zamojskiej, kanonik przemyski. Zmarł w 1739 r. Pochowany został w katedrze przemyskiej.

215. Leonard ze Słupii (ks.) – pleban żurawicki. Zob. H. Hazik, *Proboszczowie żurawicy*, s. 29-30.

216. Jadwiga Zgłobieńska – wdowa po Janie Bolestraszyckim, która zarządzała Bolestraszycami w latach 1503-1537. Zob. T.J. Filozof, *Stosunki*, s. 82.

[*In margine*]

1537 24 Septembris

Tarło Episcopus Premisliensis et Nicolaus Swatopełk in Bolestraszyce Haeres obviando controversiis et expensis cum Stanislao Orzechowski, Canonico, in Zurawica Plebano, occasione Decimae Manipularis in Villa Bolestraszyce *obligatus*⁵ ad eandem Decimam quolibet anno extradendam, sub poena censurarum.

[*In margine*]

1559 17 Novembris bis: 16 Consistorialia interlocutoria probantur.

Interlocutoria probet realitatem Iudicium mandavit.

Die Veneris 24 novembris Producit Iudex Sententiam definitivam inter Stanislauum Orzechowski, Canonicum Premisliensem, Actorem ex una, et Generosam Margeritam Bolestraszycka ratione praedictae Decimae de Bolestraszyce, in AD 1543. Die Mercurii 21 Novembris. latam, per certos Commissarios Reverendissimi Archiepiscopi Gnesnensis, quae contenta sunt in actis Consistorialibus. Tandem Decretum stetit confirmando eandem Sententiam, et decernendo Decimam de Bolestraszyce, Spectare ad Ecclesiam Zurawicensem.

5. Wyraz niepewny

[*Na marginesie*]

1537, 24 września²¹⁷

Tarło²¹⁸, biskup przemyski i Mikołaj Świętopełk²¹⁹, dziedzic Bolestraszyce, spotykając się w sprawie sporów i wydatków ze Stanislawem Orzechowskim, kanonikiem i plebanem w Żurawicy, z racji dziesięciny snopowej w wiosce Bolestraszyce, zobowiązując do wydawania każdego tejże dziesięciny, pod karą ekskomuniki.

[*Na marginesie*]

1559 17 listopada²²⁰, tego miesiąca 16: Wyrok przedstanowczy konsystorza sprawdzony.

Wyrok przedstanowczy potwierdza stan rzeczywisty, sąd nakazał.

Piątek 24 listopada [1559]. Sędzia wydał pewny wyrok pomiędzy Stanislawem Orzechowskim, kanonikiem przemyskim, pozywającym z jednej strony, i szlachetnie urodzoną Małgorzatą Bolestraszycką²²¹, w sprawie wymienionej dziesięciny z Bolestraszyce w r. P. 1543, w środę 21 listopada. Wyrok wydany, przez godnych zaufania komisarzy Przewielebnego Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, które zawarte są w aktach Konsystorza. W końcu został wydany dekret potwierdzający ten wyrok i orzekający, że dziesięcina z Bolestraszyce należy się kościołowi żurawickiemu.

217. Był to poniedziałek.

218. Stanisław Tarło, h. Topór (ok. 1480-1544) – sekretarz króla Zygmunta Starego, biskup przemyski w latach 1537-1544.

219. Mikołaj Świętopełk Bolestraszycki h. Lis, brat Jana Bolestraszyckiego, właściciel Bolestraszyce w latach 1537-1541. Zob. T.J. Filozof, *Stosunki*, s. 82.

220. Był to piątek.

221. Prawdopodobnie Małgorzata Bolestraszycka, córka Jana Bolestraszyckiego i Jadwigi Zgłobieńskiej. Por. T.J. Filozof, *Stosunki*, s. 82.